

SZOLGALAT

KERESZTÉNY A SZEKULARIZÁLT VILÁGBAN

A tartalomból:

A szekularizált világ kihívásai

Az Egyház és a pap a szekularizált
világban

A „szekularizált” Európa evangelizálása

A keresztény a szekularizált Japánban

Tanúságtétel egy másik világról

szolgálat

74. szám

1987 Péter-Pál

TARTALOM

Keresztény a szekularizált világban	3
-------------------------------------	---

TANULMÁNYOK

Morel Gyula: A szekularizált világ kihívásai a keresztény számára	5
Waigand József: A szekularizált világban élő keresztény egyház	10
Godfried Danneels: A „szekularizált” Európa evangelizálása	19
Teleki Béla: Papi lelkiség a szekularizált világban	32
Nemeshegyi Péter: A keresztény a szekularizált Japánban	40
Németh József: Tanúskodnak egy másik világról	47

AZ EGYHÁZ SZAVA

A Hittani Kongregáció instrukciója a születő élet tiszteletéről és az utódnemzés méltóságáról	57
„Redemptoris mater” – II. János Pál pápa Mária-enciklikája	60
A vasárnap jelentősége a pluralista társadalomban (Kanadai püspökök)	62

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

Reménység és ellentmondás jele – A pápa dél-amerikai útjáról (R.)	67
Máriát dicsérje lelkünk... (K. K.)	70
Ki a felebarátom? (Erwin Ringel)	73
Mindennél értékesebb adomány (Moór Imre)	76
Levelesládánkból	79
Levelek a missziókból	81
Papi jubileumok	85

KÖNYVSZEMLE

A távolállók lelkipásztori gondozása (Benkő Antal)	86
Szabó Ferenc: Lélekben és igazságban (Németh József)	87
Ő meg én. Bossis Gabriella naplója (Puskely Mária)	88

R. Maritain: Nagy barátságok – J. Maritain: A filozófia alapelemei (Mehrlé T.)	89
Zsolozsmáskönyv hívek számára (Galambos Iréneusz)	90
Loyolai Szent Ignác Lelkigyakorlatos Könyve (Héjja Gyula)	91
Federico Ruiz: Bevezetés Keresztes Szent János tanításába (Nyári Ernő)	92

HALOTTAINK	93
------------	----

Kádár Gábor László O. Cist. (-s -n)	94
Dr. Kalmár Ödön Jenő O. Cist. (P. B.)	94
Dr. Pongrácz Elemér (Munkatársai)	95
Ruppert Pál S. J. (B. J.)	96
Labancz László Medárd O. F. M. (Rendtársa)	97
Szabó József (Paptestvére)	98
Dr. Sarlós Károly Engelbert O. S. B. (K. Sz.)	99

Lapzárta után érkezett

1987. június 5-én II. János Pál pápa kinevezte:

Dr. Seregély Istvánt egri érsekké.

Szombathelyen született 1931. március 13-án. Itt szentelték pappá 1955-ben. A Budapesti Hittudományi Akadémia doktora.

Gyöngyösfaluban, Nyögéren, Bagolyvitényeden, Zalaegerszezen és Szombathelyen mint káplán működött. 1974-től plébános Kőszegszerdahelyen majd 1981-től Kőszegen. 1979-től a szombathelyi egyházmegye hitoktatási felelőse.

Gyulai Endrét szeged-csanádi megyéspüspökké.

Battonyán született 1930. szeptember 17-én és 1953-ban szentelték pappá.

Káplánkodott Rőszkén, Ásotthalmon és Gyulán. Plébános volt Mezőhegyesen és a Szeged Rókusi templomban. 1972-től a Szegedi Egyházmegye közti Szeminárium spirituális és a hittudományi főiskola tanára. Zsinati vizsgáztató kateketikából.

Dr. Konkoly Istvánt szombathelyi megyéspüspökké.

1930. március 5-én született Kerkaszentmiklóson, a papszentelést Szombathelyen nyerte el 1954-ben. 1960-tól teológiai doktor.

Gyöngyösfalun, Rábagyarmaton és Jánosházán káplán. 1963-tól püspöki titkár Szombathelyen. 1972-től Gencsapátiban és Perenyén plébános. Az Egyházmegyei Liturgikus Bizottság volt titkára.

Szívből gratulálunk és áldásos működést kívánunk!

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Trägervereine der Unio Cleri Hungarici. Präsident: DDr. Stefan László, Bischof von Eisenstadt, Obmann und Redakteur: Dr. Antonius Benkő S. J., Administrator und Herausgeber: György Hegyi. Alle: A-1030 Wien, Gerlgasse 10/3. Erscheinungs-ort: A-1030 Wien, Postamt: 7000 Eisenstadt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Levelezési cím: Hegyi György, A-1030 Wien, Gerlgasse 10/3. — Druck: Eisenstädter Graphische GesmbH, A-7000 Eisenstadt, Haydng. 10, Österreich.

KERESZTÉNY A SZEKULARIZÁLT VILÁGBAN

A hit személyes elkötelezettség: nekem, neked, mindannyiunknak tudatosan és szabadon kell kimondanunk az igent, amikor felismerjük Isten felénk áradó szeretetét Jézus Krisztusban. Válaszunk csak azért születhet meg, mert a Lélektől vezetett és éltetett közösség, az Egyház hirdeti az örömhírt. A keresztségben rajta keresztül tölt be adományával az Atya, s tesz örök Fiának testvéreivé, hogy Vele együtt mondhasuk: Abba!

A keresztenyi élet nélkülözhetetlen összetevője tehát a két pólus: személyiség és közösség. Mondhatjuk úgy is: szükségszerűen és kölcsönösen feltételezik egymást. Harmonikus egységükre utal már Szent Pál: nincs test tagok és sejtek nélkül, s nem élhet a tag a testen kívül.

Amikor az egyént körülvevő társadalom minden tagja keresztenyi, hathatós melegágy és támasz alakulhat ki a hit befogadására és fejlődésére. Fennállhat a veszély is, hogy ebben a helyzetben könnyebben burjánzik a csak immel-ámmal keresztenyek sora. Mert mit szólnának a többiek, ha kilógunk a menetből? S azt is tapasztaljuk, hogy az újonnan megtért vagy vallásilag szikes talajon nevelkedett keresztenyi hite erősebb és lelkesebb mint a langyos, se hideg, se meleg környezet szülötté. Meg kellett küzdenie, hogy elkötelezettsége életben maradjon és kiteljesedhessen.

Ma már Európában kevés államról, tartományról állithatjuk, hogy társadalmi élete keresztenyi elvekre épül, azokból táplálkozik. Ez annál sajnálatosabb, mert a történelem tanúsítja, hogy nem mindig volt így: a világ szekularizálódott. Tanulmányainkból látni fogjuk, hogy ezt a fogalmat sokféle jelentésben lehet használni. Van aki egyenesen pozitív értelmet tulajdonít neki: a teremtmények Istentől akart képességeit és működését látja benne; van aki a teljes elvilágiasodással, a szekularizmusmal azonosítja. Egyesek inkább semleges értelmet látnak benne: a világnézetek pluralizmusát; mások viszont az Istentől el- illetve szembe fordulást. Ennél fogva nem csodálkozhatunk, ha egyik szerzőnk, Danneels belga bíboros az európai püspökök 1985-ben tartott szimpóziumán — jöllehet a téma a szekularizáció volt — idézőjelbe tette a szót, s igyekezett kerülni használatát.

Mi sem találtunk jobb kifejezést annak a kérdésnek átgondolására, átlétekezésére, ami jelen számunk középpontját alkotja. Az idősebb nemzedék még olyan keretek között nőtt fel, amely nagy többségében keresztenynek vallotta magát. Gyakran nehezen találja meg tehát az utat s módot, hogyan is élheti hitét a megszokott környezet híján. A fiatalabb nemzedék pedig nem könnyen hallhatja meg a krisztusi öröm-

hírt, mert az európai közéletben alig-alig csillan fel a meggyőződés: Krisztus valóban feltámadt, Benne reméljük boldogságunkat. Mint egy nagy piactéren ideológiák és elgondolások száza kínálják fel a bámeszkodóknak életről s halálról, családról és egyénről, Istenről és istentelenségről vallott tanításukat. Hogy tudunk ilyen környezetben keresztényként élni? Mire kell itt különösképpen ügyelni?

Morel Gyula a társadalomtudós szemüvegén keresztül mutatja be ennek az „új világnak“ főbb kihívásait. Ugyanakkor érzékelteti, hogy a krízisnek jó következménye is lehet: a kereszténynek tudatosabban kell vállalnia, hogy miért is hisz, miért jobb az ő válasza.

Hogyan élük meg ezt a helyzetet a keresztény családok? Erre keresett választ Waigand József tanulmányában, baráti köre közreműködésével. Az eredmény egyeseket meglephet: Sokan nam ítélik oly tragikusnak a kérdést, mint ahogy talán várhatnánk. Kisebb csoportjaik teremtik meg a hit éléséhez szükséges közösségi dimenziót.

A probléma komolyságát élesen vizsgálja Danneels bíboros: európai szinten nyújt átfogó képet az elkereszténytelenedésről, mutat rá a leg-sürgősebb teendőkre, ha újra evangelizálni akarjuk kontinensünket. Főleg a lelkipásztorokra: papokra és közvetlen munkatársaikra hárul új feladat az új-pogányságba hajló Európában. Ennek a lelkiségnek főbb tételeit állítja elének Teleki Béla írása.

Csodálatosan mély vallásosság él még egyes országokban Európán kívül, pl. a hinduk, a mohamedánok között stb. Japánt azonban a szekularizált társadalmak közé sorolhatjuk. Milyen ott a keresztények élete? Erről fest képet Nemeshegyi Péter beszámolója.

A hitleri rendszer névleg ugyan emlegette Istent, de a gyakorlatban megvetette a keresztényeket, tüzzel-vassal evilági erőkre: fajra és vérre akarta felépíteni a társadalmat. Tragikus következményeit még ma is érezzük. A kereszténynek, ilyen helyzetekben, nem egyszer életével s halálával kell tanúságot tenni arról, hogy van egy másik világ is, az Isten szeretetének birodalma, amiért mindent érdemes feláldozni. A pápa ez év májusában a náci rendszer két kimagasló áldozatát: a zsidó származású filozófusnőt s későbbi karmelita nővért, Edith Steint, és München apostolát, Rupert Mayer jezsuitát iktatta a boldogok sorába. Erősítő és lelkesítő példaképek minden szekularizált környezetben élő és küzdő keresztény számára.

Morel Gyula

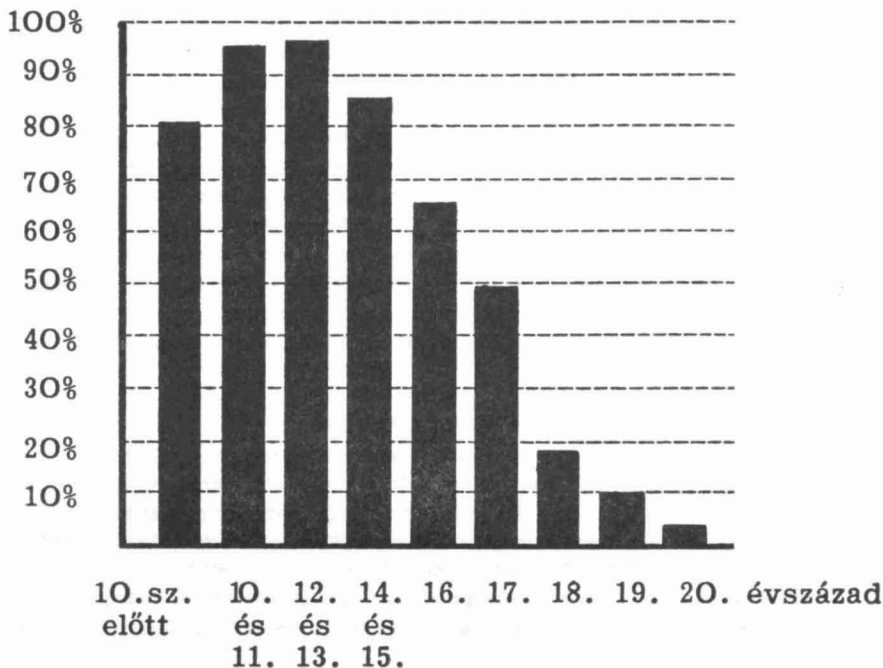
A SZEKULARIZÁCIÓ KIHÍVÁSAI A KERESZTÉNY SZÁMÁRA

Fogalomtisztázás

Ha a szekularizáció kifejezést halljuk, legtöbbünk lelki szemei előtt lefelé hajló statisztikai görbék, nulla felé haladó számsorok jelennek meg: a vasárnapi templombajárók száma csökken, a szentségek használata mind ritkább lesz, egyre kevesebben választják a papi vagy szerzetesi hivatást stb. — Ha közelebbről megvizsgáljuk ezeket az irányvonalakat, rögtön felmerül a nagyon fontos kérdés: Hogyan kell értenünk, hogyan kell értelmeznünk ezeket a jelenségeket? Mivel a szekularizáció fogalmának lényeges szempontjáról van szó, közelítsük meg a témát egy konkrét példával.

Pitirim Sorokin szociológus tartalmi elemzésnek vetette alá a keresztény Nyugat műalkotásait. Szakemberek segítségével kiválasztott több mint 100.000 szobrot és festményt, melyek szerinte az utolsó tíz évszázad nyugati képzőművészetének reprezentatív műalkotásai. A tartalomra vonatkozó egyetlen kérdés az volt, hogy témájuk vallásos-e vagy profán. Mint a következő ábra mutatja, meglepő eredményeket tárt fel a kutatás:

A vallásos tartalmú műalkotások százalékos aránya az utolsó tíz évszázad nyugati szobrászatában és festészetében:

Forrás: J. Matthes (szerk.): Internationales Jahrbuch für Religionssoziologie. II. kötet. Köln, Opladen, 1966. 9.—49. o.

Az ábra önmaga helyett beszél. A középkorban 3% a profán témák arányrészese, a 20. században a műalkotások 4%-a vallásos témájú, vagyis valódi „örösváltásról” beszélhetünk. De éppen a pontos felmérés jelent kihívást számunkra, hogy kérdéseket tegyünk fel: Lényeges vagy lényegtelen ismérvei-e a vallás fogalmának a mért jelenségek? A vallásosságra mint olyanra jellemzők-e ezek a konkrét kifejezési formák, vagy inkább arra a felfogásra, hogy hol és hogyan kell a vallásnak kifejeződésre jutni, vagy esetleg csak arra a rangra, amelyet a vallás a művészetekben és a nyilvánosságban kap? Csak egy történelmileg és intézményesen meghatározott elgondolásnak felel-e meg az a vallásfogalom, amit itt vizsgálat alá vettünk, vagy érvényes a mai felfogásra is? – Kérdések, amelyekre a jelen tanulmány 3. és 4. részében fogunk válaszokat keresni.

A negatív számsorokon túl a szekularizáció fogalmához tartozik a vallási és profán szféráknak a szétválása a modern ipari társadalmakban. Erre a tényre jellemzők egy újabb osztrák felmérés eredményei: „61 % kérne tanácsot paptól vallási problémákra, 56 % személyes kétségbeesésben, 46 % lelkiismereti nehézségekben, 17 % házassági gondokban és 16 % a gyermeknevelés kérdéseiben. Szinte teljesen jelentéktelen azonban a pap szerepe a foglalkozással kapcsolatos gondokban (2 %), anyagi ügyekben (2 %) és politikai kérdésekben (2 %). – A vallás és a ‚kinti’ élet között tehát éles választóvonal húzódik. A politikának, a gazdasági életnek és a foglalkozásnak tehát az emberek véleménye szerint kevés köze van a valláshoz.”¹ – Szakkifejezéssel élve funkcióvesztésről van szó. Már a házassági és nevelési területeken is csak a népesség elenyésző hányada tartja szükségesnek a vallás szerepét, a társadalmi élet többi szektorában a vallás iránti igény szinte nem létezik. A vallás funkciója tehát a szoros értelemben vett személyi értelemkeresésre korlátozódik.

Viszonylag új tartalom a szekularizáció fogalmában az egyháztól független vagy egyházon kívüli vallásosság. Számos empirikus kutatás² mutat ki olyan rétegeket, melyek vallásosan hívőnek tartják és mondják magukat, ténylegesen hisznek és vallásos gyakorlatokat végeznek, az intézményes egyházi szervezeteket és formákat azonban részben vagy egészében elutasítják. S ezekhez a rétegekhez nem olyan személyek tartoznak, akik emberi gyengeségből kerülnek szembe az egyházi hierarchiával vagy rendelkezésekkel, hanem akik ezeket elvileg nem fogadják el.

Helyzetelemzés

A szekularizáció kihívásait akkor tudjuk legjobban megérteni és egyházunk javára fordítani, ha a fejlemények hátterét elemezzük. Szociológiai szemszögből nézve a szekularizáció elkerülhetetlen folyamat, amennyiben szakadék keletkezik a társadalom egészében létre jött alapvető változások és a vallási ill. egyházi elvárások között. Érthető ugyanis, hogy ilyen körülmények között a csökkent motiváció negatív számsorokat eredményez, a „vallási” és a „profán” területe szétválik, és (mivel a személyes vallásos életet könnyebb az új társadalmi fel-

fogáshoz és stílushoz idomítani, mint a szilárd egyházi szerkezetet és normákat) egyházon kívüli vallásos hit keletkezik. — Ez az egyszerű elvi meghatározás a gyakorlatban persze rendkívül komplikált. Ebben a rövid tanulmányban csak néhány példára utalhatunk.

Már a görög és a római birodalom dokumentumaiból tudjuk, hogy korábbi társadalmakban is működtek hagyománybontó erők. Így pl. alkotó erejű személyiségek újításokat vezettek be, a fiatalabb generáció ellenszenva a megelőző generáció magatartási mintáival szemben változásokhoz vezetett, a társadalom újabb feladatok megoldására kényszerült és új eszközök birtokába jutott. A hagyomány egyes elemei lassan kimentek a divatból vagy új magyarázatot kaptak.³ Az ipari társadalom azonban — az újítások megbecsülésével és díjazásával — kifejezetten elősegítette és jutalmazta ezeket a változási folyamatokat, s ezzel a hagyományok jelentőségét erősen csökkentette. — A vallásos hit hagyományokra támaszkodik. De a hagyománynak egyházi téren kettős értelme van: Krisztustól, apostoloktól és az ősegyháztól átszármaztatott tanítás, s ennek kulturális (hagyományos) öltözete. Nem abban áll-e az egyház egyik lényeges feladata, hogy éppen nem „hagyományos”, hanem időszerű formában testesítse meg az örök igazságot?

A legújabb kor emberében kiolthatatlan igény él a szabadság iránt. Nagy betűvel írja az ember személyi méltóságát és önrendelkezési jogát. Az utóbbi évtizedek történelmében az egyik emancipációra és demokratizálódásra irányuló mozgalom a másikat váltja fel. Ez az új embertípus szinte képtelen elfogadni az ember lényegi függőségét Istentől, ha nem sikerül nyilvánvalóvá tenni számára, hogy mi az alapvető különbség a Teremtőtől és teremtményektől (emberektől) való függőség között. Az önmaga fölött rendelkezni akaró embernek nehézséget jelent végleges, felbonthatatlan elkötelezettségeket elfogadni ill. vállalni. De leginkább az zavarja, ha olyan valamit találunk fel neki végleges és megváltoztathatatlanként, ami átlátszóan nem az. — Miért nem vagyunk képesek a történelem tanulságai alapján őszinte és nyílt kifejezőmódra, megkülönböztetve hitünk örök lényegét minden mástól, ami legjobb tudásunkra vagy az adott körülmények kényszerítő döntéseire alapul?

Rendkívül erősen rányomta bélyegét a modern társadalomra a felvilágosodás és a felvilágosultság, valamint az ezzel párosult, M. Weber-től alaposan elemzett racionalitás, vagyis a világ „varázslattól való felszabadítása”.⁴ Ide tartozik a természettudományos gondolkodás felerősödése, a földrajzilag távoli kultúrák elérhetősége és megismerése, valamint a tömegtájékoztató eszközök robbanásszerű kifejlődése és az ezzel kapcsolatos gyors és leleplező értesültség. Bár az újság, a rádió és a televízió sok maszlagot közöl, a ma embere mégsem hajlandó mindent lenyelni, amit meggyőző érvelés nélkül mondanak neki. — A hívő keresztény megvetéssel utasít el babonás szertartásokat. Meglepődhet tehát, ha saját rítusait a „kivülállók” hasonló mentalitásnak könyvelik el, amennyiben nem képes a mai gondolkodásmódnak megfelelő formákban bemutatni és szükség esetén igazolni?

Hátrányok és előnyök

A szekularizáció folyamatának rengeteg hátránya és előnye van. Az itt következő utalások inkább csak arra a beállítottságra és magatartásra akarnak célozni, amellyel a keresztény embernek a szekularizáció kihívásaira válaszolnia kellene.

Az egyházak befolyása a társadalmi szerkezetekre és a profán intézményekre nyilvánvalóan csökkent. Hiábavaló lenne ezt a tényt szépítgetni. Veszteségről van szó, amely ellen fel kell venni a küzdelmet az elemzés és alkalmazkodás minden jogos eszközével. — De a fejlemények hasznosak arra is, hogy megértsük a kereszténység lényegét: „A hit, amely a szívét megváltoztatja, az Isten iránti szeretet, amely valóban megigazuláshoz vezet, egy nép- vagy tömeg-egyházban is Isten kegyelmének hallatlan, egyszeri csodája, amely, amennyiben egyáltalán emberi összetevőktől hordozott, mindenestre más okoktól függ, mint amelyek a nép- vagy tömeg-egyházban hatásosak. . . . Valószínűleg létezik a kereszténység legnagyobb személyi megvalósíthatóságának olyan optimuma, amely a milliók éppen nem maximális kereszténységében leledzik.”⁵

A világ kritikus szeme rajtunk — és ez nem mindig kellemes dolog. Egyházi személyek helytelen viselkedésétől kezdve, az egyes közületek zavart anyagi, pénzügyi helyzetén keresztül, egészen az ún. katolikus országok magzatelhajtási statisztikáikig szinte minden nyilvánosságra jut. A felmerülő vallási és egyházi problémákat igen gyakran sokmillió televíziós közönség előtt kell „megvitatni”, mert a tömegtájékoztató eszközök éppen a kényes pontokat szellőztetik. A szekularizált társadalom pedig szigorúan ítélkezik pontosan a vallást és erkölcsöt képviselő személyek és intézmények felett. Elvárja, hogy betartsák, amit hirdetnek; öntudatlanul is kibúvót kereshet maga számára: lám, nem is kell olyan komolyan venni ezeket az elveket, hiszen képviselői sem tartják be. — Ha ez az állapot nem is kényelmes, megtisztító hatása vitathatatlan. Az igazságnak nem kell irtóznia a nyilvánosságtól, és a kritika megtanítja nekünk, hogy mi a felfogása és az igénye azoknak, akikhez küldetésünk szól. Talán először van esélyünk a kereszténység történelmében arra, hogy felvilágosult, és nem egykönnyen megfélemlíthető emberek józan kritikája segítségével csiszolgassuk az Isten és az ember viszonyára, az emberi lét értelmére vonatkozó felfogásunkat és mondanivalónkat. Más szóval: manapság nem mondhatunk büntetlenül üres frázisokat. Ez egyúttal igazi kihívás az őszinteségre és a szavahihetőségre, mely ellenállhatatlanul hódít.

Ezen a röögős úton többször jövünk zavarba, mint régebbi korok keresztényei, amikor az egész társadalom hívőnek vallotta magát. De ez a szakadék szélén való vándorlás rákényszerít minket arra, hogy megszokjuk, és a ránk bízottakat is arra szoktassuk, hogy az igazság birtokában sem lehet minden kérdést azonnal és véglegesen megválaszolni. A történelmi, lélektani és szociológiai relativitásokat ismerő ember számára eleve gyanús, ha minden felmerülő problémára kész recept-válasz van kéznél. Ugyanígy meggondolandó, hogy elegendő-e az esetleg ismertté vált visszásságokra az általános válasz:

Az egyház, saját tanítása szerint, a bűnösök egyháza is. Ki fogadna el egy ilyen általános választ valamelyik politikai párttal kapcsolatban? – Ha a szekularizált világ igényeinek megfelelően a kendőzetlen őszinteségre törekszünk, akkor megnyílik az út az egyház lényegi hivatása, az állandó „aggiornamento” felé, amely csak az örök igazságok napi árfolyamon való értelmezésében valósítható meg a szüntelen dialógus segítségével.

Következmények

Ha a fenti rövidre fogott elemzés találó, igen sok következtetést lehet levonni a szekularizált társadalmakban szükséges keresztény beállítottságra és magatartásra nézve. A legfontosabbnak az tűnik, hogy mindenki személyesen elmélkedje át hivatását az adott körülmények között, és állapítsa meg a teendőket saját maga számára. – Itt csak példaként két szempontra térünk ki, melyek a legfontosabbak közé tartoznak, és talán képesek jelezni a szükséges megfontolások sokrétűségét.

Az első az egyház küldetésének és megnyilatkozásának a formájára vonatkozik. – Köztudomású, hogy az emberek közötti közlekedés a gondolkodásmód s annak eszköze, a nyelv segítségével történik. Nos, ha a vallási és a profán szféra, a vallásos hit és az intézményes egyház között szakadék keletkezett, akkor ezt az egyház képviselőinek is tekintetbe kell venniük. A kétnyelvűség különleges feladata válik itt nyilvánvalóvá. A hagyományos keresztény gondolkodásmód és kifejezésmód megtartása mellett törődni kell a profán világ gondolkodásmódjának és kifejezésmódjának elsajátításával. A teológiai képzettség és az elmélkedésekben való átéltség sok vallásos elemet emel be az ún. plauzibilitás síkjába (vagyis abba a gondolatvilágba és gondolkodásmódba, amelyben elfogadhatóvá, valószínűvé vagy egyenesen magától értetődővé válik), de tökéletesen értelmetlen maradhat a „kívülállók” számára. Ezoterikus, vagyis a csak egy csoporton belül érthető elgondolás és „tolvajnyelv” a tagok számára ugyan hasznos és fontos lehet, de ugyanakkor a csoport izoláltságát is növeli. A szekularizált világ ténye ma a keresztény embert arra kényszeríti, hogy továbbra is ápolja hagyományos fogalmait, de éppen olyan komolyan vegye azok lefordítását a profán világ nyelvére. Az egyház igen sok elmélkedő hívének, papjának és szerzetesének értékes és meleg élmény a „Salve Regina” örökszép szövege és dallama, de mit kezdjen egy keresztény hagyománnyal nem rendelkező gépészmérnök vagy segédmunkás azzal, hogy „Üdvözlégy”, és hogy „irgalmasság anyja”? Vagy milyen hatást vált ki egy részben vagy egészen kívülállóban, ha azt hallja, hogy a katolikusok a „Szenszékrol” beszélnek? Ilyen értelemben nehezedik súlyos felelősség az egyház vezetőinek és tagjainak vállára: Az egyház küldetése minden embernek szól: meddig zárkozhat tehát be az örök igazságok hagyományos kifejezési formáiba, s meddig kell bevetnie magát, hogy teljes erővel építsen hidat a tőle különböző gondolkodási formák felé.

A második példa tartalmi meg gondolatokra utal. A profán világ egyik legfőbb jellemzője a relativitás tudatosítása. A történelemtudomány, a lélektan és a szociológia alaposan hozzájárultak ehhez a fejlődéshez. De pontosan itt nyílik meg a vallásos hit igazi esélye. — A tapasztalati tudományok mindent oksági összefüggésekre vezetnek vissza, és nem ismerik az ember személyi felelősségének a fogalmát. Ezzel egyértelműen bizonyítják az emberi transzcendens meggyőződés szükségességét. A gyermeknevelés példájával élve: Teljesen világos, hogy egy mohamedán világban nevelt ember saját gyermekeit más elvek alapján neveli, mint az, aki keresztény világnézetben nőtt fel. De mindkettőnek, akkor is ha szociológiailag felvilágosult emberekről van szó, döntenie kell a nevelés konkrét lépéseiről, éspedig anélkül, hogy megvárná a világnézetek és a szociológiai irányzatok küzdelmének végeredményeit. Hiszen mindenki, aki a fiatal fejlődő embernek igazi javát akarja, a nevelés tartalmát vagy a társadalmakban uralkodó különböző, tehát viszonylagos felfogásokból meríti, vagy a véletlenre bízta, vagy pedig szilárd meggyőződéséből vezeti le. És ebben a döntésben semmiféle profán racionalitás nem segít neki — itt csak a hit biztonsága mutat irányt. — A szekularizált világ legdrámaibb kihívása a keresztény ember számára tartalmilag abban áll, hogy meg kell okolnia, miért az ő válasza a jobb.

-
- (1) **P. M. Zulehner:** „Leutereligion”. Eine neue Gestalt des Christentums auf dem Weg durch die 80-er Jahre? Wien 1982, 58. o.
 - (2) **Pl. F. X. Kaufmann, W. Kerber, P. M. Zulehner:** Ethos und Religion bei Führungskräften. München 1986.
 - (3) **Vö. M. Prisching:** Gesellschaftliche Krisen: eine soziologische Analyse ihrer Typen, Bedingungen und Folgen. Wien, Köln, Graz 1986.
 - (4) **M. Weber:** Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre. Tübingen 1968, 3. kiadás, 593—594. o.
 - (5) **K. Rahner:** Über die heilsgeschichtliche Bedeutung des einzelnen in der Kirche. In: K. Rahner: Sendung und Gnade. Beiträge zur Pastoraltheologie. Innsbruck, Wien, München, 1966, 110. o.

Waigand József

A SZEKULARIZÁLT VILÁGBAN ÉLŐ EGYHÁZ

Előre bocsátom: egyházon nemcsak a római katolikus egyházat értem, de a testvér-egyházak közösségét is, hiszen Krisztusról egyformán kell tanúságot tennünk ebben a mai világban. Tanulmányomat három pontba foglalom össze: 1.) A szekularizmus, mint világjelenség. — 2.) A keresztény hívek szerepe a szekularizált világban. — 3.) A hivatalos egyház és a szekularizált világ viszonya.

Ez a kis tanulmány főleg Európára vonatkozik. Magától értetődik viszont, hogy cikkem forrásai elsősorban hazaiak: saját tapasztalataimon kívül nagyon

széles rokonságom a főváros szinte valamennyi kerületében, valamint tanítványaim szülei, akikkel baráti kapcsolatban, kölcsönös „pertu“-ban állunk. Lényegében tehát túlnyomórészt 30–50 éves fővárosi, értelmiségi korosztályról van szó. Hiszen ők érintkeznek életközlel ezzel a „mai világgal“, tehát ők a legilletékesebbek. Annál is inkább, mert többen kiküldetések, tanulmányutak alkalmával hosszabb időt töltöttek külföldön is, tehát világperspektívájuk széles. A tőlem megkérdeztettek valamennyien vallásosak, elkötelezett keresztények, sokgyerekes szülők. Joggal felelhetnek tehát a kérdésre: hogyan oldják meg magukban a szekularizált világ és vallásos világnézetük közötti konfliktust? Természetes, hogy figyelemmel kísérem a katolikus sajtót is (Civiltá Catolica, Christ in der Gegenwart, Actualité Religieuse stb.).

I. A szekularizmus, mint világjelenség

Először is tisztázzuk a fogalmakat. Bár más meghatározás is lehetséges, mi szekularizmuson a teljes evilágiságot értjük, mely Isten nélkül képzei az életet és az erkölcsi normákat. A szekularizmus nem azonos a „szekularizáció“ fogalmával, még ha a két szó hasonlít is egymáshoz. A szekularizáció a 18-ik század óta jelenti azt a történelmi folyamatot, melyben az állam, a filozófia, a természettudományok igyekeztek kivonni magukat a „klerikális“ befolyás alól. Önállóan vették kezükbe a törvényhozást, nagy részben a művelődésügyet, az egészségügyi ellátást, a szociális kérdés megoldását. A szekularizáció tényét az egyház lényegében tudomásul vette, bár ez nagy anyagi áldozatába került. Ütközések főleg ott keletkeztek, ahol a világi hatalom Isten törvényeit is felülbírálta, mint pl. az élet tisztelete terén.

A következőkben tehát a „szekularizmust“ a teljes evilágiság, az Isten nélküli (ha nem is okvetlenül Isten-ellenes) korszellem jelentésében értjük —, különösen erkölcsi vonatkozásban: ha ugyanis a tízparancsolat többé egyáltalán nem volna érvényes, semmilyen emberhez méltó együttlétéről sem lehetne szó. Ez volna a helyzet, ha teljesen kitölténé világunkat a fogyasztói gondolkodás, a hedonizmus, a szexuális szabadosság, a házasság és a család szétbomlása, az abortusz, a homoszexualitás, erotizmus, pornográfia, végső soron az eutanázia is. Hála Istennek, nálunk egyik-másik jelenség még kevésbé „gyűrűzött be“.

A sötétlátókkal szemben azt kell mondanunk: a világ minden „romlottsága“ ellenére a teljes végletbe még nem jutott, és reméljük, nem is fog jutni. A hajdani római birodalomban, ahol az ősegyház élt, sokkal nagyobb volt a szekularizmus: a szexuális szabadosság (elég a Galata-levél 5,19-21 felsorolását olvasni!), a társadalmi igazságtalanság, a jólét és nyomor végletei, az emberi szabadságjogok eltírása (rabszolgaság!), a lelki értékek iránti közöny és gúny. Emlékezzünk csak Pál apostol athéni beszédének visszhangjára (Ap-Csel 17), ahol a Szentírás finoman csak annyit mond, hogy a halottak feltámasztásának hallatára (vagyis a transzcendens, a földi léten túlmutató igazságok hallatára) némelyek gúnyolódni kezdtek. Ez a szekularizmus! Mégis, amint az

Apostolok Cselekedetei, az apostol-levelek és maga a történelem bizonyítja: a keresztények ebben a lelki sivatagban bátrak, derűsek voltak, és lassacskán másfajta társadalmat igyekeztek felépíteni; hitüket közösségben élték meg, és tanúságot tettek Istenről. A fő különbség az akkori és a mai idők között inkább abban található, hogy ma mindennek sokkal nagyobb a nyilvánossága a tömeg-tájékoztatási eszközök által. De ezek az eszközök a jó ügynek is nyitva állnak; kérdés, élünk-e velük.

Hogyan fogalmazzák meg megkérdezett barátaim a „szekularizált világ” fogalmát? Itt bizonyos eltérést tapasztaltam a saját korosztályombeli öregek és a 30–50 évesek véleménye között. Egy idős barátom szerint, aki sok időt töltött külföldön és ma is igen tevékeny, a szekularizmus azt jelenti, hogy a fiatalok, a kevés elkötelezettől eltekintve, „elvárásokat” támasztanak. Könnyen (sőt könnyelműen) veszik az életet, nem dolgozni, hanem jól keresni akarnak. „A szülő, aki háborúkat és meghurcoltatásokat élt át, mentesíteni akarja az utódot, és mindent megad neki. Az ifjú csak hallomásból ismeri a tragédiákat; védett állapotában soha nem fog önmagától rájönni, hogy a családnak és a társadalomnak is vannak elvárásai vele szemben. Készen kap mindent. Szellemi tápláléka kevésbé az olvasás-művelődés, inkább az információ-áradat és a kommunikációs dőmping, amelyet a napi televízióval és a hetilapokkal megint csak önbevetés nélkül, mások szellemi termékeként kap. Nem tanul meg valamit megfogalmazni, nem tanul meg küszködni bizonyos célok érdekében, amelyekre pedig később szüksége lesz. Agymunkáját megkönnyítik a kézi számítógépek, hozzászokik a távirányításhoz, az elektronika eszközeihez, a gombnyomásokhoz, a gyors közlekedéshez és a kényelemhez.” És amikor rájön, hogy a valóság más, mint aminek hitte, jön a teljes bizalomhiány mindenki-vel szemben, – szüleivel szemben is. A szülőknak viszont nincs idejük a családra. A fiatalok kudarcelviselő képessége minimális: ez is oka a sok házassági konfliktusnak és válásnak. – A szekularizált világ jele az is, hogy az értelmiségi, a szellemi munka elveszítette becsületét a fizikai munkával szemben...” –

Sok igazság van e sorokban, habár talán túlzás mindezt a szekularizmus számlájára írni.

E kissé pesszimista hangvételű hozzászólással szemben vannak kedvező jelenségek, amelyek arra engednek következtetni, hogy a szekularizmus itt Európában túljutott a mélypontján. Eszembe jut Werfel utolsó regényének, „A meg nem születettek csillagának” jövő-látomása: lesz egy idő, amikor a vallást annyira neveségesnek tartják, hogy 30 évig pápát sem tudnak választani; de aztán jön egy felismerés (hogy ti. az egész világegyetemben csak a Földön van emberi élet), és akkor újra a legmélyebb hit, sőt stiliták korszaka következik.

Erre enged következtetni az is, hogy egyre többeket foglalkoztat a szenvedés és halál értelme, valamint a társadalomépítő munka személyes indítékai. A könyvkiadásban határozott irány mutatkozik a keresztény értékek, egyének,

intézmények rehabilitálására. „Úgy gondolom, írja valaki, hogy ez nem múló divat, hanem egy kínzó hiányérzet, szomjúság becsületes megfogalmazása. „Nekünk nem az a feladatunk, hogy kárörömmel figyeljük ennek alakulását, vagy triumfáljunk azon, hogy megtaláltuk az „igazit“, hanem, hogy mindennapi életünkkel a szomjúság oltásához, az „élő víz“ továbbbítéséhez szükséges vezetéként szolgáltunk. Erre van rengeteg alkalom.”

II. A keresztény hívek szerepe a szekularizált világban

Erre a kérdésre a választ meglepő megállapítással kell kezdenem. Azt mondom: a túlnyomórészt 30–50 év közötti korosztály tagjai szinte teljes egyöntetűséggel és egymástól teljesen függetlenül azt felelték: alig zavarja őket a környező szekularizált világ! A sok hátrányt bőven kárpótolja harmonikus családi életük, és: baráti közösségük! Magam sem hittem, hogy a kisközösségek három évtized alatt (amióta Latin-Amerikából kisugároztak az egész világra) ennyire általános jelenséggé váltak. Meg merem kockáztatni az állítást: a közismert és sokat emlegetett „kisközösségi“ csoportok számbelileg sokkal kevesebben vannak, mint ezek a spontán baráti közösségek, – ahol persze csak azokat számítom, amelyek lényegükben az istenhít alapján állnak. Ugyanis egyéb jellegű közösségek is vannak szép számmal: nem vallásellenesek; inkább kulturális, profán kapcsolatokat ápolnak. Szociológiailag is érdekes tény ez: az ember társas lény, és ma jobban mint bármikor, igényli az együttlétet a hasonló gondolkodásúakkal. Ezt az együttlétet valamikor a faluközösség biztosította. Az urbanizáció azonban szétzilálta a falvakat. Európa lakossága 200 évvel ezelőtt 80–90%-ban falusi volt; az ezredfordulóra ugyanilyen arányban város lakóvá lesz. A városi élet, az új millió azoknál, akik kommunikációra nem képesek, és őrzik a régi falusi hagyományokat, pszichológiai törést okoz, gyökértelenné válnak. A sokgyerekesek azonban, köztük is főleg az értelmiségi réteg, igen könnyen egymásra találhatnak. Akiknek véleményét kikértem, szinte kivétel nélkül sokgyerekesek, a magyarázatot is könnyen megadták: eleve a „sorsközösség“ hozta össze őket. Ugyanis szinte szakadék áll fenn az egy- és kétgyerekesek és a sokgyerekesek anyagi lehetőségei között: és itt máris szemben találják magukat a szekularizált világgal. Egy ötgyerekes asszony így írja le ezt: „1962-ben Budapestre költözve először tapasztaltam, milyen nehéz elszigetelten élni egy családnak. Aztán lassan megtaláltuk a barátokat, a „hasonszőrűeket“. A többgyerekesek a többgyerekesek társaságát találták meg, mert itt még a problémák, gondok is hasonlóak voltak. Hiába volt az azonos világnézeti alap: a kisebb gyerekszám vagy egyéb okok miatt jobb anyagi körülmények közt élőkkel nem tudtunk közös programokat szervezni. Valahogy úgy tűnt, mintha más lenne az értékrend a két csoportban...“

Térjünk vissza azonban az alapkérdésre: Lehet-e keresztény módon élni szekularizált társadalomban? Hadd kezdjem egy pestkörnyéki barátom soraival: „Jól ismert történet ez. Békés, kulturált polgári családban nőttem fel. Bőséges

hittanoktatásban részesültem. Esténként elmondtuk a Miatyánkot és Üdvözlégyet, de valahogy mégsem éltük az evangéliumot. El is jutottam a meggyőződéses ateizmusig. Az első fordulópont a katonaság volt. Az ateizmusomból fakadó magány túl nehéz teher volt ott! Mire leszereltem, templomjáró keresztény lettem. Formáltam magam számára Istent is, olyat, aki elnézi minden önzésemet és durvaságomat, és ha kellett, még link is lehettem . . . Nősülésem előtt menyasszonyom ismertetett meg N. atyával. Ő volt, aki kellő erőszakossággal mert belenyúlni könnyelműen induló életünkbe. S közben kezünkbe adta az evangéliumot . . . A mag, amelyet elvetett általa az Úr, növekedni kezdett. Kis közösség épült fel nálunk az ő vezetésével. Bekapcsolódtunk a nagy közösség életébe. Szép fokozatosan átrendeződött életünk. Gyermekeink már ebbe az újjáteremtett békébe születtek bele . . . A gyerekekkel együtt minden este közösen imádkozunk kötetlen formában, de kötött imával kezdjük, és esetenként kezefogva, Miatyánkkal zárjuk. A vasárnapokra az aznapi evangélium előzetes elolvasásával igyekszünk felkészülni . . . Kérdésed elsősorban arra irányul, hogy mindez milyen konfliktusokat teremt a külső környezetünkkel, a 'szekularizált világgal' való kapcsolatunkban. Azt hiszem, e téren még tenyérén hord minket az Úr, és nem ró még nagyobb terheket ránk . . . Viszonylag könnyen viseltük el, ha naivnak vagy bigottnak tituláltak minket. A régi „barátok” helyett új testvéreket kaptunk az Úrtól . . .”

A címben felvetett kérdésre: hogyan élhet ma egy hívő a szekularizált világban, szinte minden hozzászóló utalt az Apostolok Cselekedeteire és az apostol-levelekre, amelyek arról tanúskodnak, hogy igenis lehet ilyen világban Krisztus tanítványként élni, sőt ehhez a világhoz küldetésünk van. Az ősegyház kora után jött az a másfél évezredes időszak, amelyet mostanában nagykonstantinának szoktak nevezni, amikor az egyház hatalmi pozícióban volt. Ezen túl vagyunk, és ma ismét az ősegyház modelljéhez térünk vissza, még ha tisztában vagyunk is azzal, hogy az egyház kétezer éves fejlődését és történetét nem lehet semmibe venni; az apostolok korát nem lehet „lekopírozni”. Napjainkban azonban új formában kell ellenállnunk a profán korszellemnek, a TV mértéktelen fogyasztásának és minden luxusnak.

Szinte valamennyi hozzászóló hangsúlyozta: bensőséges családi élet nélkül nem lehet megállni a szekularizált társadalomban. Ez az egyetlen közösség, ahol az embernek nem kell minduntalan a „hátát fedeznie”, ahol szeretetet adhat és kaphat, anélkül, hogy ezzel visszaélnének vagy ellene fordítanak. Aki mögött nem áll meleg családi otthon, az eldicsekedhet talán néhány szerelmi kalanddal, de igazi baráttal nem. Szekularizált világban élni azt is jelenti, hogy naponta új és új, nem várt helyzetekbe kerülünk. Ezért van oly szükség a család biztonságára.

Négygyerekes édesapa: „Nem szeretem a 'szekularizált világ' kifejezést, ha ezt a 'vallással áthatott világ' ellentétpárjaként értjük. A világ lehet elmúlt és mai, de a mai olyan, amilyen: ebben kell ma élnünk. Él bennem olyan kép

(kissé családom alapján is), hogy a régi világ nem volt feltétlenül vallásosabb, inkább képmutatóbb."

Más írja: „Ma sokkal változatosabb szellemi és anyagi környezetben élnek a családok, mint a két világháború között. Ez azonban nem jelent a keresztények számára akkora nehézséget, mint sokan gondolnák: ezt inkább a kívülállók, vagy a hitüket csak felületesen élők érzik. A kép korábban tényleg egységesebb volt; vallásunkat 'államvallásnak' tekintették, de ez a tény inkább csak elmosta a különbségeket az igazán példamutató és a látszat-keresztények között. Az őskeresztények idejéről sem mondhatjuk, hogy biztosítva volt a választás környezet, és hogy csak jót láttak-tapasztalhattak volna maguk körül. Mégis ma ezekhez az időkhöz nyúlunk vissza, és ezektől az időktől remélünk vérfrissítést... Sem akkor, sem ma nem törődik a világnézetével az emberek többsége. Az evangéliumból azt halljuk, hogy legyünk a föld sója és legyünk kovász. Nem az a szerepünk, hogy maga a föld legyünk, vagy hogy az egész kenyér... A tömegkommunikációs eszközök, elterjedésük következtében, valóban sokkal több mocskot zúdítanak ránk, mint régebben, de a tudatos, keresztény szemléletű szelekció után, nagyon jó műsorok, előadások részesei lehetünk."

„Ma egyre több az elkötelezett keresztény, aki lépést tart a Zsinattal, és akinek egyetlen fegyvere az igazság. Hatalmi eszközök nélkül, szegénységben, alázatban, hűségben szolgál, és bizalmát a megfeszített Jézusba helyezi... A hívek közül sokan egyetemi színvonalon ismerik a teológiát, a liturgiába pedig oly szorosan bekapcsolódnak, mint talán még soha az első keresztények kora óta. Különösen jelentősek a kisközösségek: lelki alapon álló baráti kapcsolatok létesülnek, de ugyanakkor tevékenyen kivesszük részüket az egyetemes egyház ügyeiből is."

„Minden kor keresztényének leckéje: úgy lenni jelen a világban, hogy csökkentse az eleve embertelen manipulációk erejét-hatását, a 'jószándékú' manipulációk hiábavalóságát pedig nyilvánvalóvá tegye. Szekularizált korunk embere is nagyrabecsüli az önállóan gondolkodókat, akiknek elveik vannak. Mondhatnám: a Morus Tamásokot... A közösség, ha körülvesz, abban erősíthet meg, hogy a jó tananyagot tanultuk meg, nem kell begyulladni, ha elmarad a tapsvihár... Csendben sugárzó jelenlét: ez a mai kereszténység, ha őszintén éljük azt."

Valaki így nyilatkozott: „A szekularizált világban nagyonis szépen lehet keresztény módon élni. A találkozások lehetőségi köre igen kibővült; minden napi emberkapcsolatba bele kellene vinni kereszténységünket. Ez volna napi lelkiismeretvizsgálatom sarkköve: aznap kívül szemben cselekedtem helyesen, kívül szemben nem. Rohanunk. A világból sok hatás ér, de éppen ez teszi lehetővé, hogy mi is sokfelé hassunk."

Egy négygyerekes házaspár tanúsága: „Nemcsak magunkról, gyermekeinkről is beszélnünk kell. Értük is felelősek vagyunk, hogy a 'világ' szelleme őket se ragadja el. Az emberi alapértékeket (lelkiismeretesség, törekvés, kitartás,

fegyelem, rend, alaposság, lendület, szeretet) a hittel egészítenénk ki: ez volna az a nevelési ‚csomagterv‘, ami szerint szeretnénk nevelni gyermekeinket.“

Egyházközségi elnök: „Ahol nincs meg a kisközösségi háttér, a keresztény testvériség-érzés csak kevés helyen valósul meg. A hívek találkoznak ugyan a templomban, de ez nem alkalmas az egymással való beszélgetésre, testvéri kapcsolat-teremtésre. A városokban élő keresztények többnyire ‚ismerős idegenként‘ ülnek egymás mellett a templomi padokban. Az igeliturgiában hallják ugyan, hogy mind a mennyei Atya gyermekei, de a templomi együttlét után úgy szétszélednek, hogy talán egy hétig sem látják egymást. Így a vallásosság mindenkinek magánügyévé válik, amelynek mások felé semmiféle hatása sincs.“

Az előbbi sorokat egy nagy templommal rendelkező, városi plébániáról kaptam. Felvetődik itt persze a kérdés: nem volna-e jobb a nagyvárosok templomaiban a misék számát vasárnaponként lényegesen csökkenteni, hiszen fél órán belül számos más templom is elérhető. Így lehetőséget adhatnánk a híveknek, hogy mise után – akár a templomban, akár más, csatlakozó helyiségben – egymással tereferálhassanak. Minket, európai katolikusokat mintegy megfertőzött a s a c r u m fogalmának hamis értelmezése: idegennek és Isten házához méltatlannak érezzük a liturgián kívüli testvéri beszélgetést, gyermekzsivajt, kávézást... E tekintetben ugyancsak sokat tanulhatnánk latin-amerikai vagy afrikai keresztény testvéreinktől. Újabban belga, holland, francia, angol példákról is egyre többször hallunk. Egyik ismerősöm, hosszabb angliai útjáról visszatérve, mint legkedvesebb élményét mesélte: amikor már harmadik vasárnap jelent meg ugyanabban a templomban, a plébános egy hívő által üzent neki, hogy mise után beszélni szeretne vele. Ő ugyanis az előző két alkalommal – magyar módra – rögtön eltávozott mise után a templomból. Most a plébános a közösség előtt érdeklődött kilétéről, és mindenki azonnal oly szeretettel vette körül, mintha régi barátság fűzte volna össze őket. Ekkor értette meg, mondta, mit is jelent a templomi „közösség“ fogalma, ellentétben a „közönség“ (pl. egy színelőadás közönsége) fogalmával, ahol a jelenlevők egymás számára teljesen közömbösek. Sajnos, egyes templomokban is ezt látjuk.

Ötgyerekes asszony: „Gond, hogyan készíthető elő gyermekeink helyes párválasztása... Csak egy receptet tudok: a szülőknek 10–12 éves kortól szervezniük kell a gyerekek társas kapcsolatait, hogy amikor önálló útra térnek, megfelelő kritériumok alapján legyen lehetőségük a tág ismeretségi körből szerzett házastfél megismerésére.“

Egy sokgyerekes apa: „Mivel a világhoz mindenben nem alkalmazkodhatunk, de belőle ki sem vonulhatunk, nem marad más választásunk, mint hogy a világban maradjunk, továbbra is benne élünk, de a kiválasztottság tudatával. A Jézustól tanult kicsiséget, szelídséget, alázatot kell hirdetnünk, és a magunk portáján meg is valósítanunk. Ezt a magatartást G. Lohfink egyik tanulmánya alapján (Milyennek akarta Jézus a közösséget?) nevezhetném kontraszt-társas-

dalom kifejlesztésének. Apró, gyakorlati példa: Pistike a homokozóban játszik, és sírva fut anyjához: Józsika megpofozott! Tíz szülő közül kilenc azt felelné: Pofozd vissza! De mi így is reagálhatnánk: Remélem, nem ütötted vissza? Miért pofozott meg Józsi? Mert nem adtad oda a lapátodat? Hát add oda, hadd játszhassék vele. Még a vödrödet is odaadhatod, te addig játszál valami mással.“

III. Az intézményes egyház és a szekularizált világ viszonya

Megkérdezetteim valamennyien kifejezték őszinte ragaszkodásukat Krisztus egyházához, mely számunkra, szentségei útján, a kegyelmi életet közvetítette és közvetíti, és a mi lelki édesanyánk. Viszont – ellentétben fél évszázad előtti fiatalságom korszakával – a mai szülők korosztálya a hivatalos egyházra már nem úgy tekint, mint akinek vak engedelmességgel tartozunk, a „Roma locuta, causa finita“ elv alapján. A mai nagykorú keresztények úgy tekintenek egyházukra, mint a felnőtt ember saját édesanyjára. Szereti, ragaszkodik hozzá, mások előtt nem kritizálja, hibáit is elnézi, bár ezeket észreveszi! Kritikája tehát kifejezetten építő célzatú: szeretné, ha semmi ránc vagy szeplő sem volna rajta, hanem szent volna és szeplőtelen (Ef 5,27).

A mai elkötelezett keresztények lelki életét az egyház emberi fogyatékos-ságai nem zavarják: tudják, hogy saját hibáink, bűneink és fogyatékos-ságaink is az egyházat éktelenítik. Mégis, szeretnék, ha néhány kérdésben a „hivatalos“, az „intézményes“ egyház másként állna hozzá a szekularizált világ problémájához. Néhány ilyen óhajnak kell itt helyet adnom, mert ezek általánosak.

1.) Szeretnék, ha az egyház „családiasabb“ lenne: a vasárnapok nemcsak misehallgatást jelentenének, hanem alkalmat adnának a híveknek, hogy a misék után egymással és papjaikkal társadalmilag is kapcsolatba lépjenek. Ez automatikusan beindítaná a családok egymáshoz való közeledését. Ennek előfeltétele az, ami ma még a legtöbb pap számára is idegen, hogy értékeljük át a „sacrum“ fogalmát, amint kevéssel ezelőtt mondtuk. Elfeledkezünk arról, hogy minden tiszta emberi kapcsolat is beletartozik keresztény önazonosságunkba. Ha ezt elfeledjük, egyik hozzászólóm szerint „érelmeszesedés“ tünetei ütik fel fejüket az egyházban. Ezért a papnak legyen pár kedves szava a jelenlevő gyerekekhez, ne csak a fejük felett beszéljen a hívekhez, miközben a gyerekek unják magukat, mert nem értenek belőle semmit. Több templomban pl. sok kicsi csengő sorakozik az oltár körül, és Úrfelmutatáskor minden gyerek, aki akar (a három évesek is!) kijöhet csöngetni. Számukra ez olyan nagy élmény, hogy biztosan megmarad hatása.

2.) Idősebb művész barátom: „A művészeti irányok történelmi méltatásában művelt ember nem hallgathatja el, hogy a csodálatos építményeket, képzőművészeti alkotásokat, a korok ízlésformálását évszázadokon keresztül az egyházi szervek tartották fenn, ápolták. Áldoztak olyasmire, ami nem közvetlenül a testi szükségletek kielégítését szolgálja. A zeneművészet géniuszeit ma se kívánja senki elhallgattatni.

3.) Az ősegyház „testvériség érzése“ (amit mai szóval talán kollegialitásnak neveznénk) kevés helyen valósul meg az egyházi előljárók és a hívek között. A „felülről jött“ intézkedéseknek, ha a pénztárcák megnyitását kérik, lehetőségűkhöz mérten eleget tesznek, de evvel ki is merül a kapcsolat.

4.) Házaspár: „Az egyházzal való kapcsolatunk bonyolultabb. Az élő egyház számomra a feltámadt Krisztus élő teste. Ennek vagyunk sejtjei. Ennek vérkeringése jár át minket a Lélek által. A hivatalos egyháznak azonban vannak olyan részei, melyek számomra mind ez ideig halott testrészeknek tünnek. Tehát, ha amputálása felett nincs is jogom dönteni, esetleges elvesztése fájdalmat nem okozna, és aggodásra sem késztet... Ha fogynak papjaink, hiszem, hogy erősebb lesz a megmaradó esszencia, és ez, ha kell, majd új, élő pap-ságot érlel... Számunkra az egyház lényege nem a csúcsokban található, hanem azokban a sejtekben, ahol a Szentlélek működését kérik és elfogadják...“

Más: „Nehezíti a dolgot, hogy maga az egyház is, amelyben élünk, a történelem során egyre inkább elvilágiasodott, és sok tekintetben még ma is messze van Jézus elgondolásaitól és az őskeresztény gyakorlattól...“ Egyik szülő pedig hozzáfűzi: „A Zsinat rendelkezéseiből sokan csak annyit valósítottak meg, hogy liturgikus változtatásokat hajtottak végre. Azonban nem valósultak meg azok az alapvető rendelkezések, amelyek a laikusok tényleges és cselekvő közreműködését volnának hivatva kielégíteni. Ezért aztán az egyház gondjait nem érzik sajátjuknak... A papoktól 'vezetett' laikusok gondolatát a mai ember nehezen fogadja el. A kereszténység terjedése annak volt köszönhető, hogy a világi hívek is terjesztették...“

5.) „Egyházunk még mindig nem kellően 'szekularizált' oly értelemben, hogy a mai kor emberéhez nem a mai kor nyelvén szól. Azt hiszem, a szekták nagymértékű elöretörésének ez lehet a fő oka: tanításukat egyszerűen tudják közölni a mai kor sokféle gondolkodású és tudásszintű emberével. Nem azt kívánnám ezzel mondani, hogy tanításunkból bármit is hagyjunk el, hanem sok, különböző mélységű Hiszekegyre volna szükség, a különböző lépcsőfokon álló emberek számára.“

Más: „A negatív jelenségek részben felszámolhatók lennének, ha megpróbálnánk a mai kor nyelvén beszélni: mindent úgy elmondani, hogy azt meg is értsék.“

Ha már eddig is idézetek láncsorát közöltem, álljon itt befejezésül is egy idézet a római Civiltà Cattolicából: „Van-e jövője a kereszténységnek? A haddanvolt 'keresztény társadalom' nem tér többé vissza, ne is sírassuk! De az életerő, amelyet napjainkban mutat, felidézi az őskereszténység korát... A kereszténység tehát nem műemlék, hanem élő valóság, és kell is, hogy jövője legyen. Milyen lesz ez a jövő? Krisztus a történelem Ura; az ő kezében van sorsunk. De a saját kezünkben is: olyan lesz ez a jövő, amilyennek mi ma alakítjuk.“

A „SZEKULARIZÁLT“ EURÓPA EVANGELIZÁLÁSA

Az európai püspökök VI. szimpozionját előkészítő megbeszélések csaknem egyöntetűen megállapították, hogy a „szekularizáció”, a „szekularizálni” fogalmak semmiképpen sem egyértelműek, nincsenek pontosan körülhatárolva, éppen ezért – mint kulcsszavak – nem alkalmasak Európa jelenlegi vallási helyzetének tanulmányozására. Néha pusztán leíró, semleges jellegűek, máskor meg az elkereszténytelenedés okait nevezik meg velük. A szekularizáció egyrészt jogosnak és üdvösnek tekinthető (vö. GS 36,2; 41,2), amennyiben „minden teremtmény és minden esemény benső törvényeit kutatja, amelyek a dolgokat bizonyos autonómiával irányítják . . .” (Evangelii nuntiandi 55). Mint „szekularizmus” azonban nem fér össze a keresztény hittel, mert: „Úgy képzeled el a világot, hogy benne minden önmagában hordja magyarázatát, anélkül, hogy föltételezni kellene Isten létét. Isten tehát fölösleges, és csak tehertételt jelent” (uo.). Ezért tettük idézőjelbe előadásunk címében a kifejezést, s a következőkben mindenekelőtt az európai vallási helyzet tárgyilagos leírására törekszünk.

ELSŐ RÉSZ: A VALLÁSI HELYZET EURÓPÁBAN

Ne feledjük, hogy éppen a vallás helyzetét illetően jelentős különbségek vannak Európa egyes részei (pl. Kelet- és Nyugat-Európa) között. Ennek ellenére létezik egy egész sor közös érték és értéktelenség az európai kultúrában. Ebből következik, hogy általános akadályok merülnek fel az evangelizálás területén, de pozitív pontok és előjelek is a befogadására.

Az európai helyzet egyik sajátossága (az Atlanti-óceántól az Urálig) a „kereszténység utáni szellem” (post-chrétienté). Az evangelizálás tehát ezen a földrészén „második evangelizálás” lesz, amely – szemben a fiatal népek többségénél alkalmazott „első evangelizálással” – az ateizmussal vagy az agnoszticizmussal találkozik. A még nem keresztény országokkal ellentétben Európa nagyrészt Istentől távol, sőt Isten elméleti és gyakorlati tagadásában él, s ez a tény nincs következmények nélkül az evangelizálásra, annak módszereire és felállítására.

I. A különféle ateizmusok

Európában az evangelizálásnak számolnia kell azzal a ténnyel, hogy életünkben hiányzik az Isten, hogy az elméleti vagy a praktikus materializmus nyomot hagyott a hagyományosan keresztény vidékek életében sőt minden egyes hívőben is. Az ateizmusnak azonban különböző válfajai vannak, s az öregedés, a korrózió jeleit is magán viseli, jóllehet ezt ritkán látják s még ritkábban ismerik el.

1 A tudományos ateizmus

Jellemzője a tudományba (mind a természet-, mind pedig a szellemtudományokba, s főleg a szociológiába), a filozófiai reflexiókba és a technikai haladásba vetett határtalan (vallásos) bizalom. Megrendíthetetlenül bízik az értelem erejében, következésképpen a nevelés hatékonyságában, sőt: mindenhatóságában, amely majd kitermeli a kimondottan tudományra épülő és építő embert.

2. A humanista ateizmus

Következésképpen és radikálisan alkalmazza az elvet: Homo homini Deus (Az ember saját maga Istene). Vagyis: Isten pusztán az ember álmainak és képességeinek kivetítése (Feuerbach), elérkezett tehát az idő, hogy ezt az Istent visszahelyezzük „természetes helyére“, az ember szívébe. Ezzel vége lesz minden elidegenedésnek, s Isten teljesen interiorizálódik. Innét a nagy szabadság és büszkeség érzete, amely igen gyorsan túlfűtött tevékenységre, önteltségre és mindennel szembeni beteges felelősségre vezet (az ember képes mindenre, tehát felelős mindenért). Mindez szükségszerűen „értelmi fáradságot" eredményez, amelyet a sziszifuszi munka vált ki, mivel az embernek saját kezével és egyedül kell felépítenie a világot. Ez az ateista humanizmus olyan eljövendő társadalomról álmodik, „amelyben az emberek szabadok, természetesen jók s ésszerűek, tökéletesen megszabadultak az elidegenedéstől, Isten és úr nélkül csak maguknak élnek. Prometheusziak, luciferiek, szabadok!“ Világos, hogy ebben a humanizmusban Isten halála nem probléma: Isten egyszerűen fölösleges.

3. Visszahatásból eredő ateizmus

Eléggé elterjedt, felszínes és – úgy is mondhatjuk: kisebb kaliberű ateizmus. Az egyházra, mint szervezetre, a papok és főpapok mindennapi életére vonatkozó, homályos eredetű emléktörödékek táplálják. Legfőbb okát valószínűleg abban kell keresni, hogy az egyház a XIX. század folyamán elhanyagolta és magára hagyta a proletariátust, amely osztály – árvaként – egy „fogadott apa“, az antiklerikális szocializmus felé fordult.

4. A praktikus ateizmus

Minden korban létezett, jóllehet egyes századokban gátat vetett neki a társadalmi nyomás. Az ember minden időben élvezte a mulandó és röpké életű javakat, a lelki restséget valamint a nemtörődömséget a döntő kérdésekben, – kivéve talán halála óráját. A pogányság újra meg újra felütötte fejét. Ma a fogyasztó társadalom praktikus ateizmus – a „panem et circenses“ élvezetei közepette – miért törődne olyan tanítással és erkölccsel, amely óvja ennek a csodás világnak a veszélyeitől? A „mindent, de azonnal“ kultusza ez, vagy pedig a sürgős felejtésé, ha valami szenvedést kellett tapasztalnia.

II. Az ateizmus gyengeségei

A tudományos ateizmus azonban kifárad „az emberi jelenségek magyarázatában (leírásában!) anélkül, hogy valaha is képes lenne feltárni értelmüket. Csupán az emberi organizmus és magatartás empirikusan meghatározható elemeinek és a ráható tényezőknek ismerete finomodik, nem pedig a szellem, szabadság, amely mindezeket egybefoghatja. Az ember saját tudásának tárgyává válik, de megtiltja magának, hogy alanyként szerepeljen és léphessen föl. Mintha legfőbb gondja az lenne, hogy belefúlassza magát a magyarázatokba, és elfojtson minden ígényt az egész értelmének megértésére. Ezt mint ártalmas és fölösleges kérdést, lefokozta“ (G. Martelet: 2000 ans d'Église en question, Cerf 1985).

De minek a nevében teszi magát az ember minden dolgok mércéjévé? „Szadunk történelme nem igazolja, hogy 'Isten halála' az ember halálát jelenti? Tagadhatatlan, hogy csábít az ígéret, amely prometeuszi jövőt állít az ember elé. De milyen tényekre s tapasztalatokra alapozható?“ (L. Moulin)

M. Clavel tovább megy. A „modernség“ bajainak szinte dermesztő analízisében megállapítja az Isten nélküli ember csödjét. Ce que je crois (Amit hiszek) c. művében saját tapasztalatából indul ki, de a tudomány – sokszor rejtett – történelmének függvényeként végzi kutatását, s így sokak nevében beszél. Tanúságot tesz a CREDO-ból eredő meztelen igazság mellett: „az ember nem létezhet Isten nélkül.“ Nemcsak a jelen csödjére hivatkozik, arra tudniillik, hogy „az ember nem képes önmagát létrehozni“, hanem a történelmi tényre is: „az ember nem hozhatta létre saját magát“ (Ce que je crois, Szasset 1975). „Tételelem egyszerű, radikális, kopernikuszi, – folytatja Clavel. Azt állítom, hogy az embert az emberiség, vagyis saját maga tette tönkre. Az ember vesztének oka saját döntésében keresendő: azt hitte, hogy kiölthetja a napot, vagy saját magát teheti helyébe, s ettől halálos beteg lett.“

Súlyos és aggasztó ez a diagnózis nyugati világunk ateizmusáról. Mégis van kiút és remény. „Ha ez az eltévelyedés jelen kultúránkban az emberi szabadság terméke, vissza is terelhető. Bár az ember elvesztette Istennel való kapcsolatának tudatát, nem rombolhatja le annak lehetőségét, s Isten kegyelmével újból megtalálhatja a hozzá vezető utat“ (Martelet i. m.). A hit szerint téves az a tanítás, hogy az ember – saját erejéből – pusztá jóság, s az a tétel is, hogy eleve kárhozatra van ítéelve.

A legveszedelmesebb és kipuhtíthatatlannak tűnő a praktikus ateizmus: az a „lelki kábultság“, amely minden korban létezett, s amelyet maga Jézus vett célba: „Jaj nektek, gazdagok!“ Jaj, azoknak, akik „az élet gondjaival“ elfojtják az ő hívó szavát és üzenetét. Európa evangelizációjának legnehezebb feladata éppen abban áll, hogy megérintse azoknak az embereknek a szívét, akiket hatalmába kaparintott a praktikus ateizmus. Megdöntése mégsem lehetetlen. Ez az ateizmus ugyanis nem egy elméleti rendszer, nem is filozófia vagy valamilyen „szekularizált vallás“. Inkább „lelki üresség“, amely korunkban egyre erősebben a hit egyetlen alternatívájaként jelentkezik.

III. Az emberi értékek és „toxinjalk“

Az európai civilizáció és kultúra számos alapvető emberi értéket hord méhében. Ilyen többek között az ember egyedisége: biológiailag, pszichológiailag és szociológiailag minden emberi lény teljesen egyedi. Ebből következik minden egyes ember méltósága s joga arra, hogy az egész társadalom tisztelje. Szabadságból ered az a jog, hogy az ember megválaszthatja magának konkrét életformáját, s szabadság az alapja az emberek egymás közötti egyenlőségének is, amely kizár minden (vallási, faji, életkori, nembeli stb.) megkülönböztetést. Mindez egész sereg intézményt hozott létre a társadalomban, hogy biztosítsák és formálják ezeket az értékeket.

Közelebről megvizsgálva látjuk, hogy mindezek a humanista értékek alapjában véve laicizált, polgárjogot nyert és szekularizált keresztény értékek. Ezek az intézmények az ember képességeibe és szabadságába vetett bizalomra épülnek. Ennélfogva törekenyek és állandó megújulást igénylő jelenségek. Ebben rejlik az európai civilizáció nagysága, de gyengesége is.

S ne feledjünk el egy másik szempontot sem. Az európai humanizmus ma már nem épül a keresztény világszemléletre, ahol Isten a teremtő és az értékek végső keze. Hiányzik a sarkcsillag: az Abszolútum. A transzcendens Abszolútumhoz való kötődés és kapcsolat nélkül, magukra hagyatva, az európai értékek és humanista elgondolások természetesen választanak ki olyan „mérgeanyagokat“, amelyek lassan megmérgezik az egész szervezetet, s amelyek halálosak lehetnek. Íme néhány példa:

1. Az egyesek jogainak elismerése és előmozdítása kötelezettséget teremt a többiekben és az államban. De a személyes jogok biztosítása féktelen és korlátlan individualizmushoz vezethet: az egyén úgy él, mintha semmivel sem tartozna családjának és a társadalomnak. Így csúszhat át szabadosságba, anarchiába és narcisztikus magatartásba a perszonalizmus, „Európa ékessége“.

2. Egyre igazságosabb törvényekre épülő társadalmat akarunk teremteni, amelyben minden egyes személy egyenlő. Nem ritkán azonban utópiákba fulladunk, ahol minden különbségtétel ki van zárva. Az egyenlőségből egyenlődsi lesz, amely sűrű és halálos monotoníába gyengít és sorvaszt mindent.

3. A haza és őseink földjének természetes szeretete szűk nacionalizmusba fordulhat. Önmagában semmi kivetni való sincs abban, sőt jogos, hogy az emberek az államhoz forduljanak. „De ha minden társadalmi réteg szüntelenül élni akar ezzel a jogával, valóságos leviatánt teremtenek az államból, amely talán még nem a ‚Meilleur des mondes‘, se nem ‚1984‘, de nyomorékká teszi a mai embert, aki a jövőben képtelen lesz felnőtt felelősséggel cselekedni“ (L. Moulin). A haladás abszolutizálása hasonlóképpen új istent teremthet: Molochot, akinek mindent fel kell áldozni.

4. A béke föltétel nélküli szeretete helytelen lemondáshoz vezethet (Et propter vitam, vivendi perdere causas, — mondotta Juvenalis); tarthatatlan passzivitáshoz, nihilizmushoz.

5. Egy másik méreganyag a tudomány hallatlan sikereiből eredő mámor. Ez készítette Európát arra, hogy a kísérleti vizsgálódás módszereit kiterjessze az emberre, a kultúrára, a vallásra, etikára, nevelésre, művészetre, erkölcsre, kormányzatra, államra stb., amellyel végzetes áttétel állt be. „Az embernek ugyanis, ahhoz hogy élhessen és fennmaradjon, szüksége van a tartósságra, szilárdságra, biztonságra, az Abszolútra, – vagyis: a Sacrumra. A technológia és a tudomány világát azonban a gyors és állandó elavulás jellemzi: szüntelenül kérdéssé válnak maguk az elvek, a hipotézisek, a megállapítások. Ezt a relativizmust és pluralizmust nem terjeszthetjük ki az emberre annak a veszélye nélkül, hogy el ne színtelenedjen s el ne fonyadjon” (L. Moulin).

6. Ennek az áttételnek másik következménye Európa népességének összeomlása. Kiöregedő társadalomban élünk, amely felhorkan a legelemibb kötelezettségek hallatára, s nyitva áll képzelt enyhülések irányába.

Athén és Róma civilizációja megszűnt, mert nem tartották tiszteletben létük alapelveit: az athéni demokráciából kiveszett az erény, a római pedig megelégedett a „panem et circenses”-szel. Megtagadták azokat a gyökereket, amelyekből kisarjadtak.

„Más a helyzet Európában: kríziseink tulajdonképpen éltető értékeink törvényes szülőttei, csak túlfűtöttek és elszakadtak forrásuktól. A „toxinok”, amelyek megmérgeznek minket, géniuszunknak logikájában váltak zabolátlanokká és örültekké. Nem remélhetünk tehát gyógyulást valami olyan tantól, amely értékeinken kívül esik: természetünk kivetné, vagy elkorcsosodna. De a homeopátia, betegségünk kifejllesztése sem gyógyíthat meg, mert a rák nem irányíthatja saját magát. Van-e tehát más kiút, mint az, hogy az európai értékek visszataláljanak forrásukhoz: a transzcendens Abszolútumhoz? Képes-e erre az ember saját erejéből?” (L. Moulin) – Lehet-e a mai Európának másban reménye mint a második evangelizálásban?

IV. A narcisztikus személyiség

1. „Narcizmusnak nevezem a jelenlegi individualizmust: megszabadult a XIX. században még uralkodó társadalmi és erkölcsi értékektől, kiszakadt mindenféle transzcendentális keretből, s egy zárt világ ürességében, szándékosan választott magányának burájában a személy radikális autonómiájának mítosza élteti” (L. Moulin).

Hogyan jutottunk el a nyugati civilizáció eme szokatlan és új személyiségének kialakulásához? Tulajdonképpen annak a szabadságnak a terméke, amelynek következtében az egyén kiszabadítja magát minden kötelekből, s ugyanakkor véges igazságokból él. Ahogy J. Hersch írja: „Nincs kapcsolat a szabadság és végesség, a szabadság és az igazság között”.

Ez a szabadság csakis az abszolút szabadság radikális, prometheuszi akarására törhet: az abszolút szabadságra.

Az ilyen személy: a) rendszeresen visszautasít mindent, ami a legkisebb formában is akadályozhatja vagy korlátozhatja „személyiségének” kiteljesedé-

sét és igenlését; b) vadul és nihilista módjára lázad az intézmények, a szocializáció folyamatai, a szokások, a társadalmi illem s az elkötelezettségek (pl. a felbonthatatlan házasság, örök fogadalmak) ellen; c) elítéli a társadalmat, s ezt tartja felelősnek az egyén hibáiért, korlátaiért és szegénységéért; d) nosztalgiát csupán az élvezetre és szabadságra épülő társadalom után érez, amelyben nincs „apa“, sem „felnöttek“, sem tanítómesterek, sem modellek, sem tanítványok.

A narcisztikus személyiség tehát a szekularizáció szülötte. Századunkban nincs már transzcendentális támpont; egyedül az immanencia a valóság. Ezen felül a tudományos ismeretek kihívó extrapolálása a szorosan vett emberi kérdésekre: a „gyorsulás gyorsulása“ megalkotta az önmagával, testével, másokkal, a világgal és az idővel szembeni narcisztikus ember képét. A „gyorsulás gyorsulása“ tisztavirág életű birodalomba vezeti be az embert, az állandó fejlődés kényszerébe szorítja, s kiszolgáltatottá teszi a lehetőségek óceánjában.

Az ember narcisztikus magával szemben, vagyis teljesen lekötött személyisége kifejlesztésének lázas keresése, emiatt teljes egészében inog és hullámzik. Saját énjé a legnagyobb terhe, mert elszabadult minden transzcendentális értéktől, hagyományos irányvonalától, s „magának kell tudni és akarni: tudni azt, hogy mit is kell akarnia, anélkül, hogy a legkisebb mértékben felkészítettek volna erre a feladatra“ (J. Hersch).

A narcisztikus ember kizárólag csak magába „fektet be“: gondjai előtérben teste, egészsége, ereje, fiatalsága, szépsége, szexuális vonzereje áll, vagyis az, ami a legműlékonyabb és legtörékenyebb. Elsikkasztja a halált, hogy a szerelmet ünnepelhesse, amit azonban ugyancsak privatizál. Képtelen megragadni az élet tragikus radikalitását: álmodozik. Fegyelem és aszkézis – amelyek nélkül nem születhet meg igazi emberi alkotás – szóba se jöhetnek. S azt az embertársát, aki veszélyt jelenthet szabadságának, vagy korlátot szabhat pillanatnyi élvezetének, kitörli életéből.

A világhoz való kapcsolatának fő jellemzője: utazni, valahol másutt, messze lenni, vagy legalábbis erről álmodni . . . Ami pedig az időt illeti, a narcisztikus ember mélyreható és általános sorvadástól szenved a folytonosságra és a jövőre, azaz a történelemre vonatkozóan.

2. Mi a teendő? Térjünk vissza az eredeti és igényes szabályokhoz, erőforrásokhoz: ezek alkotják a nevelés, a társadalmi élet és a demokrácia alapjait. Mondjuk ki bátran, s ismételjük: ha bármilyen korlátozást elnyomásnak és elidegenedésnek tartunk, akkor vége a családnak, a társadalomnak, a demokráciának. Hassunk oda, hogy a „kritikus szociológia“ ne csak azt emelje ki, ami relatív, átmeneti és szokványos az erkölcsökben, hanem mutasson rá arra, ami a törvényszerűségek mögött állandó és szilárd. – Az evangelizálás feladata, hogy gyógyszert találjon az ember különböző „viszonyulási síkjaira“: önmagához, testéhez, másokhoz, a világhoz és az időhöz való kapcsolatára.

V. Korunk lázas keresése

Mindaz, amit elmondottunk, nem jelenti azt, hogy egyáltalán semmifajta „vallásosság” sincs földrészünkön. Ellenkezőleg: Európa vallásos lázban ég. Egyesek, s nem ok nélkül, a vallásosság visszatértéről beszélnek. Helyesebb lenne újraéledést mondani, mert vallásos érzelem sohasem hiányzott teljesen a társadalomból. „A XX. század ugyanis ‚vallásosan’ éli laikus életét: Fény, Értelmelem, Tudomány! És forradalmi hítét: Haladás, Igazság, Szabadság!” Ezenfelül nem egy „vallásos” jelenséggel találkozunk: (a hagyományos vallások hanyatlása ugyanis eléggé újkeletű) mindenfelől (keletről és máshonnan) „új bölcsesség” hullámai jönnek. Hemzsegnek a szekták, „elektronikus egyházak” születnek, hódít a horoszkóp, az asztrológia s az okkultizmus divatja; kapósak a legprimitívebb zenei (Woodstock) és sportszerű „kommuniók”; terjed a test poány kultusza, stb.

A kereszténységben belül azonban komoly törekvések jelentkeznek. Gondoljunk csak Taizére, az „egység parabolájára”, a karizmatikus és más megújulási mozgalmakra, amelyek – gyakran a szerzetes közösségek mintájára – a legkülönbözőbb korú és rangú egyéneket fűzik egybe. Új szerzetesrendek születnek; feltűnő, hogy hány világi tanul teológiát, s a lelki gyakorlatos házak képtelenek befogadni minden jelentkezőt... S a pápa látogatásai hatalmas tömegeket mozgatnak meg; hívőket és hitetleneket egyaránt.

Láthatjuk az eddigi bálványok bukását is: a tudomány és a haladás elveszítette dicsfényét, eszközként kezdik kezelni őket, amelyekkel az ember jót és rosszat egyaránt elkövethet, templomokat és sírhalmokat egyaránt megtölthet. Igen sok kortársunkat „életundor” (taedium vitae) kísért; a fiatalok várják, hogy jöjjön valaki, aki feltárja előttük az élet értelmét. Egyre jobban látjuk, hogy nem a nagy politikai ideológiák, sem pedig a nagy történelmi események „elvei” és eszményei adnak feleletet az ember mélyéből feltörő kérdésekre, és nem ezek szolgáltathatnak értelmet a szenvedés és halál örök misztériumára. Egyedül a vallás képes felelni ezekre az elvárásokra, s csak ő oldhatja meg ezeket a problémákat, mivel kizárólag ő képes átfogni az emberi lét s rendeltetés teljességét” (L. Moulin).

VI. A szektáktól hemzsgő földrész

Kontinensünk ürességét sok jelentkező próbálja kitölteni. Többek között – mint már utaltunk rá – Európában és a két Amerikában hemzsegnek a szekták. Ezt a tényt nem hagyhatják figyelmen kívül azok, akikre az evangelizálás felelőssége hárul. A szekták ugyanazon a talajon burjánzanak, amelyiknek az evangélium egészséges magját kellene befogadnia.

Ezzel kapcsolatban – sajnos – csak néhány gondolatot taglalhatunk e szűkre szabott előadásban.

Miért inkább a szektákat keresik sokan az egyház helyett?

L. Moulin a következőképpen foglalja össze gondolatait: „Az élet értelmét s a biztonságot keresők számára az egyházak túl racionálisak, túlságosan be-

épültek a társadalomba s egyben túl nyitottak minden széljárás irányába: mindig a közép-megoldásokat keresik, liturgiájuk elvont, gyakran elvész a szavakban, nem elég eszkatologikusak stb. Ezért részesítik sokan előnybe a kisebbségi, szélsőséges követelményeket támaztó csoportosulásokat, amelyek a társadalom ellen vannak, azt határozottan ostorozzák, s amittől — lelkes prozelitizmussal — mindenkit meg akarnak menteni. A közeli vég reményében minden erejüket a jövőbe fektetik. Tanításuk általában egyszerű és világos, s igényes erkölcsösségük előmozdítja tagjaikban az önazonosság és a személyi érték jótékony tudatosulását. Gyakran sikerül a szekta tagjait átlagon felüli erkölcsi és vallásos szintre emelni. A szerintük túlságosan is racionalista teológiával szemben egyszerű, „szimplicista“ világnézetet hirdetnek, s ugyanilyen egyszerű feleleteket adnak az emberi lét problémáira. Liturgiájuk kevésbé sztereotíp és merev, hozzáférhetőbb szimbólumokat alkalmaznak, amelyek lehetővé teszik a résztvevőknek, hogy spontánul fejezhessék ki önmagukat. A hagyományos antiklerikalizmusra támaszkodva, laikus vezetők vannak, s idegenkednek mindenféle papi vagy hierarchikus rendszertől. Híveik minden rétegből és korosztályból toborzódnak, s helyet kapnak a társadalmi vagy más státusukkal elégedetlenek is (feketéek, szegények, nők, tanulók), sőt alkoholisták, kábítószeresek, idegbajosok, vagy éppenséggel önmagukat magányosnak érző fiatalok, egyszóval mindazok, akik erőtlenek vagy képtelenek valamilyen irányt találni.“

MÁSODIK RÉSZ: EVANGELIZÁLJUK EURÓPÁT! DE HOGYAN?

A kőrimeret és a talajvizsgálat után (ahol Isten szavát kellene elvetnünk) most magáról az evangelizálásról: — Mindenekelőtt ne felejsük, hogy az evangelizálás nem pusztá tükre a talaj vetületének, nem púp a probléma üregeire. A mennyek országa jóval több mint az elvárások és az igények, több mint az emberi ínség és nyomorúság kiváltotta vágyálom. Egyébként is léteznek hamis várakozások, embertelenítő vágyak és halálba vezető ösztönök is. Az evangelizálás felemeli az embert, bár igaz, hogy a kegyelem feltételezi a természetet. Az egyháznak néha tehát korholnia, egyengetnie, javítania és gyógyítania is kell tevékenységével, jóllehet a konkrét emberiséget kell evangelizálnia. Ennél fogva el kell jegyeznie magát a népek örömeivel és szenvedésével. — Mire van tehát szüksége az Egyháznak, hogy evangelizálhassa a szekularizált Európát?

1. A metafizika hiánya

Elsősorban is határozott és egészséges filozófiára. A világ számos problémája és zavara abból ered, hogy napjainkban a filozófiai reflexió szétforgácsolódik a részletekre szakadó, összefüggéstelen sőt ellentétes rendszerek és módszerek tejuftszerű halmazára. A világnak szüksége van arra, hogy újraértelkelje, módszeresen kutassa és bölcseletileg felülvizsgálja az igazságot. Bár jelen problémáink első pillanatra teológiaiak, ténylegesen azonban mindig filozófiai természetűek is. Nehezen oldhatjuk meg az emberiség nagy problémáit, ha értelmileg minden szétforgácsolódik, szétmálik, elgyengül. Szinte lehetet-

lennek tünik egy új és átfogó filozófiai rendszer kiépítése, mégsem menthetjük fel magunkat az alól a kötelezettség alól, hogy természetes eszünkkel is következetesen keressük az igazságot. A metafizika teljes hiánya, sőt gyakori elvetése eredményeképpen a modern ember képtelen a látható és megtapasztalható világon is túl gondolkodni. Következésképpen lehetetlenné válik a teológia, sőt minden hiteles emberi gondolkodás. A redukcionizmus és az általános szkepszis az evangelizálás legnagyobb akadályá.

2. Evangélium és kultúra

Az evangelizálás semmi esetre sem esik egybe a kultúra haladásával. Sőt független minden meghatározható kultúrától, mivel felülemelkedik rajtuk és javítja, korrigálja azokat. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az Evangéliumot időn és kultúrán kívülálló embereknek hirdetjük. Számolni kell tehát az emberek kultúrértékeivel. A keresztény hit felhasználja környezetének számos kulturális vívmányát és nagymértékben gyarapodik ezáltal. De gyakran elfeledjük az ellenkező folyamatot: a keresztény hit, amikor kapcsolatba kerül különböző civilizációkkal és kultúrákkal, sajátos keresztény humanizmust áraszt ki magából, amelynek forrása maga a hit és a kinyilatkoztatás. S jóllehet igaz, hogy a hit sokat kap minden hiteles humanizmustól, nem kevésbé áll az is, hogy sok emberi-szellemi gazdagságot kapnak a civilizációk az Evangéliumtól. Minden erővel törekednünk kell tehát, hogy újra egybefonjuk a hit és a kultúra szálait (vö. Evang. nuntiandi 20).

3. Újból értékelnünk kell hitünk „racionális gyökereit“

Sürgősen fel kell fedoznünk és a világ elé kell tárnunk hitünk „racionális gyökereit“. Az evangelizálásnak igen rossz szolgálatot tettünk, amikor eltöröltük vagy mellőztük az egészséges apologetikát. Tagadhatatlan, hogy a múltban az apologetika túlméretezte erejét: csapdába esett, amikor túl sokat akart természetes ésszel bizonyítani, s megfélekedezett a szív világáról. Ez azonban nem jelenti azt, hogy korunk kultúrája ne igényelné a hit alapjainak nem hangoskodó, de mégis következetes kiépítését. A Jézus Krisztus Istenébe vetett hit értelmes cselekedet is. A kereszténység nagy misztériumai (pl. Krisztus feltámadása) túllépi a történelem kereteit, s mégis igaz, hogy a történelemben játszódnak le, – Poncius Pilátus alatt – s nyomot hagynak benne. A keresztény kinyilatkoztatás teljesen megfelel azon vágyaknak, amelyeket korunk embere az igazság, a jóság és a szépség után érez (vö. GS 21,5).

4. Népi vallásosság

A kultúra egyik kifejező formája a népi vallásosság. Mivel sok népszokás és babonás elem is vegyül bele, a közelmúltban egyes hithirdetők nem értékelték nagyra. Korunkban azonban mindenhol újra fölfedezik: „Mégis, ha okosan, az evangélium szellemében irányítják, sok értéket rejthetnek magukban . . .

Olyan eredményeket hozhatnak felszínre, amelyek másként talán nem is nyilatkoztak volna meg . . .” (Ev. nunt. 48). Ilyenek például a zárándoklatok is, amelyek ugyan régi keletűek, de ma ismét váratlan erőre kaptak, s egyre többen – főként fiatalok – vesznek részt rajtuk.

5. Az európai humanizmus főbb értékeinek gyógyítása

Fentebb említettük, hogy rendkívüli értékes hagyaték rejlik az európai örökségben: a személy egyedisége, méltósága, szabadsága, az alapvető emberi jogok tiszteletben tartása, a tudomány és a haladás stb. Jóllehet a kereszténység öntőmintáiban születtek s jutottak el hozzánk, napjainkban a transzcendentális gyökérzet nélkül jelentkeznek. Eredeti forrásukhoz való visszatérés gyógyíthatja meg egyedül Európát, s semlegesítheti a kiválasztódott „toxinok”, mérgeanyagok hatását. Csak egy „máshonnan eredő gyógymód” hozhat gyógyírt arra a járványos lelki levertségre, amellyel Európa jelenleg birkózik. Csak a keresztény hit és az Egyház szabadíthatja meg ettől a betegségtől. Vajon nem ezt a „felszabadítást és emberi előmenetelt” igényli öreg kontinensünk? Más földrészek éheznek, idült betegségek, analfabetizmustól, szegénységtől, igazságtalan kereskedelmi viszonyoktól szenvednek: az ő kórokozójuk a nyomor és az elnyomás. A miénk pedig az úr nélküli szabadosságé, amelyről Izajás beszél: „Az ökör megismeri gazdáját, és a szamar urának jászolát, csak Izrael nem ismer meg. . . . Elhagyták az Urat, . . . hűtlenül hátat fordítottak neki . . .” (1,3-4).

Nem akarjuk azt mondani, hogy az értékekért folytatott küzdelemben egyedül van az Egyház: mind több és több erő csatlakozik hozzá; tanítását és magatartását egyre inkább elfogadják, sőt keresik közreműködését. Kezdi ismét a világ lelkiismerete kezésének és hordozójának tartani. Mindenhol, ahol a világ sorsáról tárgyalnak, szükség van az etika terén végzett komoly kutatásokra, az elméleti és gyakorlati elvek egységes tanítására, amellyel csak az Egyház rendelkezik.

6. A plébánia és a kisközösségek

„Bármily módon akarnók is meghatározni az evangelizálás fogalmát, minden meghatározás csupán részleges, töredékes lesz; azzal a veszéllyel jár, hogy elszegényíti, sőt megcsonkítja ennek a fogalomnak igazi gazdagságát, sokrétűségét, dinamizmusát” (Ev. nunt. 17). Az Egyház mégis egyértelműen tanítja, hogy az evangelizálás mindenekelőtt a hívek tanúságtételétől függ az emberi közösségben. Ők sugározzák hitüket, s már életmódjuk kérdéseket vet föl a kívülről. Minden keresztény hivatott tehát az evangelizálásra. Egyedül az egyén ritkán tanúskodhat: közösségben kell tanúságot tennie. S ezzel kapcsolatban merülnek fel a komoly problémák. A plébánia, a keresztény élet és tanúságtétel klasszikus tere ugyanis láthatólag veszített lendületéből. Nagyrészt mások kezébe kerül az evangéliumi tanúság átütő ereje. Mindenekelőtt szám-talan kisközösség (imacsoport, karizmatikus közösség, egyházi bázis közösség)

működik, amelyekre vonatkozóan gondos megkülönböztetéseket tesz az Evangélii nuntiandi körlevél, és kiemeli pozitív szerepüket az Egyházban (58. pont). Tevékenységük némileg a szokásos kereteken (plébániák, Katolikus Akció) kívül folyik. Jelentős szerepet kapnak bennük a világi hívek (emiat sokan nem látják világosan a pap szerepét). Mindenesetre munkájuk kifogástalan és eredményes. A kérdés csak az, hogyan egyeztessük össze tevékenységüket a plébániai szervezettel s egyéb klasszikus formákkal? Hogyan nyerhetnek ezen utóbbiak újabb lendületet? Ez itt a nyílt kérdés!

A keresztény kisközösségek s a többi újkeletű mozgalmak alapsejtjei akkor érik el kiteljesedésüket és céljukat, ha beilleszkednek a plébániákba és így új lendületet kölcsönöznek ezeknek? Vagy pedig át kell helyezni evangelizálásunk súlypontját a kisközösségekre s hasonló mozgalmakra?

Tagadhatatlan, hogy napjainkban ez utóbbiak a „megtérések” színhelyei, a klasszikus szervezetek pedig „szolgáltatási szerveknek” látszanak. Európa igazi misszionálását Isten népének hagyományos vázán és keretein, a plébániákon és egyházmegyéken kívül, a kisebb vagy nagyobb közösségi mozgalmakban és azok csoportjaiban kell végbevinnünk?

7. A Katolikus Akció mozgalmi

„A világi híveket saját hivatásuk beleállítja a világba, és a legkülönbözőbb munkaköröket töltik be. . . . Elsőrangú és közvetlen feladatuk nem az egyházi közösségek megalapítása és vezetése, mivel ez sajátosan papi munka. . . . Evangelizáló munkájuk sajátos területe a rendkívül bonyolult politikai, társadalmi, gazdasági élet; a kultúra világa, a tudomány, a művészetek, a nemzetközi kapcsolatok, a tömegkultúra eszközei, de sok minden egyéb is, ami érinti az evangelizációt: a szerelem, a család, gyermekek és ifjak nevelése. . . .” (Ev. nunt. 70). Innét a klasszikus Katolikus Akció állásfoglalása: Omnia instaurare in Christo (Mindent újjáteremteni Krisztusban). Napjainkban azonban itt is számos kérdés merül fel.

Éppen ezért az evangélium nyilvános hirdetésén kívül mindig szükség lesz a közvetítés másik formájára is: embertől-emberig. . . . Nagy hiba volna, ha a tömegapostolkodás eszméje elfeledtetné velünk ezt a másik továbbadási módot, amelyben valakit személyileg megragad egy különlegesen neki szóló szó, amelyet más mondott neki (Ev. nunt. 46).

Ebből következik a legnehezebb kérdés: Hol valósul meg leginkább kontinensünkön az embertől emberig érő apostolkodás? A papokra annyi egyéb feladat nehezedik, s a világiaknak nincs mindig megfelelő felkészítettségük és belső motivációjuk erre a nehéz munkára! Ha tehát az Úr a jövőben nem árasztja az Egyházra — a belső egyházi életet szolgáló karizmák mellett — a kifelé, a misszionálásra irányuló karizmák bőségét, nagyban hiányozni fog az evangélium első hirdetése (a kerigma) földrészünkön. Mert — kevés kivételtől eltekintve (pl. a Mária-légió, az Újkatekumenátus és Cursilló) — jelenleg igen keveset teszünk, hogy hirdessük Krisztust azoknak, „akik távol vannak tőle”.

8. A „kerigma“ és a „katekézis“ helyes adagolása

Mindenfelé rendkívüli erőfeszítéseket tapasztalunk a katekézis érdekében: katekétákat képzünk, bevonjuk a szülőket, audiovizuális anyagot készítünk. Ez a kategetikai erőfeszítés még akkor is mély benyomást gyakorol a jóakarátú megfigyelőre, amikor itt-ott fogyatékoságokkal is találkozunk. Igen nehéz körülmények között nagyon szép dolgok születnek. Ne ítéljünk tehát elhamarkodottan!

S mégis megkérdezhetjük: Elég-e, amit csinálunk? A lényegét adjuk-e? Mert a katekizáltak nagy részének igen gyenge vagy éppen semmilyen hite sincs. Első evangelizálásunk, a kerigma még várat magára! Jelen helyzetünkben (a plébániákon, iskolákban, munkahelyeken) kell megteremtenünk az első ígihirdetés „helyeit“ és „pillanatait“. Régen az iskolai lelkigyakorlatok, a plébánia s a falusi népmisziók mozdították elő a megtérést és a visszatérést a keresztény élet gyakorlatára: ma nincs pótlásukra megfelelő keret. Papjaink és híveink egyébként sincsenek felkészítve az evangélium illetően hirdetésére. Új „eszközöket“ és új „helyeket“ kell tehát keresnünk s teremtenünk az első hit-hirdetés, a kerigma számára. Az evangelizálás új módszereire és új típusú hirdetőire van szükségünk.

9. Pál az Areopáguszon és Péter pünkösdkor

Kétségtelen, hogy korunkban több útja s módja lesz az első hit-hirdetésnek. Lesz, aki Pál példáját követi: a helyi kultúrából és civilizációból indul ki az Areopáguszon (vö. ApCsel 17,23b-28). Ez a hosszabb út, amely több közvetítőt vesz igénybe, s távolba nyúlóbb evangéliumi előkészítést tart. Alexandriai Szent Kelemen és sokan mások követték ezt az utat, és Istennek a kultúrában megtalálható nyomaira támaszkodtak.

Mások inkább Pétert utánozzák, aki kilépett az utolsó vacsora terméből, s azonnal és közvetlenül hirdette Krisztus misztériumát: „Tartsatok bűnbánatot és keresztelkedjék meg mindegyiktek...“ (ApCsel 2,38-40b). Nem kellene a hit-hirdetőnek (anélkül, hogy elhanyagolná a „közvetített“ és progresszív hit-hirdetést, a pedagógia és a kapcsolatteremtés technikáját, az emberi bölcsesség eszközeit) komolyan megfontolnia Szent Pál mondását? „Én is, amikor nálatok jártam, testvérek, nem kerestem szavakkal vagy bölcsességgel akartam nektek hirdetni Isten tanúságtételét, ... hogy hiteteknek ne emberi bölcsesség, hanem Isten ereje legyen az alapja“ (1Kor 2,1-5).

Henri de Lubac találó sorokat írt arról, hogy az evangéliumi üzenetet előkészítő szavaink a végtelenségig nyúlhatnak: „Olyan hálót szövünk, amelyikbe belegabalyodik saját buzgóságunk. ... Sokféle szövet kell megteremtenünk, azután fenntartanunk; mindeniket egy szükséglet váltotta ki. ... Figyelembe kell venni a különböző mentalitásokat: egyesek maradiak, mások előítéllettel teltettek. ... Semmit elhamarkodni vagy kioltani nem szabad. ... Mindent az evangéliumért teszünk, hogy mindenkit üdvözítsek“ (1Kor 9,22). ... Egyébként az „angelizmusba“ esünk, amely sohasem teljesen hűséges az Evangélium-

hoz. ... De mégis felmerül a kérdés: sikerül ilyen sűrű hálón átszűrődnie a lényeges üzenetnek? Az apostolkodás előkészítése és segédszerveinek megszervezése elég időt és szabadságot hagy az apostolnak?" (Méditation sur l'Église)

10. Folytatólagosság és szakítás

De Lubac így folytatja a gondolatmenetet: „A gyakorlatban s gyakran öntudatlanul evangelizálásunk bizonyos immanentizmustól szenved. Az evangélium, bár megfelel az emberi szív alapvágynak, szakítást is jelent a bűntől megsebzett természet szükségleteivel és ösztöneivel. Annyira hangsúlyozzuk az emberi szív és az evangéliumi üzenet folytonosságát, hogy kikerülhetetlen következetességgel antropológiát (embertant) csinálunk az emberré lett Isten vallásából. ... Ez az ún. immanentista irány. Nem támadja, hanem szétmálasztja a hit igazságait. Azáltal akarja őket elmélyíteni, és felfedni bennük a végső igazságot, hogy belénk építi azt.”

11. A szó teljhatalma

Valószínű, hogy bizonyos neo-pelagianizmustól s az Isten mindenható szavába vetett hit hiányától szenvedünk. Öntudatlanul is ránk nyomta bélyegét a pelagianizmus: az ember alapvetően jó és gyökerében képes jót cselekedni s másokat is erre vezetni. Nem tagadjuk a kegyelem szükségességét, de a gyakorlatban édes keveset számolunk vele. Innét az aktivizmus és a levertség. A neopelagianista hithirdető nem tesz mást a mai emberi eltoppultság, a vallási közönyösség, a civilizációnk „önkívületi” állapota láttán, csak megduplázza erőfeszítéseit és találékonyágát, míg az át nem csap levertségbe.

Egyetlen orvosság van ez ellen: fel kell fedezni az isteni szó mindenható-ságának valóságát. „A föld magától terem, először szarát, aztán kalászt, majd telt szemet a kalászbán” (Mk 4,28). Isten szava saját erejéből változtatja meg a szíveket: „... akkor beszélünk evangelizálásról, amikor az Egyház magának az általa hirdetett Isteni Üzenetnek erejével megtéríteni igyekszik az egyes embereket és az emberi közösségeket...” (Ev. nunt. 18).

Első helyen áll és nélkülözhetetlen Isten szavának hirdetése, még abban a korban is, amikor hemzsegnék a kapcsolatteremtés módjai és módszerei. „Annak ellenére, hogy a mai ember torkig van már a szavakkal, unja a beszédek hallgatását, sőt, ami még rosszabb: immunizálva van már a szavak ellen, ... ne becsüljük le az élő szó erejét, ne veszítsük el beléje vetett bizalmunkat. ... „A hit hallásból fakad” (Róm 10,17). A hallott szó vezet a hithez” (Ev. nunt. 42).

A szentlélek sugallatától vezetettve, a szentek buzgóságától lelkesítve két, az Evangélium nuntiandiból merített idézettel zárjuk előadásunkat:

„Az evangelizálás jó módszerei fontosak, — de soha, a legkiválóbb módszerek sem pótolhatják a Szentlélek csendes munkáját. Bármekkora legyen is a hithirdető tudása, mindez semmi, ha a Szentlélek nem kíséri. ... Nem ok nélkül kezdődik az evangelizáció a Szentlélek sugallatára pünkösdi hajnalán” (75).

„A hit szolgálói között legsúlyosabb nehézség maga a lanyhaság. Külső jele a fáradtság, csalódás, kényelmesség, közöny, főleg pedig az örömtelenség. . . . Őrizzük meg tehát a szív buzgóságát. Őrizzük meg azt az édes örömet, hogy továbbbáthatjuk az evangéliumot, még ha könnyek között vetünk is. Legyen bennünk ez a szándék szilárd elhatározássá, amitől senki sem tud eltéríteni“ (80.).

(Forrás: La Documentation Catholique, Nr. 1906, 1985. nov. 17., rövidítve)

Teleki Béla

PAPI LELKISÉG A SZEKULARIZÁLT VILÁGBAN

„A kimagasló tehetségek között – gyár- és bankigazgatók, orvosok, mérnökök stb. –, melyeket eddig tanulmányoztam, egynek sem volt képessége, hogy olyan mélyen megragadja számtalan ember életét, mint a hivatásának magaslatán álló katolikus pap“ – jelentette ki Dr. Donald O. Clifton kutató pszichológus és a SRI (Selection Research Incorporated) kutatóintézet elnöke, a The Priest Perceiver Interview (A papokat bemutató interjú) végén 1983-ban.

A katolikus pap sajtósága hatóereje minden bizonyonnyal kapcsolatos lelki-ségével. Tanulmányunkban a katolikus pap lelkiségét vizsgáljuk a mai, szekularizált világban. Közben feltételezzük a fogalmak: pap, lelkiség, szekularizált világ . . . ismeretét.

Gondolatvitelünket két részre tagoljuk. Az elsőben a papi lelkiség helyét kutatjuk, szemléljük azt a talajt, amelyből kihajt és ahol virágzik. Majd keressük (II. rész) ezen lelkiség minőségét és megjelenési változatait.

I. A papi lelkiség mai színtere

Amikor a papi lelkiség talaját, színterét említjük, szemünk előtt a mai – joggal vagy tévesen szekularizálnak nevezett – világ jelenik meg, minden szépségével és árnyoldalával, a technikai haladással és az értékrend elhalásával, a roppant kényelemmel és a szívszorongató elbizonytalanodással, a szédítő építkezéssel és a természet szemérmetlen fojtogatásával . . .

a) Szekularizált világ

A szekularizált világ a hívő eszébe juttatja Isten választott népének számkivetettségét Egyiptomban (Kiv 1,8-22) és Babilonban (2Kiv 25,8-21). Izrael idegen földön él, ellenséges népek és szokások, gyakran elnyomó uralom alatt. Helyzete elbizonytalanodást, elkeseredést szülhet, a kilátástalanság és hiábavalóság érzete is kísért. Olyanok között kénytelen tengetni életét – máról holnapra –, akik „nem félik az Urat, nem igazodnak törvényeihez és

parancsaihoz" (2Kir 18,34). Annyira szekularizált volt világuk, mint a miénk manapság.

Vigasztalhatjuk magunkat a Zsinat szavaival: „Az ember egész történetén végigvonul valami élethalálharc a sötétség hatalma ellen; a történelem hajnalán kezdődött és az Úr tanítása szerint az utolsó napig fog tartani... Ezért Krisztus Egyháza... kénytelen hangoztatni az apostol intelmét: „Ne szabjátok magatokat a világhoz" (Róm 12,2)" (LG 37).

Lelki vajúdásunkat fokozza a tudás – esetleg a tapasztalat is: nemcsak a kívülállóknak, hanem a választott nép is szekularizálódhat. Izrael is elfordult az igaz és egyetlen Istentől, és megalkotta saját bálványát, az aranyborjút (Kiv 32,1-8), elhagyta az Urat és idegen szokásoknak hódolt (Bír 6,7-10). Mások éppen a szenvedés, a szekularizált világ eredményezte sanyargatás miatt veszítik el vallásos bizodalmit (Jób 4). Viszont a Mózesek és Noék, a Juditok és Eszterek hűsége és állhatatossága fényt vet borongós sötétségünkre.

Ebben a mindenkor szekularizált világban él az Egyház, a „test sok taggal" (1Kor 12,12-27; Ef 4,15-16). Közöttük egyik tag a pap, a felszentelt személy.

Igaz, hogy a pap hozza létre és vezeti a helyi közösséget, de ugyanakkor ez a közösség tápláló talaja is papi lelkiségének. Képesíti őt arra, hogy: 1. formálja a plébániát, ahol Isten népe összefon imára, nevelésre és a közösség művelésére, s ahonnan megerősödve térhet vissza világi feladataihoz, 2. elnökölhet a liturgián, képviseli az egységet s a megtérés vágyát, 3. irányítja a gyermekek, ifjak és felnőttek fejlődését, 4. ápolja a közösség misztiós szellemét. A pap lelkisége a hívekével azonos gyökérből, a keresztségből táplálkozik, erőssége a Lélek, a vallási tapasztalatokra és a közösség igényeire támaszkodik, a teljesebb életre irányul. A hívekhez viszonyítva vezető szerepe van, miközben döntő jelentőségű a vezetőstílus.

b) Vezetőstílus

A „ki vagyok" és a „mit teszek" összhangja alkotja a vezetőstílust, de a lelkiséget is. Nem felöltött ruháról van tehát szó, hanem mélyen személyes minőségről: a vezető és követői, valamint a közösség és a vezető kapcsolatáról. Éppen ezért a vezetőstílus nem állapot, hanem közreműködési folyamat.

A szentírási metaforák kapcsán öt vezetőstílusra utalhatunk: a pástorkirály (23. Zs; Jn 11,11), az atya (146. Zs; Lk 15,11-30), a hithirdető vagy kerigmatikus (Lk 4,15), a szolgáló (Iz 53,13; Mt 23,8-11) és az intéző (Lk 12,35-48; 1Kor 4,1-5) önkifejezőmód.

Krisztus ideálisan példázza mindegyik vezetőstílust: az elveszett bárány után megy és vállára veszi az eltévedtet; atyáian gondozza, táplálja a népet; rendületlenül hirdeti az örömhírt; Isten országa megvalósításának szolgálója a földön; olyan jó intéző, hogy életét adja másokért.

Mindegyik vezetői stílusra szüksége van a szekularizált világnak, de különösen a szolgáló és az intéző lelkisége nélkülözhetetlen hiánycikk. A

szolgálattal válaszol a pap a hívek és a világ igényeire (Gal 5,14), megbecsüli az embert (Mt 25,34kk) és állandóan a nép rendelkezésére áll: hűségesen gondoskodik róla (Mt 14,13-21), tanít (Lk 12,43-44) és imádkozik (Mk 1,30). Intézői magatartásával táplálja a pap az emberek elkötelezettségét Krisztus és az Isten országa mellett, miközben reményt sugároz, bátorít, fokozza a közösségtudatot és keresztény alapközösségeket hoz létre. Ugyanakkor közreműködésre serkent, mozgósítja a közösség erőit, munkamódszereket nyújt az együttes tevékenységhez.

A pap ugyan mindig – jól vagy rosszul – képviseli, jelképezi Istent a világban, de vezetéstílusja változhat a közösség elvárásai szerint. Rugalmasságra van tehát szüksége. Ebben segítheti őt a tanítványi öntudat. Csattanója: Igyekszik felismerni az Urat minden nap, naponta akarja követni hívását és szüntelenül jó termést óhajt hozni. De nem gátolják ebben személyi tulajdonságai? – Nélkülözhetetlen velejárói papi lelkiségének. Táviratstílusban így sorakoztathatnánk fel őket: sebezhető a pap és maga is szükségét szenved; kérdések gyötrik, érez és tapasztalatokban gyarapszik. Valahogy olyan, mint Péter: lelkesedik és elbukik, de Isten erejéből mégis ő a szikla, embertestvérei megerősítője (Mt 16,17; Lk 22,31-32). Mivel ismeri esendőségét, inkább Istenre hagyatkozik, mint önmagára. Csak így képes életét szentelni embertestvéreinek és segíteni fejlődésüket. A társadalmat pedig szembesíti a nemesebb élet igényeivel (ApCsel 4,5-12).

A szekularizált világban élő pap lelkisége kiszolgáltatott, a védtelen Jézus tanítványaként jár (Jn 15,18-21). Központi tevékenysége imától harmatos. Az emberek: hívők, elidegenedettek és kívülállók barátja és Isten látoka ő. Vigasztal, erősít és utat mutat, amint a babiloni száműzöttségben tették az Úr prófétái.

c) Hatalom és tekintély

A pap lelkiségét befolyásolja a hatalomról és tekintélyről uralkodó kép a szekularizált világban, de különösen saját felfogása ezen valóságokról.

A hatalom tulajdonképpen erő, görögül: dynamis. Több mint száz alkalommal használja az Újszövetség. Csúcs hely: „Krisztus Isten ereje” (1Kor 1,24). A papi hatalom tehát Isten ereje, Krisztus ereje és az Egyház ereje a felszentelt szolgában és intézőben. Akkor nyilvánul meg különösképpen, amikor a lelkipásztor Isten, Jézus vagy az Egyház nevében cselekszik.

Az egyházjog hármias papi hatalomról beszél: a tanítói, kormányzó és a megszentelő hatalomról.

A megszentelés az „Úr esztendejének”, az isteni irgalomnak hatalma (Lk 4,18-21), amely különösen a bűnbánat és betegek kenetének szentségében jelenik meg. Ugyanakkor „az étel hatalma” (Lk 9,12-17) is, ami a szentelésben éri el tetőfokát.

A tanítói hatalom világosan feltűnik az igehirdetésben és a hitoktatásban, bár az Úr többet adott papjainak s ezért többet is vár el tőlük: „Men-

jetek! Úgy küldelek benneteket, mint bárányokat a farkasok közé... s hirdesétek: Közel van hozzátok az Isten országa" (Lk 10,3-9). Krisztus mozgékony hit hirdetéséről, útról és a házak látogatásáról beszél.

A kormányzás sem jelentheti: ülök a trónon (Íróasztalom mögött a karosszékekben) és intézem az egyházközség ügyeit. A jézusi kormányzás mást jelent: „bejárta egész Galileát" (Lk 4,23). „Csapatostul kísérték Galileából, Dekapoliszból, Jeruzsálemból, Judeából és a Jordánon túlról" (Lk 4,25). A kormányzás tehát „járás": helyszíni ügyintézés. Ugyanakkor közösségi („csapatostul kísérték") intézkedés: együtt, a különböző területek és munkakörök képviselőivel karöltve történik. Saját hatalmát ruházta át az Úr Krisztus a papokra a szenteléssel. Ezzel küldi őket munkára (Lk 9,1-22). Úgy kell gyakorolniuk, ahogy azt Jézus tette, hisz ezért tart velük (Mt 28,18-20).

A téves papi lelkiség alapja, és a lelkület biztos megconsónításához vezet, ha hatalmát a pap tulajdonként kezeli, birtokolja, ül rajta. Nem azért kapja, hogy valami babérkoszorúként őrizgesse. Adja tovább, ossza meg! Illetve, a krisztusi hatalom nem magántulajdon, hanem viszony és kapcsolat. A felszentelt papok kapták ugyan, de az Egyház javára. Közösségteremtésre. Nem mások feletti uralkodás, hanem Isten népének szolgálata. Ne legyen tehát negatív hatalom, amely elnyom, hanem pozitív, amely fölemel, összegyűjt, megerősít és megszentel. Alkotó kritikát gyakorló, elismerő, megbízó-felhatalmazó, tisztító, felismerésre segítő hatalom, amint azt Jézus bemutatja az emmauzsi tanítványok esetében (Lk 24,13-33).

Az így értelmezett hatalom alapja annak a tekintélynek, amely a lelképásztort övezi. Hamis lelkiség fakadna abból, ha a papi tekintélyt státuszjelvényként, külső valóságként fognánk fel, amit ráakasztunk a személyre. Nem az állás, nem a reverenda, nem a paplak adja a tekintélyt, hanem belső valóság, Isten ereje és dicsőségének fénye a megkeresztelt emberben, az egyházi közösségben. Minél hatásosabban képviseli a pap Isten erejét és dicsőségét, minél erőteljesebben árasztja ezt Isten népére és a világra, annál nagyobb a tekintélye a szekularizált világban is.

A felszentelt papi lelkiség tehát a gyengék ereje: a keresztény alapközségekben és a közös cselekvésben virágzik. De ugyanakkor az erősek ereje: átfogó dialógust képez az Egyház és a világ között; széleskörű felelősségteljes döntésre vonja össze a fiatalokat és öregeket, magánosakat és családosakat, hívőket és hitetleneket.

II. A papi lelkiség alaptulajdonságai

„A modern városnak, amelyben a szent iránti érzékenység feltűnően megfogyatkozott, olyan emberekre van szüksége, akiket áthatott a hit és a szeretet" – mondotta II. János Pál 25.000 szerzetes előtt a Szent Péter Bazilikában, 1987. február 2-án. Az ilyen emberek fejlődőképes hittel, átölelő szeretettel rendelkeznek, illetve állandó dialógusban állnak Istennel és mélyen reflektálnak az életre.

a) Fejlődőképes hit

Krisztus Urunk minden hallgatójától fejlődőképes hitet követelt. Csak akkor igazolta szavait jelekkel, csak akkor gyógyított, ha az érintett személy vagy hallgatósága képes volt elfogadni a változást. Ez a változás jelentette a bénulás megszűnését, a szemvilág visszanyerését stb., de ugyanakkor a kiszolgáltatottságot, meghurcoltatást és életveszélyt is. A meggyógyított vakonszületettet a nép előljárói megalázták és kidobták a közösségből (Jn 9,13-34), „a főpapok elhatározták, hogy (a feltámasztott) Lázárt is megölik“ (Jn 12,9-11) . . . Ahol Krisztus nem találta ezt a készséget, ott nem fejtett ki hatásos apostolkodást. Jellemző pl. a názareti eset, ahol – földieki hitetlensége miatt – „nem tehetett csodát“ (Mk 6,1-6).

A ma papjának is szüksége van ilyen rugalmas és fejlődőképes hitre, különben nem működhet benne és általa az Isten ereje, a Szentlélek. Nem történhetnek általa „csodák“. Nem lesz kihatással a szekularizált világra, mert maga is fogyatkozott hitében, szekularizált. Az Istentől való eltávolodást csak istenközelbi életszentséggel gyógykezeltethetjük.

A pap elszekularizálódásának – leegyszerűsítve – kettős jelét tapasztaljuk. Egyesek „csak Istennek élnek“, elzárkóznak és menekülnek „a bűnös világtól“. Mások viszont nem találnak időt Istenre, belevesznek „a világ megmentésébe“. Egyik sem Jézus lelkülete. Hisz ő tetőtől-talpig benne élt a szekularizált világban, de úgy, hogy teljesen elmerült az Atyával való egységben (Jn 14,8-11). A helyes és a szekularizált világ egyensúlyozására alkalmas lelkiség: a lélekmentő tevékenység az Istennel való személyes kapcsolatból táplálkozik! Ez a hit képes szenvedni, sőt meghalni is meggyőződéséért.

A fejlődőképes hit másik jellemzője a mélységes tudat: **M i n d e n t I s t e n t e r e m t e t t é s t e r e m t**, mindannyian Isten teremtményei vagyunk! Éppen ezt tagadja, vagy – legalábbis – mellőzi a szekularizált világ. Ha alapos a hitem a Teremtőben, akkor képes vagyok minden kilátástalanságban – a modern élet elbizonytalanodottságában is – remélni. Bár nem látok világosan, a jövő távlatait köd borítja, mégis tudom: a felhők felett ragyog a nap. Az ilyen remény hiányzik világunkból. Innét a céltalanság és hiábavalóság érzete, ami különösen az állandóan növekvő alkoholizmusban és öngyilkosságban, a kábítószerezésben és bűnözésben csapódik le. A Teremtőbe és Gondviselőbe vetett hit mentőöv élethalál között vergődő világunk számára.

Az eleven hit különlegessége az is, hogy nem az esetleges, és nem a távoli Istenben hiszünk, hanem „Jahvéban“, aki értünk és velünk van. Vele járjuk életutunkat, amint megígérte: „Én veletek vagyok minden nap, a világ végéig“ (Mt 28,20).

b) Átölelő szeretet

A korszerű papi lelkiség második jellemzője a minden és mindenkit átölelő szeretet. A mindenkit átölelő szeretet értelmében a lelkipásztor nyitott minden megkeresztelt felé, hisz ugyanazon „szőlőtőnek“ venyigéi

vagyunk s ugyanaz az Atya a „szőlőműves”. Annyira mély és alapos ez a szeretet, hogy „életét adja barátaiért” (Jn 15,1-17). Sőt, kilép a szekularizált világba, hogy a „szamariaiaknak” is megvigye az üdvösséget (Jn 4, 5-42), de még az „ellenséget” is keblére vonja (Mt 5,43-48).

Amikor a szeretetlenség gyümölcsei: a széthúzás, ellenségeskedés, erőszakoskodás érlelődnek, a világ sebeire az helyezhet gyógyírt, aki önfeláldozóan szeret. Eleven példák erre P. Maximilian Kolbe, Kalkuttai Teréz Anya és a mindenkit átölelő szeretet többi mai apostola.

A mindent átölelő szeretetet, bár az előbbiből táplálkozik, megtaláljuk az őskeresztényeknél is: „Közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladták, s szétszórták azok közt, akik szükségét szenvedtek” (ApCsel 2,44-45). Ez azt jelenti, hogy az evilági javakat a keresztény – méginkább a pap – a közös javá-ra fordítja.

A mindent átölelő szeretet hatósugara azonban átlépi az Egyház határait. Jézus nem személyválogató. Az üdvösség javaiban részesíti az akkori felfogás szerint „istentelen” szamariai asszonyt (Jn 4,7-38) és a „bűnös” Zakeust (Lk 19,1-10). Ebben a lelkületben utasít: „Amit a legkisebb testvéreim közül egygyel is tettetek, velem tettétek” (Mt 25,34-40). És ez tulajdonképpen az üdv vagy a kárhozat mércéje. A pap mindent átölelő szeretete szükségszerűen minden létezőre irányul, hogy ezekkel embertestvéreit gazdagítsa. Éppen most, amikor szekularizált világunkban éhen halnak az emberek; növekszik az északiak gazdagsága és a déliek szegénysége, a papnak pályakiigazítást kell végnie, pályakiigazítást szeretetével.

Legyen ez akkor is érvényes, amikor a természet rombolásáról van szó, amit az atommal vagy kipufogógázzal... végzünk. A pap szeretete terjedjen ki a kopaszodó és elgombásodó fenyvesekre, az elhaló madárfüttyű erdőkre. Figyelmeztessen: Nem arra hatalmazott fel minket az Úr, hogy megsemmisítsük a világot! A kormányrudat adta kezünkbe: „Vonjátok uralmatok alá (a földet). Uralkodjatok a tenger halai, az ég madarai és minden állat fölött” (Ter 1,28). Ez az „uralkodás” megújulást, felvirágoztatást, előrelendítést jelent. A szeretet velejárója tehát a világ megújítására, értsük bár a „világ” alatt a természetet vagy az emberi nemet.

Jogosnak tűnik a kifogás: Az ilyen szeretet ideál, de nem valósítható meg. Kételyünket Jézus előre látta, azért kötötte szívünkre: „Én vagyok a szólótó, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad, s én benne, az bő termést hoz. Hisz nélkülem semmit sem tehetek” (Jn 15,5). Maga gondoskodott az intenzívebb „vele-levés” táplálásáról is: tovább él az Egyházban a szentségek által és nekünk adja önmagát. A szeretet tehát akkor lehet jellemzője a papi lelkiségnek, ha a szentségi élet erősíti: a szentgyónás, a szentmise, a szentáldozás... A szentáldozás latin neve sajátosságosan közli a szentség horderejét: „communio”, azaz, közösség Istennel, az Egyházzal s bizonyos értelemben a szekularizált világgal.

A szeretet, az igazság és a vigasztalás Lelke képesít az átölelő szeretetre. Krisztus megígérte őt tanítványainak: „örökké veletek marad” (Jn 14,15-26). Ő teszi a pap szolgálatát – s egyben lelkiességét – személyessé és krisztusivá.

c) Dialógus Istennel

A szekularizált világból teljesen kivesszük a dialógus az Istennel. Ezt kell ellensúlyozni az imádságos papi lelkiességgel.

Jézus állandó dialógust folytatott az Atyával, tanítványai épültek rajta s követelték tőle: „Uram, taníts meg minket imádkozni” (Lk 11,1). Világos volt előttük, hogy a keresztyény, krisztusi magatartás lényeges pontja az ima. A papi lelkiesség elve is tehát: Jézus követője nem apostolkodik imádság nélkül és nem imádkozik apostolkodás nélkül! Munkálkodásának egész területét magával viszi az Úr elé és az imádságot beleágyazza apostoli tevékenységébe. Az eredmény is tapasztalható. A szekularizált gondolatmenettől fertőzött ember számára érthetetlen pl., hogy azon apostoli közösségek, amelyek mélyebb imaéletet ápolnak, eredményesebbek. Ilyen a már említett Teréz anya közössége, akik naponta több órán át imádkoznak.

Az Istennel való dialógus másik létformája az evangéliumi tanácsok szerinti élet.

1987 februárjában háromnapos továbbképzőt tartottak St. Pöltenben „A pap lelkiessége és életstílusa” témakörrel. Dr. Stöger segédpüspök kihangsúlyozta, hogy a pap a „kegyelemből, az evangéliumból és a Szentlélekből él”. Ezért egész élete „az evangéliumi tanácsokból táplálkozó lét”. Dr. Nemetsek professzornő megerősítette ezt a véleményt, amikor előadásában aláhúzta, hogy a mai pap „életkultúrája az evangéliumi tanácsokra épül”. Ebben az értelemben, a pap élete a szekularizált világban nem más, mint válasz Isten végtelen „szeretetkínálatára”. A viszonzás az engedelmesség, a szegénység és a tisztaság gyakorlásával realizálódik. Figyelmeztető ujj tehát a pap az önző és lázongó, az anyagi jólétet és gazdagságot hajhászó, a züllésben és szabadszerелеmben raboskodó világban. Ugyanakkor utat és életstílust mutat, az önzetlen engedelmesség, a szerény élet és a fegyelmezett erkölcsiség életkultúráját kínálja fel az emberiségnek.

d) Reflektálás az életre

A szekularizáció jellemzője az egyoldalú, pusztán az evilágra korlátozott reflexió. Ezért elkerülhetetlenül szükséges, hogy a pap lelkiességét a mély viszapillantás és előrelátás, tervszerűség határozza meg. A lelkipásztor tervez és visszatekint az elvégzett feladatokra Isten színe előtt.

A reflexió elsősorban személyes: megtervezi egyéni életét és naponta lelkiismeretét vizsgál. Igyekszik tanulni az Egyház életéből és missziós tevékenységéből. Közben különösen fontos, hogy a lelkipásztor felfigyeljen egyéni vallási élményeire: hol és hogyan tapasztalta meg Isten jelenlétét és gondviselését. Erre a reflexióra és érzékenységre igyekszik ránevelni Isten népét is. Eközben

világosodnak meg a kérdések: Ki nekem Isten? Mit jelent az embertestvér? Hogyan segíthetek az Istentől eltávolodott világon? Ki vagyok én és mivé leszek? . . .

Fordítsuk most a reflexió három pillérére az elemzés fénycsóvját.

Kiért szolgálok? – kérdezi önmagától a lelkipásztor. Reméljük, hogy hármias választ talál: az Úrért, az Egyházért és önmagáért.

Minden pap missziója az Úrtól van, hisz Jézus szólította őt meg a kegyelem hangján: „Kövess engem!” (Lk 5,27-28) Nem légtüres térben történik ez, hanem az Egyházban. Saul a példa. Ananiástól, az Egyház küldöttétől kapta vissza szeme világát és az Egyház által nyert küldetést, hogy megismertesse Jézus nevét „a pogányokkal, a királyokkal és Izrael fiaival”. Szolgálatában közben sokat kell szenvednie az Egyházért. Megbízását nem végezheti ímmel-ámmal, sietnie kell „az Egyenes utcába”. A mennyiségi munka elé kell helyeznie a minőségit (ApCsel 9,10-19).

Mindez a papi lelkiség mozaikköve ma is. Az így végzett hivatásban találja meg a lelkész önmagát, énjét, közben mindenről beszámol Mesterének, és elvonul vele egy-egy „csendes tájékra” (Lk 9,10).

A papi lelkiség kiinduló pontja is hármias: Jézus, az Egyház és a pap önmaga. Jézus, aki minden nap újra hívja és munkába küldi szolgáját. Az Egyház, hisz a pap minden szolgálatában, egész élete egyházi és nagyrészt az Egyház keretein belül valósul meg még akkor is, ha az a szekularizált világ mentésére van. Önmaga viszont azért forrás, mert minden erejét beleadja munkájába és önként cselekszik, mint az apostolok annakidején: „Megvesszőztették őket, aztán rájuk parancsoltak, hogy Jézus nevében ne beszéljenek . . . Boldogan távoztak . . . Továbbra is mindennap tanítottak a templomban és a házakban, hirdették Jézus Krisztust” (ApCsel 5,40-42).

Reflexiónk harmadik kérdése: Kivel dolgozik a pap a világban?

Semmiképpen sem egyedül, hanem Istennel, az Egyházzal és embertestvéreivel, szekularizált embertestvéreivel is!

Számtalanszor megtapasztalja a lelkipásztor az ígéret valóságát: „Atyátok lelke szól belőletek” (Mt 10,20). Az Isten vele jár sokszor göröngyös életútján. De érezheti azt is, hogy mellette áll a helyi és az általános egyház is. Sőt döbbenettel figyelheti meg, hogy a szekularizált világ olyan polgárai is együttműködnek vele, akikre legkevésbé számított. Nem csoda, mert az Isten Leleke „ott fúj, ahol akar” (Jn 3,8).

A papi lelkiség főbb alaptulajdonságai tehát a szekularizált világban: a fejlődőképes hit, a mindent és mindenkit átölelő szeretet, az imádságos dialógus és mélyenszántó reflexió.

A pap lelkisége így a „vezetőszolgálat” lelkisége a mai szekularizált világban, szemben a diakónusok „segítőszolgálatával” és Isten népének általános papságával, a „rendkívüli szolgálattal”. Pap ő mindig és minden helyzetben, még akkor is, ha nem végezhet papi szolgálatot, kizárólag gyárban, kétkézi munkásként dolgozik. Papi mivolta nem függvénye az általánosan elfoga-

dott lelkeszi tevékenységformáknak, mint pl. a prédikáció, misézés, gyóntatás. Egész életével pap, nem ennek bizonyos töredékeivel. Az ilyen papi lelkiségre és egyéniségre épülhet az Egyház, sőt az emberiség jövője is.

IRODALOM:

Thomas J. Peters/Robert H. Waterman: In Search of Excellence. Warner Books, New York 1984.

Patrick McCaslin/Michael G. Lawler: Sacrament of Service. Paulist Press, New York/Mahwah 1988.

Nemeshegyi Péter

A KERESZTÉNY A SZEKULARIZÁLT JAPÁNBAN

Kereszténynek lenni Japánban nem könnyű. Sohasem volt az. Sőt, a nem szekularizált régi Japánban sokkal nehezebb volt a keresztény élete, mint ma. Több mint kétszázötven éven át, 1615-től 1873-ig halálbüntetés mellett tilos volt kereszténynek lenni. És mégis voltak keresztények! Tavalyelőtt látogattam meg a Nagaszaki közelében, Ómura városkában kivégzett vértanúk sírjait. Bár tilos volt kereszténynek lenni, de az Ómura környéki szegény parasztemberek titokban éltek – és adták tovább gyermekeiknek – hitüket. Papjuk nem volt, mert valamennyit kivégezték vagy kikergették az országból; így nem volt miséjük sem. De rejtve buzgón együtt imádkoztak és maguk keresztelték gyerekeiket. Egy nap azonban, 1658-ban, egyikük benn járt Nagaszaki városában és itókázás közben kikottyantotta, hogy az ő vidékükön még sokan tartják Krisztus hitét. Meghallotta ezt egy besúgó és azonnal rajtuk ütött a rendőrség. Több mint kétszáz férfit, asszonyt, gyereket lefejeztek. A hóhérok a fej nélküli testeket egy helyen, a levágott fejeket pedig egy húszpercnyi járásra levő másik helyre temették, „nehogy feltámadjanak“. De semmi emberi erő nem gátolhatja a vértanúk életét. Most Krisztussal élnek és három szép bronzszobor idézi fel áldozatuk emlékét: egy-egy térdelve imádkozó keresztényt ábrázoló szobor a két temetőhelyen és egy nagy dombormű a volt vesztőhelyen. Az ezeket a helyeket látogató sok zarándok élő bizonyíték arra, hogy most is termékeny mag a vértanúk vére.

1873-ban megadták Japánban a vallásszabadságot és a néhány évvel előbb elfogott, börtönben sínylődő Nagaszaki környéki keresztények visszatérhettek falujukba. A minden nyomástól mentes, teljes vallásszabadság a második világháború után, 1945-ben köszöntött be. Így ma is nehéz ugyan Japánban kereszténynek lenni, de egészen más okok miatt, mint azelőtt. A vallásszabadság jelenleg száz százalékos. Minden vallási felekezet szabadon működhet. Minden állami ellenőrzés nélkül tarthatja összejöveteleit, nevezheti ki vagy választhatja meg vezetőit. Könyveket, folyóiratokat adhat ki. Nevelheti iskoláiban a

fiataliságot, ápolhatja kórházaiában a betegeket és öregeket, építheti templomait, rendházait, szentélyeit, lelkigyakorlatos és egyéb házait. Olyan nagy a vallásszabadság, hogy egyes csoportok tapintatlanul ki is használják a társadalom engedékenységet. Van például egy kis protestáns felekezet, melynek hívei rudakra erősített hangszórókkal felszerelve jelennek meg minden évben karácsony és újév táján Tokió legforgalmasabb terein, sőt még a japánok nemzeti szentélye, a Meidzsi-dzsingu előtt is, és magnószalagra felvett szöveget bömböltetnek. Arra buzdítják az embereket, hogy higgyenek az egy Istenben és Jézus Krisztusban. Az ilyen „igehirdetésnek” természetesen nincs semmi fogantatja és csak bosszantja azt a több millió japánt, akik újévkor a Meidzsi-dzsingu-hoz zarándokolnak. A rendőrség még az ilyen oktalan vallási propagandát sem állítja le, ami mutatja, hogy mekkora itt a tolerancia.

A mai Japán

Ma tehát Japánban kereszténynek lenni nem azért nehéz, mert tilos, hanem azért, mert csöpp vagyunk az óriási tengerben: 430 000 katolikus és körülbelül ugyanannyi protestáns a 120 milliós társadalomban. Milyen ennek a társadalomnak a jellege? Valóban „szekularizált”, vagyis a vallástól elszakadt társadalom? A kérdésre nehéz válaszolni. Tény, hogy sok japán, főképp a fiatalok, nem vallják magukat egy meghatározott vallási felekezet híveinek. Napi vagy heti imagyakorlatok nem tartoznak a japánok életrendjéhez. De újévkor a lakosság túlnyomó többsége elzarándokol valamelyik neves sintoista vagy buddhista szentélyhez. Szépen összeszeti kezét, megköszöni „valakinek” az előző évben kapott segítséget, oltalmat kér az új esztendőre, perselybe dobja adományát és megkönnyebbült lélekkel távozik. A számtalan szentély ünnepnapjain is rengeteg ember gyűl össze vidám ünneplésre. Augusztusban, a halottak napján mindenki táncol az elhunytak emlékére, kis mécseseket hordó papírhajócskákat eresztenek le a folyókon, hogy elbúcsúztassák szeretteiket, akik ezekben a napokban a közelükben voltak. Sokan járnak elmélni a zen-kolostorokba, imádkozva másszák meg a szent hegyeket és látogatják buddhista szentjeik sírjait.

De a legfeltűnőbb jelenség az ún. „új vallások”, sőt a „legújabb vallások” gombaszerű elszaporodása. Úgy mondják, hogy csak Tokióban 600 ilyen „új” és „legújabb” vallási csoport működik. Sok közülük parányi gyülekezet, de vannak olyan új vallások is, melyek 40–50 év alatt több millió hívőt vonzottak magukhoz. A legtöbb ilyen vallás a buddhizmus valamilyen válfaja, de sok a keresztény elemeket tartalmazó szinkretista felekezet is. Ezekben a csoportokban találja meg sok ember azt az egységélményt, melyet a nagyvárosok sivatagjában hiányol.

Az új vallásoknak ez a burjánzása mutatja, hogy a mai japán ember lelkében betöltésre vágyakozó űr tátong. Nem anyagiak hiányából származik. Japán jómódú ország. Az áruházak, üzletek telis-tele vannak mindennel, amit szem és száj megkíván. Az életszínvonal magas, a betegség-, öregbiztosítás, vala-

mint a munkanélküliek életminimuma törvényileg biztosítva. A társadalom kerekerei jól forognak. Az emberek dolgoznak, tiszták, illedelmesek, előzékenyek. Öröm egy boltba vagy vendéglőbe betérni: mindenki kedves, barátságos, mosolygós. A vonatok, villamosok, autóbuszok óramű pontossággal járnak. Bőséges alkalom van kulturális élményekre és mindenféle szórakozásra. A közbiztonság kiváló, aránylag kevés a bűntény, és a lakosság bizalmát élvező rendőrség a legtöbb bűnözőt kézrekeríti. Így például Japánban is voltak zsarolás céljából elkövetett ember- és gyermekrablások, de eddig valamennyi tettest előbb-utóbb elfogták. A politikai élet a demokrácia szabályai szerint folyik, titkos, szabad választásokkal és a parlamentnek felelős kormánnyal. Kötelező katonai szolgálat nincs. Japánnak az új alkotmánya szerint nem szabad hadsereget tartania, ezért egy kis létszámú, de jól felfegyverzett „önvédelmi tagozat” tölti be a hadsereg feladatát. Katonai puccs a mai Japánban elképzelhetetlen.

Vannak-e ennek a derűs képnek árnyoldalai is? De még mennyire! Számos jelenség mutatja, hogy ebben a szépen működő társadalomban „tárnak bűgnak” az emberek lelkében. Egyre növekszik a válások száma és így sok család szétesik. Évente több százezerre rúg a magzatelhajtások száma. A hetenként milliós példányszámban megjelenő folyóiratok a léhaság tárháza és a pornográfia határát súrolják. A nagyvárosok vendégektől nyüzsgő mulatónegyedek tele vannak a szemérmertlenség minden fajtát kínáló lebutyokkal. Sok az öngyilkosság és újabban középiskolások, sőt elemisták is eldobják maguktól az életüket. Egy népszerű énekesnő öngyilkosságát diákok és diáklányok egész sorának öngyilkossága követte. Sok iskolában divatba jött, hogy falkába verődött diákok összefogva egy áldozatot kiszemelnek társaik közül és azt bántalmazzák, ültelgelik, kínozzák folyamatosan. Azután vannak a társadalom hálójából kiesett toprongyosok, akik rongyosan, piszkosan vánszorognak az utcákon, alkalmi munkákkal szerzett keresetüket elisszák, nyomornegyedekben tengetik életüket. Zárt a japán társadalmi élet. Az ázsiai országokból jött és ott tartózkodó embereket nem fogadják be, lenézik. Arra sem gondolnak, hogy kereskedelmi és ipari vállalataik milyen károkat okoznak Ázsia egyéb országai szegényeinek.

De a mai japán társadalom legnagyobb baja az, hogy sok-sok ember nem tudja, mi célra született, s miért él. Ha az ember nem eszmél rá arra, hogy van Isten, aki a végtelen szépség, jóság és szeretet, aki minden embert szívébe fogad; hogy minden embernek közvetlen kapcsolata van Istennel és ezért élete örök érték, akkor ez az ember mindenféle véges érték, vagy ál-érték hajhászására adja magát és így belsőleg üressé válik. Ezért folyik itt Japánban olyan áldatlan versengés a tanulók között azért, hogy a nehéz felvételi vizsgákon át-esse bejussanak neves iskolákba és így biztosítsák karrierjüket. Azért költenek vagyonokat esküvői szertartásokra és lakomákra, hogy vagyonukat fitogtassák. Azért költenek a vállalatok milliókat arra, hogy etessék, itassák, mulatóhelyekre vigyék ügyfeleiket és alkalmazottaikat, hogy felülmardjanak a versengésben.

Ezért csoportosulnak a művészetben, tudományban, vallásban a „tanítványok” valami mester köré, hogy érdekeiket védjék az általános tülekedésben. Ezért olyan a felszállás a tömött villamosokra, mint egy vár megrohamozása: harc az ülőhelyekért. Még sokáig folytathatnánk e jelenségek felsorolását. Mindennek az az oka, hogy hiányzik ebből a társadalomból a derűs, nagy, kék égboltként mindent átfogó jó Isten. „Perc-emberkéék dáridója tart” (Ady) és így nem hallat-szik a végtelenség és örökkévalóság csendjének zsongása. Érzi ezt sok japán is és ezért fordul érdeklődésük mindinkább a katolikus egyház felé: megsejtik, hogy itt megtalálható az, ami nekik hiányzik.

A keresztények feladata

Kereszténynek lenni azért nehéz a mai Japánban, mert a fenn vázolt társadalom értékskálái, előítéletei, szokásai állandó kísértést jelentenek a keresztények számára, hogy ne csak a jót vegyék át ebből a társadalomból, hanem azt a rosszat is, ami ellenkezik Jézus tanításával. Az ilyen világban a keresztények feladata az, hogy szívvel-lélekkel Jézus tanítványai legyenek és tegyék, amit Jézus tanítványai mindig tettek. Jézus négy parancsot ad híveinek: 1) Hirdessétek az evangéliumot!, 2) Legyetek egygél!, 3) Imádkozzatok!, 4) Szolgáljatok! A Szentírás görög szavaival mondvá, a kereszténység négy feladata: kérésgma, koinómia, liturgia, diakonia. Ez az, amit a katolikusoknak tenniük kell és amit tesznek is a mai szekularizált Japánban.

1) Hirdessétek az evangéliumot!

Tavalyelőtt a japán püspökök kiáltvánnyal fordultak híveikhez, melyben ki-mondták: a japán katolikus egyház elsődleges feladata: megosztani hitünk örömét azokkal, akik még nem gyűltek össze az Úr asztala köré, hogy ők is **hittel felvegyék a keresztység szentségét és velünk együtt az Isten szeretetének legyenek tanúi.** Idén ősszel katolikus nagygyűlés lesz Kjótóban, ahol megvitat-ják, hogy miként lehet legjobban megfelelni ennek a feladatnak, melyről már Szent Pál tanította: „Kevésbe veszem életemet, csakhogy teljesítsem a felada-tot, amelyet Urunk Jézus bízott rám: tanúságot tenni az Isten kegyelmét hir-dető evangéliumról” (ApCsel 20,24).

Amint már Ágoston mondta, az evangélium eredményes hirdetésének leg-fontosabb feltétele az, hogy hirdetői örömmel hirdessék azt. Ha a keresztények számára nem öröm a hit és szeretet, hanem nehéz teher és kedvetlenül viselt kötelesség, akkor nem lesz foganatja semmiféle hitterjesztő propagandának. Az olyan keresztény közösség hite „ragályos”, amely megvalósította Pál buzdí-tását: „Senki ne fizessen rosszal a rosszért. Törekedjetek mindig jót tenni egy-mással és mindenkivel. Legyetek mindig derűsek. Imádkozzatok szüntelenül. Adjatok hálát mindenért” (1Tesz 5,15-17).

Az evangélium terjesztéséhez azonban feltétlenül szükséges az is, hogy a keresztények ne csak lelkük mélyén vagy maguk között örüljenek, hanem meg-nyíljanak mások felé, megismertessék másokkal is Jézust, és alkalmat adjanak

másoknak is arra, hogy kapcsolatba kerüljenek keresztény közösségekkel. Háromszáz éven át verték itt az emberek fejébe, hogy a kereszténység gonosz vallás, és ezért még kicsit féltének a keresztények. De, hála Istennek, ezek az előítéletek nagyrészt már eltűntek. Az emberek szíve megnyílik Jézus felé. Ezért tudtam múlt karácsonykor megint 22 felnőttet keresztelni, kezdve 19 éves jóképű diáktól és kedves ápolónő-növendéktől, fiatal zongoraművésznőn és banktisztviselő családapán, neves regényírónőn és jóhumorú film-díszlettervezőn keresztül, egészen egy 70 éves nyugdíjas úriemberig és egy 75 éves özvegy nagymamáig. Mind boldogok voltak és már nem egy közülük terjeszti tovább a hitet ismerősei körében.

Az ókori egyházban úgy terjedt a hit, mint tűz az erdőben. Nem hivatásos hittérítők fejtettek ki propagandát, hanem az egyszerű hívek lelkének lángja csapott át másokra. Megérezték az emberek, hogy a keresztények gondolkodnak, szebben élnek és szebben halnak meg másoknál. Ezért terjedt a hit futótűzként.

2) Legyetek egygyé!

Az ilyen hittedjesztéshez azonban feltétlenül szükséges az, hogy a keresztények egygyé legyenek. Már Jézus így imádkozott: „Legyenek mindnyájan egygyé. Amint Te, Atyám, bennem vagy és én Tebenned, úgy legyenek ők is bennünk, hogy így elhiggye a világ, hogy Te küldtél engem“ (Jn 17,21). Nincs nagyobb akadály a kereszténység terjedésének, mint az, hogy maguk a keresztények megoszlanak egymás között, egymást marják, egymást gyűlölik, egymást irtják. A még mindig megoldatlan egyházszakadás az evangélium hirdetésének legnagyobb kerékkötője. A keresztény egyházaknak mindent meg kell tehát tenniük azért, hogy egymáshoz közelebb kerüljenek, pápánk példájára minden nap a keresztények egységéért imádkozzanak, a már fennálló részleges egységnek örvendjenek, ahol csak lehet, egymással közreműködjenek, és végül Isten csodás segítségével újra egygyé legyenek.

Persze feltétlenül szükséges, hogy egység legyen minden egyes keresztény közösség kebelén belül is. Idézzük megint Pált: „Mint Istennek szent és kedves választottai öltések magatokra az irgalmasságot, a jóságot, a szelídséget és a türelmet. Viseljétek el egymást és bocsátsatok meg egymásnak, ha valakinek panasa van a másik ellen. Ahogy az Úr megbocsátott nektek, ti is bocsátsatok meg egymásnak. Legfőként pedig szeressétek egymást, mert ez a tökéletesség köteléke. S Krisztus békéje töltsen be szíveteket, hiszen erre vagytok hivatva, egy testben. Legyetek hálásak“ (Kol 3,12-16). Lehet-e így élni? Emberi erővel nem, de Isten erejével igen. Ezért részesülünk együtt Krisztus testében, hogy ugyanazt az egy isteni életet éljük, Krisztus által, Krisztusért, egymásért. Akik furcsa új vallásokban keresnek meleg otthont, Isten krisztusi családjában fogják megtalálni azt.

A japán egyházközösségek sokféle módon igyekeznek, hogy megteremtsek ezt a testvéri, baráti légkört. Sok mozgalom, csoportosulás szolgál a hívek kö-

zötti benső viszony kialakítására a nagyobb plébániákon. Ugyanakkor nagyon fontos, hogy ez az egység ne legyen egy másokat kizáró klub egysége. „Boldogok a béketeremtők, mert Isten fiainak hívja őket” – mondotta Jézus (Mt 5,9). A keresztény ember „béketeremtő” mindenütt, ahol él: családjában, munkahelyén, iskolájában. Nem ítélekezik, nem perlekedik, nem ármánykodik, nem intrikál, nem pletykál, nem szól meg senkit, hanem azt a békét sugározza, melyet Istentől kapott. Senki sem írta le szebben ezt a békét, mint Reményik Sándor „Béke” című versében:

„Valami furcsa összehangolódás,
Valami ritka rend, –
Széthúzó erők erős egyensúlya,
Mély belső bizonyosság idebent –
Bizonyosság arról, hogy élni jó,
Szenvedni elkerülhetetlen,
Szeretni tisztán: megistenülés . . .
És végül meghalni is szép . . .
A Béke ez!” . . .

A keresztények szent feladata, ilyen békében élni, ilyen békét sugározni, a mindig siető, tülekedő, habzsoló, elégedetlenkedő társadalomban. Nemcsak Japánban, hanem az egész világon.

3) Imádkoztatok!

A békében és szeretetben élő keresztények nagy feladata az imádság. A Szentírás „királyi papság”-nak nevez bennünket (1Pt 2,9). A papok közbenjárók. Az egész keresztény egyház közbenjáró imát végez a világért, a világ helyett.

Másképp látja Isten és másképp látják az emberek a világot. Az ember szemé Japánban a felhőkarcolók, szuperexpressz vonatok, pompás áruházak, hatalmas banképületek, vágatató autócsordák tömegén akad meg. Az Isten szeme pedig azokon a kis csoportokon nyugszik, ahol egy maroknyi hívő veszi körül a Bárány oltárát, kinek vére megváltotta a világot; azon a karmelita apácán, aki égő áldozatként ajánlja fel egész életét az ima oltárán; azon a rákos betegen, aki fájdalmait békésen fogadja Isten kezéből, „kiegészítvén testében azt, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik az Egyháznak” – sőt az egész világnak – „javára” (Kol 1,24). A világban élő keresztény embernek a legfontosabb feladata az, hogy folytassa Jézus imáját mindenkiért. Csak ha mindenkiért imádkozunk, leszünk képesek arra, hogy mindenkinek szolgáljünk.

4) Szolgáljatok!

Mindenkinek szolgálni: ez a II. Vatikáni Zsinat által nagyon kihangsúlyozott negyedik feladat. Jézus példájára szolgáljunk minden embernek, főképp a szegényeknek. Sokféle szegénység van, és a japán katolikus egyház igyekszik, hogy szolgáljon ezeknek a szegényeknek – keresztényeknek és nem-keresztényeknek egyaránt. A japán püspöki kar fentemlített kiáltványában a japán

egyház második legfontosabb feladatául a szegények szolgálatát tűzte ki. A mai jómódú japán társadalom nagy szegényei az elhagyott öregek, akik senki-nek sem kellene. Az egyház számos öregotthont tart fenn számukra, ahol apá-cák áldozatos vezetésével sok önzetlen ember szolgál végtelen kedvességgel és türelemmel az öregeknek. A mai társadalom nagy szegényei a felbomlott családok gyerekei, akik szintén nem kellene senkinek; a japán egyház állami támogatással meleg otthonokat teremtett ezeknek a gyerekeknek. A mai társadalom nagy szegényei az anyaméhben meggyilkolt védtelen magzatok; a japán egyház püspökeinek kiáltványa, kalcuttai Teréz anya itteni előadásai és számos neves hívő tevékenysége által harcol ez ellen a nagyarányú bűncselekmény ellen. A mai társadalom szegényei a nyomornegyedekben tengődő toprongyosok; a japán keresztények, katolikusok és protestánsok egyaránt, járják ezeket a negyedeket, étkezdéket tartanak fenn a szegények számára, emberként bán-nak ezekkel a szerencsétlenekkel. A mai japán társadalom nagy szegényei a megalázó megkülönböztetésekkel sújtott egyes külföldiek; a japán keresztények hangosan tiltakoznak az ilyen megkülönböztetések ellen. Sokszor felemelték a püspökök, papok és hívők hangjukat az ellen is, hogy japán vállalatok kizsák-mányolják Ázsia szegény országait. A japán püspökök több ízben kértek nemze-tük nevében nyíltan bocsánatot azoktól az ázsiai országoktól, melyek a háború alatt szenvedtek a japán hadseregtől. Így lett a japán katolikus egyház a japán társadalom számára mintegy a lelkiismeret hangja, és minthogy minden ember szívében működik a lelkiismeret, ez a hang visszhangra is talál. Persze még sokkal többet kellene tennie ezen a téren az egyháznak: nem felejtheti el, hogy az emberek legnagyobb szegénysége nem az anyagi nyomorúság, hanem „re-mény híján és Isten nélkül élni a világban“ (Ef 2,12). Ezért tér vissza mindig az egyház első feladatához: tanúságot tenni az Isten kegyelmét hirdető evan-géliumról.

Hang az ókor egyházából

Fejtegetéseink legjobb befejezése egy idézet lesz a Diognétoszhoz írt levél-ből. Ezt a levelet egy ismeretlen keresztény írta, valószínűleg a 2. vagy 3. szá-zadban, amikor a Római Birodalom még üldözte a kereszténységet. Az akkori világ ugyan nem volt szekularizált, de épp oly kereszténytelen volt, mint a mai. Halljuk hát, hogy miként fogta fel hivatását egy akkori keresztény:

Úgy lakoznak a keresztények a világban, mint lélek a testben.

A lélek a test minden tagját áthatja, a keresztények is minden városban ott találhatók.

A lélek a testben lakozik, de nem a testből való. A keresztények is a világ-ban laknak, de nem e világból valók.

A lélek nem bántja a testet, de a test gyűlöli és harcol ellene, mert gyönyö-reit tiltja. A keresztények sem bántják a világot, de a világ gyűlöli őket, mert ellenzik gyönyöreit.

A testgyűlölte lélek szereti a testet és annak tagjait; a keresztények is sze-retik gyűlölöiket.

Testbe zárt a lélek, de a lélek révén áll fenn a test; a keresztények is a világ börtönében töltik életüket, de általuk áll fenn a világ.

Haihatatlan lélek lakik halandó testben; a keresztények is e hervadékony világban élnek, de égi hervadhatatlanságot remélnék.

Az étel és ital dolgában sanyargatott lélek megnemesedik; a keresztényeket is megsanyargatják, de egyre többen lesznek.

Isten oly fontos órhelyre állította őket, hogy megfutamodniuk nem szabad.

Németh József

TANÚSKODNAK EGY MÁSIK VILÁGRÓL

Hosszasan vitatkozhatnánk a kérdésről: Mennyiben tekinthető szekularizált-nak a hitleri, náci világ? Isten neve, „a germánok istene” elég gyakran felhangzott, ott volt az SS-katonák övéin is. De hívőbbé, természetfelettibbé alakította-e ez Hitler követőinek mindennapi életét? Ellenkezőleg: porhintés volt, csak látogatás-vallásosság. A gyakorlatban az erő, az erőszak, a hatalom és a terror uralkodott, s milliók estek az emberi gőg és örület áldozatául. Hitler és társai pusztán evilági, azaz szekularizált világot akartak felépíteni: egyedül a faj és a vér erejéből remélték a megváltást. A kik valóban hittek Istenben, gúny és kipellen-gézés tárgyai lettek, pusztulniuk kellett, mert szerintük gyengék és méltatlanok voltak a megmaradásra. S jaj volt annak, aki kétségbe merete vonni a „felsőbbrendű ember” mítoszát: menthetetlenül bezárult mögötte a koncentrációs táborok kapuja.

Vagy talán mégsem „menthetetlenül” adták életüket ezrek és ezrek Krisztus és az embertestvér szeretetéért? Igen, hisszük, mert Beléje vetették bizalmukat, örök életet nyertek, s Vele együtt dicsérik az Atyát s könyörögnek a Lélek erejéért számunkra is. Az evilági hatalmak előtt vereséget szenvedtek, de Isten megdicsőítette őket. Ennek a hitnek adott kifejezést II. János Pál pápa legutóbbi NSZK-ban végzett látogatása. Már a látogatás mottója is ezt tükrözte: A hit tanúi. A kimagasló esemény középpontjában ugyanis két boldoggá avatás állt. Május elsején, Kölnben a zsidó származású neves filozófusnő, Edith Steint, rendi nevén: Keresztről nevezett Teréz Benedicta karmelita nővért állította számunkra példaképpül, május harmadikán pedig München apostolát, a rendíthetetlen P. Rupert Mayer jezsuita atyát nyilvánította boldoggá. Mindketten vég-sőkig menő következetességgel tanúskodtak arról, hogy ezen a földön az egymás iránti szeretet a legfőbb érték, viszont ennek igazi, megrendíthetetlen alapját csak a Jézus Krisztusban magát kinyilatkoztató Isten képes biztosítani. Hitükért készek voltak mindent feláldozni.

Edith Stein életének körvonalait már megrajzoltuk 19. számunkban (Szolgálat, 1973/3), s Rupert Mayer pályafutását a Szolgálat melléklete, a Sugárzó

emberek (Prugg Verlag, 1981) közölte. Így csak pár sorban emlékeztetünk élet-körülményeikre. Szükségesnek láttuk felidézni példájukat, kiemelni néhány vonást egyéniségükből, írásaikból, hiszen a szó szoros értelmében kortársainkról van szó, akik hihetetlenül nehéz, pogány és szekularizált körülmények között élték hitüket, s vallották meg Istenbe vetett reményüket.

I. Edith Stein: filozófusnő és vértanú

1. Még száz éve sincs, hogy Boroszlóban meglátta a napvilágot (1891. okt. 12.). Szülei hívő zsidók, s bár tőlük csak szép és nemes intelmet kap, hamarosan felhagy vallása gyakorlásával, sőt 13 éves korában már ateistának vallja magát. Egyetemi tanulmányai alatt erősen foglalkoztatják társadalmi kérdések és a nők egyenjogúsága: keresi az igazságot. Husserl és Scheler filozófusok eszméi kezdik visszavezetni Istenhez, de az igazi lökést – emberi oldalról – barátai élő példája és Avilai Szent Teréz olvasása adja meg. Mélyen megrendítette például az, hogy micsoda hittel viselte el Reinach özvegye férje halálát, aki Husserl asszisztense volt, s az első világháború áldozata lett.

1922-ben, 31 éves korában katolizál. Filozófiát tanít Speyerben és Münsterben. Rendkívüli képességeit, megjelent könyveit elismerik, de mégsem teheti le a magántanári habilitációt, mert nő, s mert zsidó. Mindvégig népéhez tartozónak vallja magát, de egyszersmind olyannak, aki megtalálta a Messiást. Hitler hatalomátvétele után, 1933-ban elbocsátják állásából.

Kivándorolhatna Dél-Amerikába, de inkább a Karmelt választja. Régi vágyát valószínűleg meg e lépéssel, ugyanakkor szándéka, ha kell, életét áldozni népéért. Előjárói mégis megpróbálják megmenteni: 1938-ban Hollandiába küldik át. Látványosan menedéket is talál: pár évig megkímélik Hitler csapatai a zsidó származású katolikus papokat és szerzeteseket. De amikor a Holland Püspöki Kar körlevélben emeli föl szavát a zsidók üldözése ellen, a nácik levetik az álarcot. 1942. augusztus másodikán a Gestapo Teréz Benedicta nővért is elhurcolja, s 9-én Auschwitzban, gázkamrában kioltja életét.

2. Emlékét – a Szolgálat felkérésére – Elisabeth Nicola, acheni tanárnő, aki egy évig egy fedél alatt élt Edith Steinnel, így foglalja össze: „Nem filozófiai teljesítményeit akarom most ismertetni: emlékeim Edith Stein személyiségéhez kapcsolódnak. Münsterben ismertem meg, tanulmányaim folyamán. 1932-ben a Collegium Marianumban laktam, egy szobában egyik barátnőmmel. A nyári szemeszter elején terjedt el a hír: Edith Stein házukba fog költözni. Pontosan azonban még nem tudtuk felmérni és értékelni, ki rejlik a név mögött, amely nem volt ismeretlen körünkben, mert a tél folyamán értékes, szép előadást tartott Münsterben. Hamarosan megtapasztaltuk személyiségének varázseréjét. Őszintén állítom, hogy ismerőseim közül később sem gyakorolt rám senki olyan mély hatást, mint ő. Most is elevenen állnak előttem főbb vonásai: csendes és összeszedett személyiségéből mélyesleges harmónia áradt. Éber volt, jóságos, szeretetteljes és feltűnően szerény. Mi, hallgatók meg is csodáltuk igénytelen és egyszerű öltözetét. Lakásra és kosztra sem támasztott különö-

sebb igényt. A nap folyamán többször találkoztunk az étkezéseknél, s találgattuk, hogy miért is nem eszik húst.

Szobánk éppen szemben volt az övével. Láttuk, hogy késő estig világított az íróasztal lámpája, míg csak át nem ment a hálófülkéjébe (Münsteri tartózkodása elején javította a Szent Tamás fordításának kefelenyomatait). Reggelenként mégis első volt a kápolnában, jóval a nővérek előtt. Elimádkozta az egész breviáriumot, de egyébként is jócskán időzött a kápolnában.

Személyisége főként kisebb csoportban vált érezhetővé, ahol gyakran vetett közbe egy-egy találó megjegyzést. Én inkább visszahúzódó természetű voltam, s emiatt szenvedtem is. Egy alkalommal azt mondta nekem: olyan emberekre is szükség van, akik képesek másokat meghallgatni. Ez a gondolat erősen meggyőzt, s később egyre inkább felfedeztem mély tartalmát.

Három kis epizóddal jellemezhetném beállítottságát.

Már akkor is észrevettem benne valamit abból, amit későbbi szerzetesi neve, a Keresztről nevezett Teréz kifejezett. Kreuzeswissenschaft (Kereszt tudomány) c. munkájában magyarázza meg, mit is jelentett ez számára: „Ahol valóban él a hit, ott a hitigazságok valamint Isten nagy tettei képezik az élet tartalmát. Minden egyéb kikapcsolódik és háttérbe szorul. Itt található meg a szent tárgyilagosság: a Szentlélekből újjászületett lélek eredeti befogadó képessége találó módon és megfelelő mélységgel zárja magába azt, ami feltárult előtte. Semmiféle visszás akadály vagy merevség sincs benne, s akadálytalan, élő, mozgékony és alakulásra kész erő képesíti arra, hogy örömmel és könnyedén engedje vezetni s kikristályosodni magában, amit befogadott. Ha ilyen módon fogadja magába a hitigazságokat a megszentelődött lélek, akkor a szentek tudománya tölti el. A kereszt titka lesz belső formája: kereszt tudománnyá válik benne.”

Először akkor tapasztaltam meg mindezt, amikor egy teológiai kérdéssel fordultam Stein tanárnőhöz. Ő Nagy Szent Teréz „A tökéletesség útja” c. könyvét adta a kezembe, amelyben a „Legyen meg a te akaratom” fejezetet olvastam.

Teljesen világossá vált előttem életfelfogása 1933-ban, amikor kezdetét vette a zsidók üldözése. Egyre komolyabban foglalkoztatták az övéire vonatkozó gondok, gondolatok. Panaszos szót nem ejtett, de megdöbbenő volt látni hangtalan, szenvedéstől megviselt arcát. Vonásaiban valami felcsillant már a titokból, amit rendi neve később kifejezett.

Meggyőződése volt, hogy a zsidók — a megkülönböztetés révén — részesednek Krisztus keresztjében. Szó szerint mondja: „Beszéltem az Üdvözítővel, s mondtam neki: az ő keresztjét helyezték most a zsidó népre. Legtöbbjük nem érti ezt meg, de akik megértették, azoknak készségesen kell azt magukra vállalniuk, mindannyiunk nevében. Ezt akarom tenni én is... De hogy miben is áll a kereszt hordozás, azt még nem tudtam.”

Három héttel Echtbe (Hollandiába) utazása előtt írta: „Megvallom önnek, rendi nevemet már jelöltként magammal hoztam. A kereszten Isten népének

sorsát értettem, amely már akkor kezdett kirajzolódni. Gondoltam, hogy mindazoknak magukra kell ezt vállalniuk, akik megértik, hogy Krisztus keresztyéről van szó. Kétségtelen, hogy ma sokkal többet tudok arról, hogy mit jelent eljegyezettnek lenni az Úrral a keresztyejeében. Természetesen senki sem érteti meg teljesen, mert titok ez.'

1939 augusztusában írta Peter Wustnak, aki fájdalmas nyelvrákban szenvedett: 'Donders úr néha híreket hoz önről, hogy gondoskodó, aggódó imáinkat barátainkéval egyesíthessük.' Majd egyik nővértársáról számol be, aki nemrég hunyt el rákban: 'Minden testi fájdalma ellenére békésen tért haza. Kedves betegünk kezdettől fogva tudta, hogy mi a baja, és nincs kilátás a gyógyulásra. Mindent korunk nagy szándékaiért ajánlott föl. Gondolom, hogy ez nyújt vigaszt önnek is. Megfogott, hogy a betegség azokat a szerveket támadta meg önnél, amelyekkel manapság annyit vétenek. Ebben különleges felhívást látok az engesztelésre, s ez a felhívás nagy kegyelem. Hiszem, hogy az ilyen szenvedés Isten előtt valódi vértanúságnak számít, ha készséges szívvel vállaljuk és az utolsó percig kitartunk benne. Ilyen értelemben emlékezem meg önről Urunk előtt.'

Nem írt tehát egyetlen olcsó vigasztaló szót sem, inkább a szenvedés súlyáról elmélkedett!

Evvel a magatartással ment Edith Stein is a halál felé. Azoktól tudjuk, akik utolsó útján találkoztak vele, hogy milyen nyugodtan és higgadtan vállalta sorsát. Egyik pap édesanyja túlélte a tábor borzalmait. Ő mondta: Edith Steint nem a saját szenvedése foglalkoztatta, ehhez túl nyugodt volt. Inkább arra gondolt, mi vár másokra. Most, hogy lelki szememmel elképzelem, mint ült a barakkban, egész viselkedése azt a gondolatot ébreszti fel bennem, hogy ő a Pietá (a Szűzanya), Krisztus nélkül!

1962-ben írta nekem barátnőm a kölni Karmelből: Két fontos ok van, hogy Edith Stein tiszteletét világszerte terjesszük: 1. Korunk értelmiségi és teljes munkaviszonyt vállaló nőjéről van szó. 2. Jel arra, hogy az Egyháznak tennie kell valamit a zsidókért. Az ősegyház óta ő az első zsidó, akinek boldoggá avatása küszöbön áll. — S most, 1987. május elsején elérkezett ez a nap. Ki gondolta volna, hogy e célból maga a pápa jön el Kölnbe!

A müngensdorfi stadionban kb. 80 000 hívó egy szívvel zengi: Laudato si, miior Senor! (Áldott légy, Uram, Istenem!) Az ünnepi hangulatot ugyan még nehéz esőfelhők zavarják, de a ministránsok százai veszik már körül az oltárt. A szerzetesnővérek külön tömbben ülnek, köztük van egy, aki még Benedicta társnője volt Echtenben, a Karmelben.

A pápa megérkezik, megkezdődik a szentmise. Az 'Uram ırgalmaz!' után Höffner kardinális, Köln érseke kéri a Szentatyát, hogy vegye fel a boldogok közé Edith Steint, aki valamikor a kölni Karmelben élt. A pápa eleget tesz a kérésnek. Miseruhájába beleszötték annak a menyegzős ruhának egyik darabját, amelyet Edith Stein 1934-ben viselt, amikor beöltöztették a Karmelben. A pápa elkezdı olvasni a boldoggáavatási szertartás liturgikus szövegét. Ebben

a pillanatban először tör át azon a reggelen a napsugár: ragyogó szimbólum, amit a tömeg kitörő lelkesedéssel köszönt.

Folytatódik a szetmise zengő Glóriával, Isten dicséretével, feléje áradó hálnkkal, amiért fölvette ezt a nagy lelket boldogjai sorába. Az áldozás utáni könyörgésben pedig így imádkozott a pápa: Irgalmas Isten, Boldog Edith Stein megemlékezését ünnepelve magunkba fogadhatjuk a Kereszt fájának gyümölcseit. Ennek az ételnek ereje segítsen minket, hogy mint keresztények hűségesen őrizhessük meg azokat mindaddig, amíg nem ehetünk az Élet fájáról a Paradicsomban.“

II. Rupert Mayer: München rendíthetetlen apostola

P. Rupert Mayer 1876. január 23-án született Stuttgartban mint jómódú hatgyermekes kereskedő család második gyermeke. Érettségi után azonnal be akart lépni a jezsuitákhoz, de erre egy családi megegyezés alapján csak teológiai tanulmányai befejezése és egy év káplánkodás után került sor Ausztriában, a vorarlbergi Feldkirchben. „Most tudom, hányadán állok magammal — írta haza szüleinek. Meg kell valósítanom elképzeléseimet, és minden örömmel azon kell dolgoznom, hogy hivatásomban kiképezsem magam. Egész szívvel az akarok lenni, ami vagyok.“ Tanulmányai befejezése után népmiszionárius lesz Németországban, Ausztriában és Svájcban. 1912-ben az érsek kérésére Münchenbe küldik előjáróí, hogy az odaköltözők papja legyen. Ettől kezdve minden vasárnapja a munkáscsoportoké. Kiépfítette a Caritast, előadásokat tartott az egyesületekben, látogatta a munkáscsaládokat, segítette pénzzel, ruhával, munkaközvetítéssel a rászorulókat. Civil munkatársait így lelkesítette: „Legyünk Krisztus pionírjai azon a plébánián, ahova tartozunk és a mi kedves városunkban, Münchenben. Legyünk a többiek mintaképe. Ma már nem lehet azt mondani, hogy ez csak a papok feladata: a laikusoké is, és minden keresztény felelősséggel tartozik testvérei és nővérei lelkéért.“ Erről a pionír munkáról beszélt Metz-ben, 1913-ban a Katolikus Napon. Sürgette a munkáscsoportok szervezését azért, hogy megjavíthassák a munkajogi feltételeket.

Első kézből akarta megismerni a munkások gondolkodásmódját, ezért elment a müncheni sörözőkbe is, s részt vett a munkágyűléseken, ahol mindig szót kért. Félelem nélkül és rendíthetetlenül beszélt akkor is, ha lehurrogták. De egyénisége sokaknak imponált, mert nála nem voltak félmegoldások. „Krisztus életünk központja. Közbeeső állomások nincsenek...“ A legtöbb ember élete hideg és szeretet nélküli. „Milyen jót tesz nekik, ha egyszer találkoznak az életben valakivel, akiből szeretetteljes, jóságos, sugárzó melegség árad. Senki sem tud huzamosan ellenállni az ilyen befolyásnak. Csodálatos apostolkodás az, ha örömet szerezhetünk a szegény embereknek. Így vihetjük az embereket közelebb Istenhez; ilyenkor nem is kell róla beszélnünk. Alakítsunk át magatartásunkban minden durva és visszataszító vonást kedves, tapintatos viselkedéssé, hogy megnyerhessük embertársainkat Krisztusnak, és vallási meggyőződésünket vonzóvá tegyük számukra“ ... „Most arra kell a legnagyobb

gondot fordítanunk, hogy türelmesek, barátságosak és tapintatosak legyünk, mert az emberek olyan felindultak és nyugtalanok... Áradjon melegség belőlünk, érezzék jól magukat embertársaink közelünkben, és sejtsek meg, hogy ennek Istennel való kapcsolatunk az alapja."

„Ha valaki ma azt kérdezné az Úrtól: Mit kell tennünk, hogy az örök életet elnyerjük? Ő nem azt mondaná: Menjetez templomba, járuljatok a szentségekhez, adjatok alamizsnát. Nem, hanem ezt mondaná: Szeresd Uradat, Istenedet... és szerezd felebarátodat mint tenmagadat."

Ilyen egyszerű igazságokat és mély bölcsességeket hirdetett P. Mayer beszédeiben, tanácsaiban, leveleiben. Megértette a szenvedőt, a rászorulókat, az embert. Amikor egy szerzetes ezzel a kihívó mondattal kezdte nála a gyónást: „Most ugyan gyónnom kell, de semmiképpen sem tudom megbánni azt, amit elkövettem“, P. Mayer józanul így felelt: „Örülök, hogy olyan becsületes és egyenes a magatartása. Az ilyen emberekkel el lehet már kezdeni valamit... Egy nagyváros szocialista szellemű lakosaiban ott lappang a pappal szembeni bizalmatlanság. Úgy néznek rá, mint aki csak prédikál, miséz, röviden: azon mesterkedik, hogy pénzt keressen. Épp ezért fontos, hogy megmutassuk az embereknek tetteinkkel, hogy sziklaszilárdan meg vagyunk győződve arról, amit hirdetünk."

A harc tér az a hely, ahol halálos komolyan meg lehet mutatni az emberbaráti szeretetet. P. Mayer mint tábori lelkész jelentkezik a frontra. A legveszélyesebb pergőtűz sem tudja visszatartani, hogy ne hozza ki a harcvonalból a sebesülteket, és ne vigasztalja a kétségbeesetteket. Nem tesz különbséget barát és ellenség között. Lovát kísérőinek adja, hogy együtt meneteljenek a közkatonákkal.

1916-ban a Kárpátokban találjuk: hadosztályának lelkésze. Itt vesztí el bal lábát, amikor december 30-án az orosz zárótűz ellenére karácsonyi csomagokat oszt ki katonáinak.

1917-ben tér vissza Münchenbe, s protézissel tanul járni. 1918 májusában a katolikus legényegylet tagjai békésen ülnek klubhelyiségükben; fanatikusok rontanak rájuk és huszonegyet megölnek közülük. P. Mayer nem hagyott semmi kétséget afelől, hogy a gyilkosság elégtételt is követel, a temetésén mégis így beszélt: „Barátaink sírja fölött nyújtsunk egymásnak kezét, hogy kibéküljünk. El a gyűlölet gondolataival! Népünk fiait továbbra is öljük, pusztítsák egymást? Távoly legyen ez tőlünk! Kezét nyújtunk nektek; ne utasítsátok vissza, hanem ragadjátok meg. Kérünk és könyörgünk, tegyétek meg az ártatlan áldozatok véérért!"

1921-ben Faulhaber kardinális P. Mayert kinevezte a férfiak Mária-kongregációja prézesének, és ezzel legendás korszak következik be életében: prédikál! Nem voltak rendkívüli retorikai fogásai és gondolatai. A szavakat sem válogatta meg mindig szerencsésen; elavult képeket, hasonlatokat használt; sváb akcentusát élete végéig megőrizte; de az emberek csüngtek az ajkán, mert érezték, hogy személye teljesen egybeforrt igehirdetésével. Nem keresett kö-

rülfrásokat, hanem hitét, mint valóságot fejtette ki, éppen ezért meggyőzte hallgatóit.

Amikor hiányzott a kenyér, a fa, a szén, a munka, a lakás, akkor hirdette P. Mayer a szociális szeretetet: „Elhibázott álláspont azt gondolni, hogy nekünk csak a szegények és az elkeseredettek lelkével kell törődnünk és nem tartozik ránk az anyagi segítség is.” Folytonos lopást követ el az a keresztény, – mondotta – aki pénzét elveri, amikor körülötte szükség és nyomor uralkodik. „A morál azon alapelve, hogy csak a feleslegesből kell adnunk, ma nem érvényes többé!”

Ez a férfi és pap volt hivatva arra, hogy felvegye a harcot a nácizmus ellen.

Hitlert először a Kreuzbräu söröspincében látta 1919-ben, egy vítaest keretében. 1923-ban minden második héten meghallgatta a Krone cirkuszban tartott beszédeit és gyorsan leleplezte az agitátor ideológiáját. Három pontban nem értett vele egyet: Az Ószövetség támadásával; morális álláspontjával (Az a jó, ami a hazának szolgál); és a totalitáris állam utáni vágyával. „Valódi hisztérikus” – mondta Hitlerről. Ezt a magatartását akkor sem változtatta meg, amikor Hitler a landsbergi börtönből 1924-ben 25 éves papi jubileumára gratulált P. Rupert Mayernek. Amikor a Hofbräuhausban véleményét kérték, azt mondta, hogy Hitler mindig nagyozol, és semmibe veszi az igazságot.

1923-ban a Bürgerbräu pincében arra kérték fel a nácik, hogy szóljon hozzá a témához: „Lehet-e egy katolikus nemzeti szocialista?” P. Mayer dühöngő tapssal üdvözölték a nácik a gyűlésen, mire ő így kezdte: „Korán tapsoltak, mert én csak azt fogom kifejteni, hogy egy német katolikus sohasem lehet nemzeti szocialista.” A teremben elképzelhetetlen zavar keletkezett: a nácik lehurrogták a pátert, ő pedig nyugodtan folytatta: „A kereszténység nem ismeri a gyűlöletet. Ez a mi felfogásunk, és ezt vallja az evangéliumon kívül a tévedhetetlen tanító hivatal is. Alapjában véve hamis az az állítás, hogy a kereszténység csak a germánokért van. Krisztus ezt mondta: Menjetek ki az egész világra és tanítsatok minden népet.” A páter nem beszélhetett tovább; a rendezőknek kellett megvédeniük a közönség dühkitörésétől. Ettől kezdve állandóan figyelték azt az embert, aki életében soha sem köszönt „Heil Hitler”-rel.

1935-ben, két évvel a hatalomra jutás után a nácik összeverték a Caritas gyűjtőit, mire P. Mayer erőlyesen tiltakozott a rendőrségen. Újra meg újra náci újságokkal a kezében jelent meg a Szent Mihály templom szószékén és visszautasította az egyház elleni rágalmakat. Amikor a körzetvezető, Meiler a párttagok előtt a szabadkőműveseket, a zsidókat és a jezsuitákat államellenesnek nevezte, felszólította, hogy vonja vissza a rágalmakat.

A nemzeti szocialista vezetőknek nem volt könnyű dolguk. Egyrészt érdekük azt kívánta, hogy ítéljék el ezt a papot, másrészt tekintettel kellett lenniük P. Mayer népszerűségére. A páter számolt elfogatásával és kis kofferját a legszükségesebbekkel mindig kéznél tartotta. Tudta, hogy az élethez hozzátartozik a kereszt: „Aki ki akarja kapcsolni életéből a szenvedést, az nem értett meg semmit Jézus Krisztus követéséből... A kereszt mellett nem lehet elmenni,

legyen az nagy vagy kicsi; szerencsétlenek azok az emberek, akik nem akarják hordozni... A fáradtságos keresztúton kívül vannak kényelmes, aszfaltozott utak is, de ezek visszatartanak, beködösítik az ember fejét és elveszíti szeme előtt a célt, így kérdéses, hogy egyáltalán eléri-e... A nagy, örök, erős Isten nem áll idegenül és részvétlenül velünk szemben, ellenkezőleg: szeret bennünket, sokkal inkább, mint ahogy az ember szeretni tud."

Semmi sem jellemzi találobban P. Mayer egyszerű, sziklaerős hitét, mint kedves imádsága. Ez adott neki kitartást a legnehezebb időkben is és erőt az ellenállásra:

Uram, úgy történjék, ahogy akarod;
Úgy menjen sorsom, ahogy akarod,
csak segíts megértenem akaratod!

Uram, akkor van itt az idő, mikor akarod;
kész vagyok, mikor Te akarod,
ma és amikor hív örökkévalóságod.

Uram, amit akarsz, elfogadom;
Amit Te akarsz, nyereség nekem;
elég, ha tied lesz életem.

Uram, azért jó, mivel Te akarod;
azért vagyok bátor, mivel akarod;
szívem kezeidben nyugodt.

P. Mayert először 1936-ban figyelmeztette az államügyészség, hogy prédikációi államellenesek, nyelve lázító. A feszültség az állam és az egyház között egyre nőtt. 1936 karácsonyán a német püspökök közös pásztorlevelet adtak ki, amelyben így fejezték ki aggodalmukat: „A keresztény hit tiszteletét lerombolják; terjed az istenkáromlás és a katolikus hitigazságok kigúnyolása... s tervszerűen dolgoznak azon, hogy az emberek kilépjenek az egyházból.”

Ez a pásztorlevél volt a nyitány a „Mit brennender Sorge“ c. enciklikához, amelyben 1937. március 14-én Faulhaber bíboros információi alapján XI. Pius pápa elítélte a náciizmus tételeit. P. Mayer az enciklika felolvasása után felszólította a szentmisén résztvevőket, hogy esküre emelt ujjal tegyenek hitvallást, amit azok lelkesedve meg is tettek. Pár nappal utána, 1937. április 7-én a Gestapo megtiltotta P. Mayernek a birodalom területén a prédikációt. Ő azonban előjáróival és Faulhaber kardinálissal való tanácskozás után nem vette tudomásul a tilalmat. Május 28-án Gestapo-rendőrök keresik fel, és írásban kérik tudomásul vételét annak, hogy csak a Szent Mihály templomban prédikálhat. Ennek ellenére május 30-án Münchenen kívül prédikál a páter. Erre föl a minisztérium államtitkára felháborodott levelet ír Faulhaber kardinálisnak, mivel egyik papja „a háborúban szerzett érdemeit felhatalmazásnak tekinti, hogy államellenes és pártellenes beszédeket tartson.” 1937. június 5-én bekíséri a

Gestapo P. Mayert, s követeli: adja írásban, hogy mit szándékozik a jövőben tenni. Válaszként a páter a következőket írta a Gestaponak:

„Kijelentem, hogy szabadonbocsátásom esetén a rám kirótt prédikációtilalom ellenére, éppúgy mint ezelőtt, Münchenben éppúgy mint Bajorország többi templomaiban, alapvető megfontolás alapján, prédikálni fogok. Kiváltképpen kijelentem, hogy a jövőben is meg fogom védeni az egyházat a szószékről az eddigi formában és teljes elhatározottsággal, nyíltsággal és erővel, de személyes támadás nélkül, az esetleges támadások ellen. Továbbra is a máig gyakorolt módon fogok prédikálni, még akkor is, ha az állami hatóságok, a rendőrség és a bíróságok prédikációimat mint büntetendő cselekményeket ítélnék meg, vagy a szószékkal való visszaélésnek minősítenék. Felolvasva, elismerve és aláírva: Rupert Mayer S. J.“

1937. július 22-én volt a tárgyalás. Bírái nem voltak fanatikus nácik, hanem a rendszer tipikus alkalmazottai, akik nem akarták bosszantani a felsőbb hatóságokat, de hidat szerettek volna építeni a vádlott felé is. A provinciális engedélyével, közvetlen a tárgyalás előtt aláírtattak P. Mayerrel egy kompromisszumos szöveget. De a „javíthatatlan” páter a tárgyalás előtt így egészítette ki a fáradtságosan elkészített iratot: „Amennyiben ez lelkiismeretemmel összeegyeztethető. S ha nem lehetséges, akkor magam megyek az államügyészhez, s jelteni fogom, hogy a megegyezés károsítja hivatalom gyakorlását, és a jövőben nem ügyelhetek oly kínosan arra, mennyiben egyeztethető össze beszédem a törvénnyel, és mennyire nem.“

Ezek után lehetetlen volt kompromisszumot kötni: „Mindenekelőtt az Úr-istennek van joga fölöttünk rendelkezni. Teljesen az ő tulajdonai, testtel lélekkel az övéi vagyunk. Ezért sohasem szabad azt tenni, ami Isten akarata ellen van, még ha az állam követelné is. Isten jogai szentek, mélyek és bennünk gyökereznek!“

Az elnök megkísérelte, hogy enyhébb állásfoglalásra bírja Mayert: „Minden beszédet egy bizonyos formában kell előadni.“ Mire Mayer: „A goromba modor nekem sokkal kedvesebb, ha becsületes.“ — „Gondolja, kellemes nekünk itt ülni?“ — P. Mayer ironikusan: „Én szívesebben vagyok vádlott, mint bíró. A börtön számomra jobb, mint ezer előadás.“

Végül is hat hónap börtönre ítélték a páttert. 1937. december 26-án már megint a szószéken állt. 1938. január 5-én újból letartóztatták, de május 3-án amnesztiát kap. Előjárói és Faulhaber kardinális kéri a legyengült páttert, hogy korlátozza munkáját a gyóntatószékre és a beszélőszobára. 1939. november 3-án ismét elviszik, és a sachsenhauseni koncentrációs táborba kerül. A 180 cm magas férfi 50 kilóra soványodott le. De a nácik félnek, hogy P. Mayerből vértanú lesz, ezért megegyezés jön létre a müncheni egyházi vezetők és a Gestapo között: 1940. augusztus 7-től a felső-bajorországi Ettalban, az ottani bencés kolostorba internálják, ahol a külvilággal semmi kapcsolatot nem tarthat. Nehéz szívvel engedelmeskedik előjáróinak. „Azóta élő halott vagyok. Ez a halál számomra sokkal rosszabb mint a valóságos halál, amire fel voltam készülve. A

Gestapónak és az egész mozgalomnak nem tehetek nagyobb szolgálatot, mint hogy itt nyugodtan haldoklok, mert a katolikus nép előtt – akik még nem felejtettek el – a Gestapo igen jó színben tűnik fel. A jó emberek azt mondják magukban: a valóságban jól megy a sora a páternek; egészen jól, amióta a kolostorban van. Ezek az emberek nem gondolják meg, hogy mit jelent számomra ez az élet itt.” A teológus Heinrich Schlier találkozott egyszer véletlenül vele a kolostorban: „Úgy tűnt nekem, fogvatartott oroszlán ő, aki türelmetlenül tépi a rácsot.”

„Tovább viszem a keresztet – írja a páter – és engesztetek, vezekelek hibáimért, gyengeségeimért, míg a jó Isten közbelépése el nem veszi tőlem a keresztet.”

Öt évet töltött az ettali számkivetésben. 1945. május 6-án elfoglalják az amerikai katonák Ettalt. A páter áldozócsütörtökön már a szószéken áll, de nem a nácikról hanem a feledésről, kegyelemről és megbocsátásról prédikál. A 70 éves páter templom melletti kis szobája újra megtelik a rászoruló, szegények, nyomorultak, elesettek, páriák seregeivel. Még egyszer elvonszolja megfáradt testét múltáival az úrnapi körmenetre, a férfi kongregáció tagjaitól körülvéve. 1945. november 1-én a szent kereszt kápolnában mondja a szentmisét és prédikál. Prédikálás közben érinti meg a halál angala: agyvérzés következtében elveszti öntudatát. Nem esik össze, mert állva tartja múltába.

Miben rejlik P. Mayer nagysága? – Hitünk igazságait férfias egyenességgel, rendületlenül, félelem nélkül vallotta és élte. Nem volt intellektuális beállítottságú, éppen ezért nem is tudta kimagyarázni a „kereszt botrányát”, és nem tudta Isten szavának élet annyira letompítani, hogy veszélytelen legyen. Mindenkinek rendelkezésére állt, minden ínségben jelen volt. A nagyváros kisemberei álltak hozzá a legközelebb; Isten népének papja volt. Az egyház jogaiban az ember jogait védte, mert tudta, hogy ahol az Isten jogait korlátozzák, ott előbb-utóbb szolgásgba süllyed az ember is. Nagy volt egyszerűségében, megvesztegethetetlen az igazsághoz való hűségben, bátor a kilátástalan küzdelemben. A hivatalos egyház engedelmes fia volt. De volt véleménye a rá kirótt számkivetettségről is: „Mi más lett volna a teendő mint engedelmeskedni, alkalmazkodni az egyházi hatóságok iránti alapvető beállítottságom értelmében?”

Ettali némaságában is tovább vitte keresztjét. München katolikusai megértették ezt: a másokért való élet élményéből és a kereszt botrányának elfogadásából nőtt hatalmasra P. Mayer iránti szeretetük és bizodalruk. Nagy volt ő, mert rendelkezett a kisemberek radikalizmusával, hajthatatlanságával, az egyszerűek rendíthetlenségével, az igazságból élők áhítatával. Egyenes, de nem konok, őszinte, nyílt becsületes, önérzetes, de nem ravasz vagy megalkuvó, nem öntelt. Gyermekdeden hívó ember, aki nem a túlvilággal vigasztalta a szegényeket szükségükben, hanem hathatósan segített, és ha kellett, koldult.

P. Mayer soha sem esett össze – mondják a müncheniek –, még a halál órájában sem.

AZ EGYHÁZ SZAVA

A Hittani Kongregáció instrukciója

A SZÜLETŐ ÉLET TISZTELETÉRŐL ÉS AZ UTÓDNEMZÉS MÉLTÓSÁGÁRÓL

A Hittani Kongregáció prefektusa, Joseph Ratzinger bíboros március 10-én mutatta be a Szentszék Sajtótermében a febr. 22-én kelt új dokumentumot, amely a bioetika néhány időszerű kérdésére ad választ. A bíborosprefektus, válaszolva a dokumentum megszületését, megjegyezte a következőket: Minthogy a püspökkari konferenciák, egyes püspökök, teológusok, orvosok és más tudósok a Hittani Kongregációhoz fordultak bioetikai kérdésekkel, a dikasztérium széleskörű konzultációt végzett, főleg pedig az egyes püspökkari konferenciák ide vonatkozó megnyilatkozásait tanulmányozta. Természetesen az instrukció elkészítésénél számolt a Tanítóhivatal korábbi dokumentumaival (Zsinat, pápai enciklikák és beszédek, a Hittani Kongregáció korábbi dokumentumai az emberi személy méltóságáról, abortuszról és eutanáziáról, szexuális kérdésekről...).

Az instrukció Bevezetője kifejti azokat az indokokat, amelyek alapján a Kongregáció szavát hallatja a kérdéskörben. Az élettan és az orvostudomány újabb fejlődése folytán alapvető etikai kérdések merültek fel az emberi élet eredetét és méltóságát illetően. Az Egyház az ember iránti szeretete és evangéliumi küldetése alapján szögezi le az emberi méltóság védelmét és a teljes emberi hivatást védő erkölcsi alapelveket. Az erkölcsiség alapvető ismérvei (kritériumai) mindig: az emberi személy szolgálata, elidegeníthetetlen jogainak védelme, teljes javának biztosítása. Ezeket az alapelveket alkalmazza a dokumentum a szexualitásra, a megtermékenyítésre és utódnemzésre, illetve az emberi élet kezdeti szakaszára. Az erkölcsi ítéletalkotás két alapvető kritériuma: 1) Az ártatlan emberi lénynek joga van a sérthetlenséghez a fogantatástól a halálig. 2) Az emberi élet átadása eredeti tett, amelyet a természet személyes aktusnak szánt. A Tanítóhivatal ezeket a pontokat a Kinyilatkoztatás (Szentírás és Szent hagyomány) fényébe állítja és leszögezi: 1) Abszolút módon tiszteletben kell tartani minden emberi lény életét a fogantatástól kezdve, mert az ember a földön az egyetlen olyan teremtmény, akit Isten önmagáért akart (*finis in se*), és minden ember halhatatlan lélkét közvetlenül teremti Isten. 2) Az emberi utódnemzés megköveteli a házasságlektől, hogy felelősen együttműködjenek Isten termékeny (teremtő) szeretetével, és ennek a házasságon belül, a házasságok sajátos aktusán, egyesülésén keresztül kell megvalósulnia.

Ezeket az alapelveket, ill. ismérveket alkalmazza a dokumentum három része a bioetika néhány kérdésére.

I. Az emberi embrió (magzat) tisztelete. – Az instrukció ebben a részben leszőgezi az Egyház hagyományos tanítását: „Az emberi lényt mint személyt tiszteletben kell tartani léte első pillanatától kezdve.” A mai tudomány elismeri, hogy a zigóta, tehát a megtermékenyített petesejt már teljesen képviseli az új emberi egyed biológiai azonosságát (genetikai kódját). Ez a tudományos eredmény értékes jelzést szolgáltat ahhoz, hogy értelmileg felismerjük az egyed jelenlétét már az emberi élet megjelenésének első pillanatában. Az emberi egyed személy, tehát ennek megfelelően kell tisztelni, biztosítani kell jogait; elsősorban élete sértetlenségét. Ezért a Tanítóhivatal elítéli minden előidézett abortuszt. Az emberi nemzés gyümölcse léte első pillanatától (tehát mihelyt a zigóta létrejött) abszolút tiszteletet követel: ez erkölcsi kötelesség az egész emberrel szemben, aki test és lélek egysége. Ez az alapelv határozza meg a többi morális kérdést, amelyek felmerülnek az élet- és orvostudományok fejlődésével kapcsolatban.

A következőkben csak felsoroljuk az instrukció által röviden tárgyalt eseteket:

– Megengedett a születés előtti diagnózis, ha a használt eszközök nem jelentenek aránytalan kockázatot sem az anya, sem a magzat élete és épsége számára; tilosak, ha abortuszt idéznek elő.

– Megengedettek a gyógyító célzatú beavatkozások a magzaton, ha tiszteletben tartják ennek életét és épségét, és nem jelentenek aránytalan kockázatot.

– Nem kísérletezhetnek élő embriókon, hacsak nincs meg az erkölcsi bizonyosság, hogy nem ártanak a magzat vagy az anya életének és épségének. Itt is, mint minden esetben, kellőképp tájékoztatni kell a szülőket a beavatkozásról, a veszélyekről, és szabad beleegyezésüket kell kérni. Tilos minden nem gyógyító célzatú kísérletezés az embriókon; az emberi embriók vagy magzatok holttestét tiszteletben kell tartani, éppen úgy, mint a felnőtt személyeket (nem lehet tehát kereskedni velük).

– Erkölcstelen olyan emberi embrió létrehozása, amelyet mint „biológiai anyagot” használnak fel. Az Egyház, miként megtiltja a szándékosan előidézett abortuszt, megtiltja a magzatok, mint emberi lények ellen elkövetett minden merényletet.

– Erkölcstelen tilos az emberi fajszaporítás technikájának alkalmazása, tehát minden olyan technika, kísérletezés, amely semmiféle közvetlen kapcsolatban nincs a házastársi nemi aktussal (klónozás, embriók átültetése állati méhbe, embriók fagyasztása, emberi és állati ivarsejtek keverése . . .). Az emberi utódnemzés rendes módja a házaspár egyesülése.

II. Beavatkozás az emberi nemzésbe. – A dokumentum e második része az *in vitro*, a lombikban történő mesterséges megtermékenyítés erkölcsi szempontjait veszi sorra. Görög szóval *heterológ* és *homológ* mesterséges megtermékenyítést különböztet meg: az elsónél legalább az egyik ivarsejt nem házasságban egyesült felektől származik, a másodiknál az ivar-

sejtek a házasfelektől valók. Mindkettő lehet *in vitro* (lombikban) végzett megtermékenyítés, avagy a nem férjtől vagy a férjtől szerzett ivarsejtet beviszik a feleség nemi szerveibe.

Az instrukció erkölcsileg meg nem engedettnek tartja a heterológ mesterséges megtermékenyítést. Szerinte ez is a „halál dinamizmusához” tartozik, miként az abortusz, mivel egyrészt számos megtermékenyített ivarsejt elpusztul, és mivel azon túl, hogy az új emberi lény nem a szülők szerelmi egyesülésének gyümölcse, nem a szülők ivarsejtjeivel történik a nemzés. A házasságban az utód Isten ajándéka és áldása, a házasfelek kölcsönös önjajándékozásának gyümölcse. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy a szülők szerelmének gyümölcseként jöjjön létre, hogy családban szülessék és nevelkedjék. A társadalom java is megkívánja, hogy a gyermekek házasságon alapuló családban jöjjenek világra: ez a valóban felelős gyermeknemzés egyetlen méltó helye. A heterológ mesterséges megtermékenyítés esetei (miként a pótlányák alkalmazása is) nem felelnek meg ezeknek az erkölcsi követelményeknek.

De a dokumentum a homológ mesterséges megtermékenyítést sem tartja erkölcsileg megengedettnek. A *Humanae vitae* és a *Familiaris consortio* tanítására hivatkozva kifejti a felelős atyaság-anyaság, illetve a keresztény házasság alapelveit, hangsúlyozva, hogy a homológ *in vitro* megtermékenyítés azért tilos, mivel a magzat nem a házasfeleket testileg-lelkileg egyesítő szerelmi aktus, a kölcsönös önjajándékozást kifejező egyesülés gyümölcse. Erkölcsileg még akkor sem megengedett, ha az embrió elpusztításának veszélye és a maszturbáció ki van zárva. A Tanítóhivatal már korábban elítélte a mesterséges megtermékenyítésnek azt a módját, amikor a férjtől vett ivarsejtet beviszik a feleség nemi szerveibe; csak abban az esetben megengedett ez, ha a technika segíti, nem pedig helyettesíti a megtermékenyítést (tehát a férj ivarsejtjének bejuttatását a feleség nemi szerveibe).

Az instrukció kitér azoknak a szülőknek a szenvedéseire, akiknek nem lehet gyermekük, vagy akik félnek világra hozni utódot, mert előreláthatólag fogyatékos lesz. Az ilyen szülőket segíteni kell lelkileg, hogy az Úrral vállalják keresztjüket. A tudományos kutatás reményre jogosít fel, mert már orvosolni tudott számos kilátástalannak látszó meddőséget.

III. Az erkölcs és a polgári törvény. – Ez a rész azokat az erkölcsi értékeket és kötelezettségeket világítja meg, amelyeket a polgári törvényhozásnak tiszteletben kell tartania és szentesítenie kell a most tárgyalt témakörben. A törvénynek biztosítania kell az emberi élet sérthetetlen jogait, a személy sértetlenségét, a család és a gyermekek jogait. Meg kellene tiltania az abortuszt, ahelyett, hogy legalizálná. Nem szabad támogatnia a mesterséges megtermékenyítést, megengednie az ivarsejtek adományozását nem házasfelek között. Meg kell tiltania az embrióbankokat és a *post mortem* megtermékenyítést (vagyis amikor a meghalt férj ivarsejtjével termékenyítik meg az öz-

vegyet), továbbá a pótanyag alkalmazását. A katolikus egyház arra törekszik, hogy a polgári törvényhozás a lehető legjobban igazodjék az erkölcs alapvető normáihoz. Amikor az állami törvény az erkölcsi törvény ellen van, el kell ismerni a lelkiismereti ellenállás, valamint a passzív ellenállás jogát.

Az instrukció végkövetkeztetése többek között kéri a teológusokat, főleg a moralistákat, hogy mélyítsék el ezeket a kérdéseket, és könnyítsék meg a híveknek a Tanítói Hivatal irányelveinek követését. Tanulmányozzák a szexualitás és a házasság antropológiai szempontjait, a határkérdések, más embertudományok összefüggésének figyelembe vételével. Az instrukció jelzései nem akarják megállítani, hanem inkább serkentik a további kutatást, hűségesen az Egyház tanításához.

(Sz. F.)

„REDEMPTORIS MATER“

II. János Pál pápa Mária-enciklikája

1987. március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén kelt és jelent meg II. János Pál pápa *Redemptoris Mater* kezdetű Mária-körlevele. A Szentatya hatodik enciklikáját a január 1-én meghirdetett Mária-évre szánta, amely pünkösd napján, 1987. június 7-én kezdődik és 1988. augusztus 15-én, Nagyboldogasszony napján ér véget. A pápa maga magyarázza (48. pont), hogy a körlevél és a Mária-évszorosán összekapcsolódott szándékában: „Mária különleges kapcsolata az emberiséggel arra indított, hogy az Egyházban meghirdessek egy Mária-évet Krisztus születése második milleniumának befejezésekor“. A Szentatya hozzáfűzi: „A Mária-évnél el kell mélyítenie és ki kell bontakoztatnia azt, amit a Zsinat mondott a Boldogságos Szűz Máriáról, Isten Anyjáról, Krisztus és az Egyház misztériumának összefüggésében, amire ennek az enciklikának a megfontolásai hivatkoznak. Nemcsak a hit tanításáról van szó, hanem a hitéletéről is, tehát az igazi „máriás lelkiségről“, és pedig a Hagomány fényében tekintve, különösen is a Zsinat által ajánlott lelkiség összefüggésében.“

A körlevél megemlékezik még két történelmi évfordulóról: ebben az évben van a II. Niceai Zsinat 12. centenáriuma, amely lezárta a szentképekről szóló vitát Keleten; továbbá jövőre lesz ezer éve annak, hogy Vladimir kиеvi nagyherceg, Rus földjének uralkodója felvette a keresztiséget. Szűz Mária, akinek szép ikonjait Ukrajna, Fehéroroszország és Oroszország „nemes földjein“ tisztelik, a reménység jele lehet mindazok számára, akik a testvéri párbeszédben el akarják mélyíteni a hit engedelmességét.

Végül hozzáfűtik megjegyzik, hogy az enciklika megszületésében része volt Wojtyła pápa személyes Mária-tiszteletének. Püspöki jelmondata – *Totus tuus* – pápává választása után is lelki programját foglalja össze: II. János

Pál pápai címerében a kereszt mellett ott láthatjuk a nagy M betűt, amely Mária monogramja.

Tulajdonképpen ezzel a látomással nyílik a körlevél: Mária a kereszt tövében; a Megváltó Anyjának pontos helye van az üdvösségtervben, Krisztus és az Egyház misztériumában.

A Szentatya ezt az alap gondolatot fejti ki a Zsinat nyomán, mintegy kommentálva a *Lumen gentium*, az Egyháziról szóló konstitúció VIII. fejezetét (52–69. pontok): „Isten Anyja, a Boldogságos Szűz Mária, Krisztus és az Egyház misztériumában.” Másrészt mintegy kiegészíti, továbbfejleszti a *Redemptor hominis* kezdetű, első enciklikája (1979) tematikáját. Ebben a Pápa Jézus Krisztusról, az ember Megváltójáról, Jézus művéről és egyetemes küldetéséről írt; most a Megváltó Édesanyjára irányítja a figyelmet, akit az ősi antifona így szólít meg: „Alma Redemptoris Mater (Áldunk, Üdvözítőnk Anyja) . . .” Máriáról szól, akit VI. Pál a Zsinat 3. ülészakát lezáró beszédében (1964. nov. 21) „az Egyház Anyjának” hirdetett meg.

A körlevélben a Pápa sajátos stílusa szerint körkörösen fejti ki a tematikát; az egyszer megfogalmazott kijelentéseket megmagyarázza; a motívumok visszavisszatérnek, mint a szimfóniában. Felhasználja a Szentírás és az egyházatyák tanítását, valamint a Máriára vonatkozó katolikus teológia gazdag örökségét, de mindig a *Lumen gentium* VIII. fejezete marad a vezérfonal. Az enciklika három részre oszlik:

I. Mária Krisztus misztériumában: A Pápa itt három bibliai kifejezést elemez: „Kegyelemmel teljes”, „Boldog vagy, aki hittél”, „Ime, a te anyád”. Az enciklika a Máriára vonatkozó tanítást szorosan a krisztológiával összefüggésben bontja ki. Mert „egyedül Krisztus misztériumában világosodik meg teljesen Isten Anyja (Theotokosz) misztériuma”.

II. Isten Anyja a vándorló Egyház középpontjában: Az Egyház, a térben és időben, a világtörténelemben mintegy Mária nyomában halad, aki „a hit zárán dokútját járta. Fiával való egybetartozását hűségesen vállalta egészen a keresztfaig” (LG 58). A Szentatya a Zsinat e szavaival foglalja össze az Egyház Máriára vonatkozó tanítását.

A II. rész tulajdonképpen Mária kettős kapcsolatát, Krisztus és az Egyház misztériumához való viszonyát mélyíti el. Mária egyben az előkép, az örök eszménykép a keresztények számára. A helyes krisztológiai és egyháztani összefüggésben Mária tisztelete nem akadályozza a keresztények egység törekvésének további előrehaladását (Bizonyos protestánsok részről felmerült kritikák nem megalapozottak, ha az Úr Anyja helyét Krisztus misztériumában szemléljük!). Végül a „Magnificat” megtanít bennünket arra, hogy a szegényeknek juttassuk az elsőbbséget szeretetünkben és gondoskodásunkban.

III. Mária anyai közvetítése: Az „Úr szolgáló leánya” az Egyház és minden keresztény életében különleges és rendkívüli közvetítő szerepet játszik, de

úgy, hogy semmit sem vesz el az egyetlen Közvetítő szerepéből és méltóságából, hiszen Mária Krisztusban gyakorolja a közvetítést, amely teljesen a Közvetítőhöz van rendelve. Mária közvetítése istenanyaságából folyik: a Közvetítő Krisztuséból részesedik és neki van alárendelve. Ez az anyai közvetítés azt valószínűleg meg az Egyház életében és történetében, amit már a kánai menyegzőn mondott szavai kifejeznek: „Tegyétek azt, amit mond nektek!”

Azt mondhatjuk, hogy az egész körlevelet egy alapvető gondolat fogja össze, ez ad neki lendületet: Mária hite. Az Egyház Máriával a hit zarándokújtját járja. Ha valaki nyitottan és a lényegre figyelve tanulmányozza az enciklikát, észreveheti, hogy egyáltalán nem nehezíti meg az ökumenikus párbeszédet, hanem inkább elhárít bizonyos nehézségeket, rámutatva a katolikus Mária-tisztelet krisztológiai alapjaira.

* * * * *

Március 25-én, a szerdai általános kihallgatáson a Pápa maga jelentette be a Mária-körlevelet és néhány szempontot adott keletkezésére és célja megvilágításához. „Hosszú idő óta gondolkodtam rajta – mondotta –, hosszan érleltem a szívemben. Most köszönetet mondok az Úrnak, mert megengedte, hogy ezzel szolgáljam az Egyház gyermekeit, válaszolva azokra a várakozásokra, amelyek különböző jelek révén eljutottak hozzám.”

A Pápa megmagyarázta, hogy körlevelében egységet alkot a krisztológiai, egyháztani és mariológiai szempont: az Egyház Máriát Jézuson keresztül szemléli, Jézust pedig Márián keresztül. „A hit zarándoklata, amely a Boldogságos Szűz megélt tapasztalatának összefoglalata, mutatja azt az utat, amelyet a Mária-év során az egyház végigjár a Magnificat fényénél. Ezen az úton haladnak majd mindazok a férfiak és nők, akik őszintén egyháznak érzik magukat és ezért teljes jelentőségükben felmérik az új idők követelményeit.” A körlevél a Mária-év ünneplésére készülő katolikus egyháznak szól, de ugyanakkor szócsöve mindazoknak, akik a keresztények egységét óhajtják, sőt lényegében nyitott az egész emberi nem felé, mivel a Megváltás titkának kozmikus vetületét is érinti. Az egyház szolidáris az egész emberiséggel, földi zarándokújtján együtt halad minden emberrel, akik a kétezredik év küszöbén meg akarják menteni civilizációjukat.

(Sz. F.)

A VASÁRNAP JELENTŐSÉGE A PLURALISTA TÁRSADALOMBAN

A Kanadai Püspöki Konferencia felkéréséről megfontolásai

Kanadában egyesek azt kívánták, hogy a bíróság függessze fel a vasárnapi kereskedelmi tilalmat. Egy pluralista társadalomban miért különböztetnénk meg ezt a napot a többiétől? Nem „kényszerülnek ezáltal a nem hívők is a katolikus szokásait követni?” Hátrányok származnának abból, ha vasárnap is nyitva állnának az üzletek vagy talán hasznos is lenne a nép ellátására?

A kanadai püspökök szükségesnek látták, hogy nyilatkozzanak a kérdésről, illetve a kérdések mögött meghúzódó alapelvekről. Szavukat a katolikus hívőkön kívül minden jóindulatú emberhez is irányították, mert a kérdés érinti az egész társadalmat. Ezt a nyilatkozatot közöljük csaknem teljes egészében.

Az Úr napja és a vasárnap egy szekularizált társadalomban

Legtöbb keresztény a hét első napján ünnepli Krisztus feltámadását. Ekkor fejezzük ki állandó függésünket Istentől, mindenek teremtőjétől, s különösképpen is hirdetjük, hogy Krisztus az ura mindennapi életünknek. Ezen az ünnepnapon gyűlünk össze, hogy hallgassuk Isten szavát, dicsérjük őt, s kifejezzük hálánkat. Üdvösségünket ünnepeljük Krisztusban, s örömünk elővételezése az élet teljességének, amellyel meg fog ajándékozni örök birodalmában.

Számos kanadai osztozik ebben az életszemléletben. Kívánják tehát, hogy kifejezést nyerjen országunk törvényhozásában: legyen ez a nap az istentisztelet napja, s mentes minden kereskedelmi tevékenységtől. Azonban sokszínű és pluralista társadalmunkban nem mindenkinek ez a felfogása. Egyesek a hét másik napján ünnepelnek; mások nem látják szükségesnek, hogy valamilyen napot szenteljenek Isten dicsőségére és hálaadásra. Ha tekintetbe vesszük a különböző véleményeket és a társadalomban végbement változásokat, úgy tűnik, hogy a törvény, amely tiltja a kereskedést vasárnapokon, nem igazolható azzal, hogy a keresztények nagy része az Úrnak fenntartott napnak tekinti. Mindez mégsem jelenti azt, hogy a vasárnapot egyenlőnek tekinthetjük bármelyik más nappal.

Már pusztán emberi szinten is több ok igazolja, hogy a hét egyik napja mentes legyen a munkától és a kereskedéstől. Ezek az okok olyan felfogásra épülnek, amelyet egyaránt elfogadhat a társadalom minden hívő és nem-hívő tagja. Mindenikünk vágyódik olyan munkaprogramra, amely tiszteletben tartja a személy igényeit és életformáit. Amikor mi a vasárnapot az Úr napjának tekintjük, megerősítjük és igazoljuk ezt a vágyat. Az emberek nagy többsége készségesen elfogadja, hogy versengő és túlfeszített társadalmunkban hetente legalább egy napra kiszabaduljunk a napi munka szorítójából. Ebben a meggyőződésben osztoznak azok, akik hisznek Jézus Krisztusban, de mások is. Amint II. János Pál állítja az emberi munkáról szóló enciklikájában: jogunk van a pihenésre. Az embernek szüksége van arra, hogy megálljon, s felfrissítse testi-lelki energiáit.

De nemcsak az szükséges, hogy legyen egy pihenőnapunk. Nem kevésbé fontos, hogy ez a nap a másokkal való találkozás és kapcsolatteremtés napjává váljék. Ha az emberek ugyanazon a napon pihennek, fenntarthatják és meg is erősíthetik kapcsolataikat és közösségi életüket. Át kell törni minden bezárkózást, amely veszélyeztetheti az egyén harmonikus kiteljesedését. A tetszés szerint választott pihenőnap csak fokozná a zárkózottságra való hajlamot és az individualizmust, amely már úgyis eléggé elterjedt társadalmunkban.

A találkozások és a személyek, közösségek közötti kapcsolatok összetartó erők a családi életben is. A vasárnap az egyetlen alkalom, amikor találkozhat-

nak a családtagok és barátok. Ha a hét bármelyik napja lehetne pihenőnap, az üzletekben dolgozó szülők már a hétvégeket sem tölthetnék együtt gyermekeikkel.

Nem gyakorolnánk jogtalan nyomást a családokra, a társadalom alapvető szervezetére, ha megszüntetnénk a vasárnapi pihenőnapot? A családnak szüksége van a közös pihenőnapra, hogy szorosabba fűzhesse a házastársi és szülői kapcsolatokat. Ezt állította nemrég a kiskereskedelmi dolgozók ontáriói szakszervezete.

A belső felfrissülés napja

Az előírt szünnap nemcsak testi és lelki energiákat frissít fel. Az igazi szünnap, a pihenés, a szabadidő vagy ahogy zsidó testvéreink mondják: a „shalom” egész valónkat újítja meg. Békét teremt Istennel, önmagunkkal és az emberi közösség tagjaival. Ebből a szemszögből pihenőnapunk kiváltságos alkalom arra, hogy elmélyülhessünk létünk alapvető értékeiben. Lehetővé teszi, hogy kiszabaduljunk mindennapi elfoglaltságainkból és így figyelmünket legmagasabb eszményeinkre fordíthassuk, nagyobb elhatározással követhessük lelkiismeretünk hívó szavát. Ezen a napon lehetőség nyílik arra, hogy felfedhessük magunkban azt, ami a legszentebb és legelidegeníthetlenebb. Ilyen értelemben beszélhetünk a vasárnap „szentségéről”, „szent” jellegéről minden kanadai számára.

A mindennapi élettől való eltávolodás azonban nem jelenti azt, hogy vasárnap menekülnünk kellene a világtól, s vissza kell vonulnunk valamiféle csendes öbölbe. Ellenkezőleg: a vasárnap összeszedettsége készít fel arra, hogy még határozottabban és bátrabban szolgálhassunk felebarátunknak a hét folyamán. Ez a nap segít abban is, hogy rendet teremtsünk mindennapi életünkben s megtaláljuk integritásunkat. Röviden: újjáteremtődés ez a nap (re-creation), hogy újrameghessük életünket.

A közös szünnap ünneplése eszköz arra, hogy megerősíthessük társadalmunk alapértékeit és kifejezhessük személyes és közösségi felfogásunkat a világról, az emberiségről. Mindannyian ismerjük társadalmunk hajlamát, azt, hogy előnyben részesíti a gazdasági értékeket. A gazdagság és az anyagi siker az általános jólét kulcsaként s a jó társadalom mércejeként szerepel. Ha mind a hét napon kereskedhetünk, nem sodródunk még tovább ezen az úton? Nem helyezünk minden hangsúlyt csak a jólétre? Nem szenved kultúránk régóta a fogyasztási láz uralmától? Nagyrészt üzletté váltak már a szabadidő alkalmi és a sportrendezvények is! Szinte semmilyen alkalom nincs már az érdekeltség nélküli személyes erőfeszítésre, következképp a személyiség kiteljesedésére. Végeredményben ugyanis a szabadság túlhajtása, hajszolása adás-vevéshez és rabsághoz vezethet az emberi kapcsolatok kifejlesztésében, jóllehet ezek jóval felette állnak minden gazdasági eredménynek. Társadalmunk azzal, hogy csak a nélkülözhetetlen szolgáltatásokra korlátozza vasárnaponként a kereskedést, bizonykodik arról, hogy a termelési folyamatoknál többre értékeli az emberi személyt. Ez a nagyrabecsülés arra a meggyőződésre támaszkodik,

hogy az emberi élet nyitva áll a transzcendensre. Innét nyeri végső értékét és értelmét, amely felülmúl minden gazdasági mozgató erőt. Nemrég Angliában is vita folyt a vasárnapi üzleti élet körül. Hume kardinális nyilatkozata szerint döntő jelentőségű, hogy a személyt helyezzük értékskálánk legfelső fokára: „Az az elvünk, hogy az ember többet ér minden kínálatnál és keresletnél: a társadalmi élet felülmúlja a kereskedelmi cseréket... Az igazi humanizmus ilyen távlatot követel.”

Ha a vasárnapot a személy jólétének szenteljük, jobban megértjük, hogy az élet nemcsak kihívás, hanem mindenekelőtt ajándék. Ipari és „ipar-utáni” társadalmunkban felül kell emelkednünk azon a hatalmas nyomáson, amely szüntelenül arra ösztökél, hogy megállás nélkül újítsunk. Egyéni és közösségi pihenőnapunk, a vasárnap olyan nap legyen tehát, amelyen megszabadulunk minden termelést és jövedelmet célzó szolgai feladattól. Ezért tekintjük ezt a napot az ingyenesség, a szemlélődés, csodálat, ima és hálaadás napjának. Az általános és szüntelen sürgölődés helyett a vasárnap kiváltságos perceké válik, hogy önmagunkat ragadhassuk meg, s így létezzünk, mielőtt birtokolnánk.

Vasárnap a közös pihenés és újjászületés napja

Pluralista társadalomban élünk, amelyben ma inkább a hagyományra sem mint a vallásos meggyőződésre épül a törekvés, hogy a vasárnap legyen a közös pihenőnap. Sokan, főleg a különféle munkásmozgalmak hangsúlyozzák, hogy a nép tudatába begyökerezett felfogás szerint vasárnap a heti pihenőnap. A vasárnap kultúránkhoz tartozik, amelyet a múltban a keresztények alakítottak ki. Ők ma is jogosan vesznek részt ebben a folyamatban, egyéb vallások tagjaival együtt, sőt azokkal, akiknek más a felfogásuk a világról.

Teljesen világos, hogy egyeseknek vasárnap is munkába kell állniuk, hogy a közösségnek biztosítsák a legszükségesebb szolgáltatásokat. Teljes megbecsülésünk és támogatásunk azoknak, akik ellájtják ezeket a teendőket: fontos szerepet töltenek be a közösség életében. Ügyelni kell azonban, hogy kárt ne szenvedjenek a szükséges pihenésben, bármilyen munkát is töltenek be.

Hosszú távlatban nem annyira a törvény ereje, mint inkább a nép akarata biztosíthatja a vasárnap sajátos jellegét. Még nem is régen azt képzelhettük, hogy egyszer s mindenkorra rögzítve van ennek a napnak a szerepe. S közben nem egyszer, szükség nélkül, ezen a napon vásárolunk be, hozzájárulva ezzel, hogy vasárnapon is egyre inkább a haszon, nem pedig a személyek érdeke álljon középpontban.

Keresztényi hivatásunk, hogy megőrizzük a vasárnap teljes jellegét. Megengedik-e, vagy nem vasárnap az üzletek nyitva tartását, lényegtelen, ha mi mindnyájan úgy ünnepeljük meg, mint az Úr napját. Az ősegyház híveinek példájára jöjjünk össze ezen a napon, hogy ünnepelve emlékezzünk meg az Úr haláláról és feltámadásáról. Jelentős napnak kell maradnia a vasárnapnak minden keresztény számára: a megtérésé, az imában töltött idő, az Isten szaváé. Az

egész teremtés nevében ki kell fejeznünk ezen a napon hálnkat Isten jótéte-
ményéért, és imádkozni minden ember jólétéért és üdvösségéért.

A vasárnapi szentmise a katolikus egyház életében a dicséret és az imád-
ság legemelkedettebb formája. Amikor tehát összejönnek vasárnaponként a
hívek, dicsérik Istent, és az Úr feltámadását ünneplik, Isten szavát hallgatják,
amelyben életet és világosságot találnak; Testében és Vérében részesednek;
együtt fedezik fel, hogy formálja rajtuk keresztül az Úr az új eget és földet. Ez
a szent istentisztelet a keresztény közösség életének, főleg pedig egyházköz-
ségének középpontja és csúcsa.

A vasárnap ünneplése azonban nem fejeződik be a szentmise végével. Na-
gyon rosszul fognánk fel a vasárnapra vonatkozó parancsot, ha kizárólagosan
csak misehallgatási kötelezettséget látnánk benne. Az eucharisztia ünneplése
a felfrissülés és új lendület megszerzése, amely messze túllépi magát a vasár-
napot.

Megerősödve az új teremtés ünneplésétől, amelyet Isten Krisztusban nyil-
vánított ki, főleg vasárnaponként csatlakozunk más vallású testvéreinkhez is,
hogy újjá teremtsük testi és lelki erőnket. Hitünk szerint az ember Isten kép-
mása: méltósága vasárnap külön is sürget, hogy felfedezzük egyéni és közös-
ségi életünk azon területeit, amelyeken hagytuk, hogy az anyagi vágyak el-
uralkodjanak. Mint Krisztus tanítványaira, aki mindannyiunkat nevünkön nevez,
az a feladat hárul, hogy vasárnap külön erőfeszítést tegyünk személyi teljes-
ségünk újrafelfedezésére, s egyszersmind elkötelezzük magunkat olyan tevén-
ységekre, amelyek tovább humanizálják a társadalmat.

Vasárnap ünnepeljük azt is, hogy Isten gyermekeivé fogadott, és népéhez,
az Egyházhoz tartozhatunk. Kíváncságos idő tehát arra is, hogy kifejezhessük
bensőséges egységünket Krisztusban s rajta keresztül családjainkkal valamint
környezetünkkel. Ezen az úton haladva eljutunk oda, hogy a vasárnap a talál-
kozás, a kölcsönösség és egymás megértésének alkalma és ideje lesz.

Magától értetődő tehát, hogy az Egyház fiainak, a keresztényeknek első-
ként kell a vasárnapnak teljes és az igaz értelmet adniuk.

Hiba-kilgazítás: Bár nem idegen Pázmány Péter stílusától a tökszár és a páf-
ránylevél, a 73. szám 98. oldalán felülről a 4. sornak a következőnek
kellott volna lennie:

vonalait, hanem egyben utat is nyitottak a további kutatás irányába.

Újranyomások:

1. **A szegények orvosa:** Batthyány-Strattmann László. 3. kiadás.
Beszerezhető a „Szolgálatnál“ (A-1030 Wien, Gerlgasse 10/3)
2. **Blanár Mihály: Pió atya.** Bővített kiadás. Beszerezhető:
P. Dr. Radnai Tibor, Kapuziner Kloster (A-1010 Wien, Tegetthoffstrasse 2)

REMÉNYSÉG ÉS ELLENTMONDÁS JELE

A pápa dél-amerikai útjáról

II. János Pál rendíthetetlen energiával tesz eleget Krisztustól kapott megbízatásának: „... te erősíted majd meg testvéreidet“ (Lk 22,32).

Küldetése elsősorban a hívő népnek szól. S ez mindenhol kitörő örömmel, lelkesedéssel fogadja; Krisztus legfőbb képviselőjét látja benne. Jelenléte a remény jele: Isten nem hagyja el népét, Péter ma is látható egységet teremt a hat kontinensen szétszórta helyi egyházak között. Neki és rajta keresztül az egyes országok és vidékek katolikusai összes testvéreiknek elmondhatják örömeiket, szorongatásait, kéréseit és jajkiáltásukat. A pápa személyes kisugárzása de főleg az egyházban betöltött szerepe felerősíti ezeket a hangokat, s eljuttatja a világi vezetőkhez valamint más vidékeken élő keresztény közösségekhez.

Ez utóbbi szempontok érvényesülésével azonban újabb távlatok is nyílnak. A Szentatya az evangélium szellemében válaszol a helyi egyházak kérő, sürgető megnyilvánulásaira. A hívő nép és vezetői így is értik üzenetét, útmutatásait. Akadnak azonban olyanok is (a hívők közül kevesen; inkább kívülállók), akik evilági, politikai vagy anyagi érdekeik szövetségését szeretnék megtalálni a pápában. Csalódnak tehát, amikor – szerintük – a pápa túl keveset vagy túl sokat mond: a Szentatya fellépése, beszédei, intelmei zavarják köreiket. Így válhat a pápa – Krisztushoz hasonlóan – az ellentmondás jelévé (Lk 2,34). Annál is inkább, mert II. János Pál nem szűnik meg hangoztatni, hogy Jézus az egész emberiséget váltotta meg (Redemptor hominis): a megváltás gyümölcsjeinek ki kell tehát áradnia az ember egyéni és közösségi életére, a családról és társadalomról vallott felfogására, s a szeretetnek kell uralkodnia az egyének és nemzetek között. Nincs jogosultsága az önzésnek és igazságtalanságnak, a gyűlöletnek és a hitvallók üldözésének!

Érthető tehát, hogy míg a pápa első látogatásaikor a tömegtájékoztatási eszközök jobbra egyhangúan csak a lelkesedést tükrözték, utóbbi találkozásainál egyesek már bizonyos előszeretettel s egyoldalúan az evilági érdekeikben csalódotok hangját próbálják világgá kürtölni. Ez a „csemege“, aminek még az is mellékterméke lehet, hogy „semlegesíti a pápa befolyását“: ha ellenvélemények is fölmerülnek, talán nem is kell annyira szívünkre venni, amit mond és hirdet.

A Szentatya múlt évi dél-franciaországi útja után még csak a grenoble-i püspök, Msgr. Matagrín emelte fel szavát egyes tömegtájékoztatási eszközök

töredékes és részrehajló tudósítása ellen. „Az evangélium logikája” c. nyilatkozatában emlékeztette híveit, hogy már Krisztus alakját is érték hasonló torzítások. A legutóbbi chilei látogatáskor azonban már a Vatikáni Rádió vetette a tömegtájékoztatási eszközök szemére, hogy csak szenzációt hajhásznak jelentéseikben. Feltette a kérdést: „A televízió teljhatalmának korában van-e még valaki, aki zavartalanul elgondolkodhat a pápa látogatásának mélyebb értelméről?”

A híradások ugyanis azt a benyomást keltették, mintha a látogatásnak elsősorban politikai jellege lett volna, s emiatt lett a pápa legkényesebb és legnehezebb vállalkozása. Tagadhatatlan, hogy mind Chilében, mind Argentínában a hívő katolikusokat lelkiismereti problémák elé állítja a fennálló politikai rendszer.

S nem volt kényes a pápa helyzete Hollandiában és Nicaraguában? Nem hallottuk a pápa szavát, aki kifejezetten hangsúlyozta, hogy „az evangéliummal a kezében” megy Chilébe?

– Rövid beszámolóinkban csak néhány pontot emelhetünk ki a chilei és az argentinai látogatásból. Mindenekelőtt König Eilfriede nővér beszámolóját közöljük Santiagóból (Chile), aki valamikor a megboldogult Marosi atya tanítványa volt Spittalban:

„Hosszú időn keresztül, csaknem egy évig készítették fel a chilei püspökök a népet a pápa látogatására. Mindenekelőtt imára, mégpedig a rózsafüzér imádkozására szólítottak fel mindenkit. S ezt meg is tettük minden összejövetel és szentmise végén: legalább néhány tizedet elimádkoztunk közösen. Ezenfelül 9 füzetet adott ki a Püspöki Kar különböző témákról. A közösségek ezeket olvasták át és beszélték meg, tanulmányozták. Két héttel a pápa érkezése előtt pedig a rádió és a televízió közvetített előkészítő programokat. Ezeket 10–15 személyből álló csoportokban tárgyalták meg a hívek.

A chilei nép nyílt szívvel és tárt karokkal fogadta a Szentatyát. Itt-tartózkodása örömmel és békével töltött el mindnyájunkat, főképp pedig új reményt hozott. Az utcák túlcsoordultak a néptől, ahol órákon keresztül türelemmel és lelkesedéssel várták érkezését: mindenki kereste a helyet, ahonnét jobban láthatja. A társadalom minden rétegéhez volt szava, s minden csoport képviselője a nagy nyilvánosság előtt mondhatta el a Szentatyának, hogy mi nyomja a szívét. Nem maradt üresen talpalatnyi hely sem a rendezvényeken, de a legtöbben (500.000 ember az ország 12 millió lakosából) a munkásoknak és parasztoknak bemutatott szentmisén vettek részt. Érthető, hogy ekkora tömegben akadtak csoportok, akik saját céljaikra próbálták kihasználni és zavarni a rendezvényt. Ez történt a Consepston nevű város peremén rendezett találkozón, ahol egyesek követeket hajigáltak, amire aztán visszavágott a rendőrség, bármennyire próbálták a papok lecsendesíteni a két oldalt. A történetek miatt a püspökök mélyszégyenű sajnálatukat fejezték ki a televízióban, mert ez a magatartás nem felel meg a chilei nép nagy többségének.

A rádió és a televízió jóvoltából az egész nép együtt lehetett a pápával, jóllehet személyesen mégsem mehetett el mindenki az ünnepségre. A közvetítések élesek és tiszták voltak.

Egyre inkább eluralkodik az a meggyőződés, hogy a hit valóban újra feléledt a nép szívében, amelyet csak a XVI. században evangelizáltak. A pápa látogatása mindenhol a beszélgetések központi témáját képezte. A családokban, a taxiban, a fodrászüzletben, autobuszokon ki-ki elmondja, hogy mit látott, mit tapasztalt. Bízunk abban, hogy mindez mély gyökeret vert a lelkekben.

Hogy milyen nyílt és emelkedett hangulatban folyt le a látogatás, azt jól szemlélteti a fiatalok egyik képviselőjének, Filamir Lavanderosnak az ifjúsági találkozóan elhangzott, s a pápához címzett beszéde:

János Pál, szeretett Testvérünk és Barátunk!

El szeretném mondani Neked, hogy kik vagyunk, és hogy mit érzek, miként élek én, a nép egyik fiatal tagja. Fiatalok vagyunk, akik hiszünk Jézus Krisztusban, s elköteleztük magunkat ebben a hitben. Találkoztunk az élet Urával, aki elkísér minket útjainkon, velünk jár. Rátaláltunk az Egyházra, aki befogad és támogat minket: megajándékoz az élet, a szó, a részvétel és hit forrásaival. Megengedi, hogy Isten gyermekeinek érezzük magunkat, mivel meggyőződésünk, hogy azok is vagyunk. Megengedi, hogy ebben a pillanatban a történelem protagonistái lehessünk. Sokan vannak a hozzánk hasonlók. S nekünk, fiataloknak sok a problémánk, csalódások és félelmek környékeznek, ugyanakkor azonban elköteleztünk vagyunk a hitben is, és képesek arra, hogy sorsközösséget vállaljunk másokkal.

Nem könnyű élni, amikor mindenütt a „halál uralmát” tapasztaljuk. Személyemre nézve pedig azt mondhatom Neked, hogy szenvedek, sírok, szomorúan énekelek és vigadok, mert egy nép, mindannyiunk népe gondokkal küzd és megpróbáltatásokat él át.

Amikor együtt vagyok barátaimmal, a nép fiataljaival, szüntelenül hallom, mennyi hiányt szenvednek, nincs emberhez méltó életük, s emiatt családjaik is szétzilálódnak.

Ennek következtében veszendőbe mennek a kifejlődésünkhöz szükséges alapadottságok is, hagyományainktól idegen elemek szegényesítik el kulturális önazonosságunkat: a fogyasztási láz, a kábítószeres élvezete, az alkoholizmus, az egyéni önzés és a nemtörődömség. Megtörténik az is, hogy levertség uralkodik el rajtunk, csüggedni kezd reményünk. Messzinek tűnik az a kor, amelyben megvalósíthatjuk eszményeinket, s az állandó sikertelenség fáradttá tesz, ami megtöri erőnket . . .

S mégis azt mondom Neked, János Pál, szeretett Barátunk, hogy mindennek ellenére álmaink megmaradnak, mert remélünk egy jobb jövő eljövételében. Erősek vagyunk, hogy küzdve, de mosolyogva haladjunk előre, mivel igazságosabb és szolidárisabb világot akarunk: a hazugság helyett igazságot, megosztottság helyett békét, halál helyett szabadságot.”

A pápa argentinai látogatásában sem hiányoztak a kényes pontok. Egyeseknek még fájt, hogy a pápa 1982-ben az angolokkal vívott háború és a katonai kormány idején kereste fel az országot. Mások félték, hogy „beleavatkozik” a családi jogi törvényhozásba (amely megengedné a válást), s amelyről éppen akkor folytak a viták a parlamentben. Az első pontot mind a Szentatya, mind az argentin vezetők úgy kerülték meg, hogy többször visszatértek a Szentszéknek 1978-ban végbevitt és sikeresnek mondható közvetítő szerepére Argentína és Chile között. Nem maradhatott viszont néma a pápa a család keresztényi felfogásáról folyó vitában: ismételten leszögezte az Egyház véleményét és elveit a válásról, anélkül természetesen, hogy beleavatkozott volna a törvénytervezet részleteibe.

A csúcspont azonban – írja Buenos Airesből P. Pesti József jezsuita atya – az itteni világ-ifjúsággal való találkozás volt. Áll ez a résztvevők számára és hatósugarára vonatkoztatva is. A találkozó este 9 órakor kezdődött és kb. három óra hosszat tartott. A pápa a beszédét három részre osztotta: először az argentin fiatalok problémáit elemezte, utána a dél-amerikai ifjúságét, s végül kitért a világ ifjúságának főbb kérdéseire. Az argentin fiatalság egyik szóvivője, Tapia Cecília, örömet fejezte ki, hogy a pápát most „háborútól és diktatúrától mentes körülmények között” üdvözölhetik. Szavait óriási tapsvihar követte. Ugyanolyan ujjongás és taps dübörgött fel, amikor a pápa – mintegy válaszként – hozzáfűzte hivatalos beszédének szövegéhez: „Ne álljon többé szembe testvér a testvérral, ne legyenek többé elhurcoltak és eltűntek; ne legyen többé helye a gyűlölködésnek és az erőszaknak, hanem mindig tartsák tiszteltben a személyi méltóságát.” A második beszéd végén nagy keresztet adott át a pápa a kontinens fiataljainak: ez szimbolizálja elkötelezettségüket a földrészt újra-evangelizálására. A harmadik rész mottója a „szeretet civilizációja” volt.

A Szentatya szavai és gesztusai mély benyomást gyakoroltak a fiatalokra: ezrek virrasztották át imádkozva és énekelve az éjszakát ott, ahol a találkozó volt: az evenidán (sugárúton), ahol másnap reggel 9-kor kezdődött a virágvasárnapi szentmise. Ez is több mint három órát tartott, s a becslések szerint egy millió ember vett rajta részt. De mindkét fél bírta: a pápa is, és a fiatalok is. Nehezen akartak véget vetni a találkozásnak. Hogy távlatilag milyen lesz a látogatás hatása a fiatalokra, azt még nem tudom. De remélem, hogy maradandóan vésődött a szívükbe!”

R.

MÁRIÁT DICSÉRJE LELKÜNK

Asszony, aki többet dalol, mint beszél

Majdnem két és félezer évvel ezelőtt történt, a görög városállamok idejében. A maroknyi Mélosz sziget lakossága fellázadt Spárta központosító zsarnoki hatalma ellen. A büntető hadjárat persze nem maradt el. Olyan büntetést

szabtak a kis Mélosz sziget lakóira, amilyent csak a szellem és szabadság szerelmesei, a görögök tudtak legnagyobb büntetésként kiróni, de azt elszenvedni is. – Így szólt a szűkszávú, hallatlan büntetés: „Fiaink és leányaik nem tanulhatnak muzsikát!” A szellem és szabadság bűvöletében a görögök megéreztek, hogy egy népet nem lehet tönkretenni addig, míg dalolni tud. – Egy kicsit igaz ez egyéni életünkre is. Legalább annyira igen, hogy akinek a szívében nincs muzsika s nem fakad dal, az könnyen válhat lelketlenülé. Viszont akinek tiszta dallal van tele a szíve, annak a lelkét könnyen birtokba veszi az Isten.

Emberi gondolatfűzések ezek, jól tudom. De talán mégis érzékeltetnek valamit annak az evangéliumi ténynek elgondolkodtató valóságából, hogy a sugalmazó Szentlélek Úristen úgy mutatja be Máriát, a Szentírás Asszonyát, mint „dalos Asszonyt”! S nem úgy, mint „beszédos Asszonyt”. Pontosabban kifejezve: mindazok a szavak és megnyilatkozások, amiket a Szűzanya ajkáról lejegyez a Szentírás, felét sem teszik ki a dalnak, a muzsikátörténet legtisztább és legfőbbesőbb egyszólamú énekének, amit Ő megváltásunk bölcsődalaként énekel, a Magnificatnak!

„Lelkem magasztalja az Urat,
és szívem ujjong megváltó Istenemben,
mert letekintett alázas szolgálójára.
Lám, mostantól fogva boldognak hirdet minden nemzedék,
mert nagyot tett velem ő, a Hatalmas és a Szent.

...

Gondjába vette gyermekét, Izraelt, megemlékezve irgalmáról,
amelyet atyáinknak, Ábrahámnak
és utódainak örökre megígért.”

A Magnificat: elmékedések kincseshányája lehet. Most csak azt hangsúlyozzuk, hogy a Szűzanya énekel, s éneke terjedelemben hétszer akkora, mint minden más beszéde, amit a Szentírásban leírva találunk. Ezt olyan jó lenne tudatosítanunk. Nemcsak templomi használatra, hanem templomon kívül is: Kevesebb beszédet, több éneket! Elsősorban talán leányoknak és asszonyoknak kellene jelszóvá tenniük ezt? Az énekkel kevesebb lesz az okoskodás, a mellébeszélés. Több lesz a szívjóóság, a meleg együttérzés; kevesebb a vitatkozás és több a békesség. Biztosra vehetjük, hogy ritkább lenne az Isten megbánása, s több lenne az imádság. Hiszen aki énekel, az kétszeresen imádkozik!

A tiszta szívű ember ajkán mindig a Szentlélek fújja a dalt, az Ő uja muzsikál minden láthatatlan húron, amit emberlelkek feszítenek ég és föld közé, hogy szebb legyen itt az élet...

Szent Gellért, az idegen velencei bencés egy éjjel kézimalmot hajtó parasztasszony munkadalán keresztül ismerte és szerette meg a magyar lelket... Ki tudja, az Isten nem a te énekesen keresztül akarja-e megszeretni és újra magához ölelni fáradt házad népét, a te népedet; mint egykor a Szűzanya Magnificatján keresztül: az emberiséget...

Mitől boldog az Úti Boldogasszony?

Aldrich világhírű regényének – „És lámpást adott kezembe az Úr” – főhőse egy asszony, akinek a sorsát a vad préri viszontagságain keresztül vezeteli az író, a hősnő kora gyermekkorától késő öregségéig. Csodálatos, hogy ez az asszony minden viszontagság, hajsza és szenvedés ellenére boldognak érzi magát. Az embereknek is olyan jól esik közelében lenni; mi tagadás, az olvasó is csak tisztulni tud tőle . . .

Ez az asszony titkot hordoz. A titkot távolról sejteti a cím, közelebről a könyv mottója:

„S mert hosszú volt és meredek az út,
és sötét, bozótos erdőn vitt keresztül . . .
Ím, dalt fakasztott ajkamon,
és lámpást adott kezembe az Úr! . . .

Titkot hordozott ez az asszony, a vad préri megszelídítésének titkát . . . Nem beszélt róla, csak élte a titkot, sugározta a titkot . . . Ez a titok volt a lámpás, amit kezébe adott az Úr: a hit! Hit az elvadult ember világának dalos ajakkal és lámpásos szívvel való meghódításában. Hit a modern barbárság megszelídítésében: hit egy új, tisztább élet megszületésében. Hitte, hogy megszületik, hiszen rajta áll, ő az új élet kiszemelt anyja . . . Nem beszél erről. Hiszen az új élet születése mindig szent titok: asszony-titok, amitől, ha hűségesen őrizi, csak boldogabb lehet az Asszony. És boldogabb lehet a világ . . .

Ez jut eszembe, valahányszor arról elmélkedem, hogy mitől is boldog az Úti Boldogasszony.

Az angyali köszöntés után ezt olvassuk az Isten könyvében, a Szentírásban: „Mária még ezekben a napokban útnak indult, és a hegyekbe sietett, Juda városába. Zakariás házába tért be és üdvözölte Erzsébetet.” Egyszerűen csak „köszöntötte” Erzsébetet. Nem beszélt semmit a titokról. Hiszen ez csak az Ő titka; más meg sem értené. Mégis, a hűségesen hordozott titok családlámpásként világít és melegít. A Szentlelket árasztja maga körül! Isten maga tanúskodik erről a Szentírásban: „Amikor Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, örömeiben megmozdult méhében a gyermek, maga Erzsébet pedig eltelt Szentlélekkel. Hangosan felkiáltott: Áldott vagy az asszonyok között és áldott a méhed gyümölcse! Hogy lehet az, Uramnak anyja látogat el hozzám? . . . Boldog, aki hitt annak a beteljesedésében, amit az Úr mondott neki.”

Boldog, mert hitt! Elhitte, hogy vele van az Isten. Az angyal szavát komolyan vette; nem latolgatta, nem mérlegelte, hanem elhitte úgy, ahogy elhangzott: „Az Úr van teveled!” Veled az Isten, akkor ki árthat neked? Ki ronthatja meg utadat a sötét, bozótos erdőn, hol hosszú és meredek az út, „a hegyekben”, mint Isten szava mondja. Férfiak remeghetnek; az irtalmas samaritánus példabeszédéből tudjuk, hogy gyilkosok és rablók garázdálkodnak a judeai utakon . . . Ez a leányasszony nem fél, – egyedül! Mert titkot hordoz: Vele van az Úr; övé az Élet!

Hiszed-e te, hogy veled van az Úr? Lámpás-e a szíved vagy tisztító zsarátok? Mert ne tagadd, nálad is bekopog az Isten angyala. Neked is mondja: az Úr van teveled! Most is mondja, ebben a mai szentmisében, többször is: Az Úr legyen veletek! És teveled is! Nem hallod, vagy nem érted? Ha igen, akkor hol a hited, hol van a visszhang a lelkedben? Bármily hosszú és meredek az út, – ím, dal fahasztott ajkamon, és lámpást adott kezembe az Úr! Nézz az oltárra, ott mindig ég a lámpás. Azt jelenti: Veled az Úr! Mindig, mindenütt, örökké! Miért félsz tehát, és mit aggodalmaskodol?

Szívet gyújtogató májusi estéken úgy szeretnék Máriának, a Szentírás Aszszonyának sekrestyése lenni. Eloltogatnék minden gyertyát, magamban is és másokban is, ami kormos, serceg, füstöl, vérszagú . . . És meggyújtanék minden gyertyát, ami ég felé lobog, hangtalanul, mézillatos tiszta viaszláanggal, s nem fél attól, hogy elég . . .

A Szűzanya kezében mindig ég a lámpás. Ettől boldog az Úti Boldogasszony! De el ne felejtsd: Neked is lámpást adott kezedbe az Úr . . . Titkod van: v e l e d a z I s t e n !

K. K.

KI A FELEBARÁTOM?

A gyengék védelmében

Korunkra jellemző a másokkal szembeni közömbösség. Nemcsak Ausztriára érvényes a „Károlynak” tulajdonított mondás, aki – amikor látja a mellette elrobogó mentőautót – a következő borzalmas szavakkal vigasztalja magát: „Ugyan már, Károly, nem téged visznek!” Sörgöcs tehát a feladat: embertársunk iránti érzékenységre kell nevelnünk önmagunkat. Valóban érezzünk együtt a m á s i k k a l .

Ellentmondásos az „önmegvalósítás” fogalma, ha a törekvés megreked saját személyünknel: érdemtelen a megvalósítás névre. Csak akkor válunk igazán emberré, ha túljutottunk az „én”-en, s a „te”-re, a „mi”-re találunk. A személy nem teljesezhet ki a közösség nélkül. Korunk legértékesebb tapasztalataihoz tartozik a megállapítás, hogy szabadság és közösség nemcsak nem zárják ki, hanem egyenesen feltételezik egymást. A másik tétel hasonlóképpen súlyos és fontos: a személyiség kiteljesedése lényegesen különbözik az individualizmustól. Az önzéstől. A közösség ugyanis csak szabadságból születhet; egyébként a kollektivizálás veszélye fenyegeti.

Érzék a gyermek iránt

A szolidaritás fogalmát szeretném megvilágítani. Jelentése: felelősséget érezni a másikért, elkötelezettnek lenni a felebaráti szeretet keresztény értelmében. Az igazi szolidaritás mércéjét mindig a gyengék alkotják. Egy társadalom annyiban jó, amennyiben nem hagyja cserben a gyengéket. Nemrég mondotta egyik politikusunk a televízióban: „A szerencse mindenekelőtt az egyéni

teljesítmény eredménye." Határozottan ellentmondok ennek a kijelentésnek. Egyrészt embertelen a mondás: Mindenki azt a sorsot kapja, amit megérdemel. Másrészt a kijelentés a szerencsések ajkán született meg, akik a szerencsétlenek világában (Wittgenstein kifejezését használva) nem képesek és nem akarják magukat beleélni.

A teljesség igénye nélkül megemlítek néhány csoportot, amelyeknek tagjai társadalmunkban elhanyagoltak és gyengék, ennek folytán a felebaráti szeretetünk mércéi lehetnek. Gyermekeinkkel kezdem, akik ki vannak szolgáltatva nekünk, a felnőtteknek. Róluk mondotta Janus Korczak: „Ők nem lesznek emberek, már azok; ők alkotják a még fel nem szabadított proletariátust." A gyermekeket korlátozzuk, rövidre fogjuk. Ők nem irányíthatják szabadon életük útját; eszközök, amelyek segítségével a szülők saját céljait akarják elérni. Hiába hangzottak el nagy gondolkodónk, Anton Wildgans szavai: „Ki vagy te, akinek nincs szüksége arra, hogy meghajtsa térdét az emberpalánták előtt?" Csak az elmúlt év folyamán 75.000 gyermekbántalmazás jutott nyilvánosságra, s köztük 100 „kezelés" halálos kimenetelű volt! Nem elég bizonyíték ez arra, hogy sok szülő gyermeke testét saját tulajdonának tekinti, s „tetszése szerint" (borzalmas szó a jelen összefüggésben!) használja? Nem egyszer azonban „lelki tulajdonának" is képzeleli gyermekét: a kicsi nem fejezheti ki saját adottságait, a másikhoz kell alkalmazkodnia, s így lelkében kárt szenved.

Sokan elkerülik a fenti kórokozó magatartásokat, de átessenek a másik végletbe: egyáltalában nem törődnek gyermekükkel, s kiszolgáltatják őket a féltelmet keltő világnak. Környezetünk ugyanis az anyagot helyezi a lélek elé, a rendszert az eszmék helyébe. A technikát és a teljesítményt bálványozzuk, miközben elvesz az ember igazi értéke; világunkban a szolidaritás helyett az „egymás ellen" elve uralkodik.

Túl a gyermekkoron, egészen a tizenévesekig tapasztalhatjuk a gyengék elnyomását és hiányos védelmét. Az igazi, példájával ható és önzetlenül a másik felé forduló tekintély helyett, mértéktelent és tévedhetetlent követelünk, amely nem tűr kritikát s megakadályozza, sőt lehetetlenné teszi a ránk bízottak személyiségének kifejlődését. Ha ilyen helyzetekben nem csak nehézségeket tapasztal, hanem okoz is a fiatalság, felháborodottan csóváljuk a fejünket, követeljük az intézmények segítségét, hogy hozza rendbe a dolgokat, ahelyett hogy mi magunk vernénk mellünket.

Látogassatok meg engem is!

Tagadhatatlan az is, hogy egyre mélyebbre süllyed az idősök „értéke" körünkben, amelynek egyik siker-slágere a „Ne bízzál senkiben, aki túl van a 40 éven". Pedig az öregebb emberek amúgy is hajlamosak arra, hogy ne bízzanak magukban: „A világnak nincs már rám szüksége, senki sem hiányolja távolléteimet." Egyre többen halnak meg az idősebbek közül, mert nem képesek új kapcsolatokat teremteni. A társadalomnak is egyre kevesebb ideje marad, hogy gondoljon az öregekre. Nemrég egy idős ember róta Zágráb utcáit s na-

pokon keresztül vitte magával a hatalmas feliratot: „Látogassatok el Japánba, Ausztráliába, Mexikó tengeri fürdőibe, de látogassatok meg engem is!”

Sokan, teljesen jogtalanul, egynek tartják az öregséget és a gyengeelméjűséget. Mások a nemi élet jogosultságát vitatják el az idősektől. Amikor „Az élet elvetése” című könyvemben utaltam arra, hogy az öregebbeknek is joguk van a helyes nemi életre, egész sereg fenyegető levelet kaptam. Példaként álljon itt egyiknek a vége: „Abnormális az az öreg, aki 80 vagy 90 éves korában követ el (!) nemi aktust; az ilyet egyszerűen el kellene altatni (!).”

Sajnos, sokszor szomorú képet nyújtanak öregothonaink is.

Ami sért, az sérültté tesz

A betegek gyakran az élet páriáinak érzik magukat. Már az iskolában sem tanítjuk meg a gyermekeket arra, hogy tiszteljék a betegeket és sérülteket. Egyre inkább az a felfogás uralkodik el, hogy a betegség személyes csőd és bűn következménye. Mostanában, amikor nehezebb lett a gazdasági helyzet, nem csak magasabb helyeken hangzik el a kijelentés: „Legalább nem olyan könnyen engedhetik meg maguknak az emberek, hogy betegek legyenek.” Nem is sejtik, hogy hány ember próbálja titkolni saját maga és mások előtt kisebb méretű szívzselhűdését. Munkakörülményei katasztrofálisak, de fél elveszteni munkahelyét. Ilyen értelemben emlékeztetünk Max Herz mondására: Ami sért, az sérültté tesz.

Különösen rossz a pszichikai betegek sorsa. Egyrészt: az a meggyőződés, hogy a pszichikai betegség nem ritkán amiatt lép fel, mert túrhetetlenné váltak az illető életkörülményei. Másrészt osztrák társadalmunk egyiként ledegradálja a pszichikai beteget, legyen az pszichotikus vagy neurotikus. Ausztriában gyanús minden pszichó-val kezdődő szó. Még mindig előfordul, hogy a pszichikai beteg csak lopakodik a terápiára, nehogy mások tudomást szerezzenek bajáról. Még nincs elismerve szakorvosnak az, aki pszichoterápiás kezelést végez, s betegsegélyző sem fedezi ezeket a kiadásokat. Egyes keresztények pedig hitetlenséggel vádolják testvéreiket, ha pszichoterápiás kezelésre van szükségük, mert ha igazán hinnének – mondják –, akkor meg tudnának lenni enélkül.

Nők, munkanélküliek, börtönre ítélték

Sajnálatos módon még mindig a hátrányt szenvedők közé kell sorolni a nőket is. Az egyenjogúságot csak papíron teremtettük meg. Ugyanazért a munkáért kevesebb fizetést kapnak a nők mint a férfiak, s a nők ritkán jutnak vezető állásba. Ahhoz, hogy ezt elérhessék, férfias magatartást kell magukra kényszeríteniük. Sokszor hátrányban vannak az Egyházon belül is. Félek, hogy igaza lesz P. Schasching jezsuita szociológusnak, aki azt jövendőlte, hogy századunkban az Egyház ugyanúgy el fogja veszíteni a nőket, mint a múltban a munkásokat.

Meg kell említenem a munkanélkülieket, mert számuk nyugtalanítóan növekszik az egész világon. Az emberek nagy többségének a munka nem csak

pénzszerzési lehetőség, hanem megbecsülést és helyes önértéket teremt. A munkanélküliség nem hiába áll tehát harmadik helyen a gondok skáláján, közvetlenül a gyógyíthatatlan betegségek és a közeli hozzátartozók elvesztése után. A munkanélküli bizonytalan életkörülményekben, percről percre él; elveszti reményét, bizalmát s gyakran annyira levertté lesz, hogy lelki és pszichikai segílyre szorul.

Hogy állunk azokkal, akik „megbotlottak“? „Igazságosság szeretet nélkül bosszú” – mondotta Jakob Wassermann. Társadalmunk saját kezűleg áll bosszút, s még nevet is ad eljárásának: a büntetés kitöltése. A börtön lakóival szemben még mindig a fenytés és megtorlás a fő szempont. Pedig ha jól meggondoljuk, belátjuk, hogy az ilyen magatartás senkit sem tart vissza az aszociális, társadalomellenes tettektől. Inkább azért kellene küzdenünk, hogy a tettes jobb belátásra ébredjen és emberileg kerüljön közel hozzánk.

Ugyancsak katasztrofális helyzetben vannak azok, akiket elbocsátanak a börtönből. Nagy részüket szabadulásuk után sem fogadja be a társadalom. Sőt megbélyegzi még gyermekeiket is! Mintha csak meg lennének gyözödve: Mi sohasem bukhatunk el, mi mentesek vagyunk minden büntől.

Csak néhány csoportra akartam rámutatni, akik különösképpen igénylik segítségünket, s emiatt leginkább felebarátaink. De minden nap felmerülhetnek új csoportok is, új szükségletet szenvedők. Érvényes tehát Wildgans mondanása: „Kötelességed, hogy élesítsd lelki szemeid világát és megsejtsed, elképzeld azt is, ami nem közvetlenül játszódik le előtted.” Más szóval: Legyünk ébren, hogy növekedjék képzelőerőnk a szükséglet szenvedők iránt.

Erwin Ringel

(Entschluss 1985/5; rövidítve)

MINDENNÉL ÉRTÉKESEBB ADOMÁNY

Elgondolkodtató, hogy korunkban a keresztényeknek, – így a katolikusoknak is – néhány csoportja milyen nagyra értékeli a nyelvek adományának karizmáját.

Azért is érdemes ezen elgondolkodni, mert a különböző karizmaikon túl Szent Pál „értékesebb adományok” elnyerésére buzdítja a korintusi híveket, s ezért „mindennél magasztosabb utat” mutat nekik. Ez a „mindennél értékesebb adomány” és „mindennél magasztosabb út” a szeretet adománya, a szeretet útja (vö. 1Kor 12. és 13.), melyre „törekedni kell” (1Kor 14,1.).

A szeretet új parancsa

Martini bíboros, a római Institutum Biblicum, majd a Gergely Egyetem egykori rektora, Milánó érseke „Ime a ti Királyotok” (Voici votre Roi” – Cerf. 1981. – 8e meditation) c. elmélkedési könyvében idézi Jézusnak az utolsó vacsorán elhangzott „új” parancsát: „Szeressétek egymást! Amint én szeretlek benneteket, úgy szeressétek egymást ti is. Arról tudják majd meg rólatok, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt” (Jn 13, 34-35).

Véleménye szerint – s ez érdekes megállapítás – Jézusnak ez az új parancsa nem szól mindenkinek, hanem csak követőinek. Ez tűnik ki az idézett 35. vers követelményéből is. Hozzá tehetjük, hogy a szeretet mindenkire érvényes parancsát Jézus a hegyi beszédben fogalmazta meg: „Amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek velük.” Martini hozzáfűzi: „Ez a törvény és a próféták”, vagyis az ószövetségi, a Krisztus eljövele előtti törvény. Ez vonatkozik tehát ma is minden emberre, aki számára „Krisztus még nem jött el”, vagyis nem az Ő tanítványa (Mt 7,12).

A szeretet újszövetségi mércéje

Tanítványai számára viszont Jézus önmagát állította a szeretet mércéjéül: „Amint én szerettelek benneteket, úgy szeressétek egymást ti is.” Ezért „új” Jézus szeretet parancsa. Milyenek mondja Jézus az Ő szeretetét a búcsúvacsorán? Olyannak, amilyenek eddig földi életében bemutatata és olyanak, amilyenek a kereszten még be fogja mutatni. Erre utal, amikor kijelenti: „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért . . . , a barátaim vagytok . . .” (Jn 15,13-14).

És most, amikor búcsút vesz övéitől, kijelenti: „Azért megyek el, hogy helyet készítsek nektek, azután újra eljövök és magammal viszlek benneteket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok” (Jn 14,2/b.3), mert – imádkozza Atyához – „Akarom, hogy akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok” (Jn 17,24).

De Jézus nemcsak velünk akar lenni itt és majd az örökkévalóságon át, hanem bennünk akar lakni: „Aki szeret engem, az megtartja tanításomat, s Atyám is szeretni fogja. Hozzá megyünk és benne fogunk lakni” (Jn 14,23).

Továbbá nemcsak egyesülni kíván mindegyikünkkel külön-külön, hanem azt akarja, hogy egymással is egyesüljünk: „Legyenek mindnyájan egy. Amint Te, Atyám, bennem vagy s én benned, úgy legyenek ők is bennünk . . . , én bennük, te bennem, hogy így ők is teljesen egy legyenek . . .” (Jn 17,21-23).

A szeretetnek ezen mércéje szerint szeretetünk jellemzői: az áldozatkészség, a kiüresedés és hasonulás, az együttlét és az egymásban-lét. És még valami: az öröm. Jézus mennybemenetele után a tanítványok „nagy örömmel visszatértek Jeruzsálembe. Nem hagyták el a templomot és szüntelenül dicsőítették az Istent” (Lk 24,52/b-53). Ennek az örömmek forrása Jézus öröme bennünk: „Ha teljesítetek parancsaimat, megmaradtok szeretetemben, amint én is megtartottam Atyám parancsait, és megmaradok szeretetében. Ezeket azért mondom nektek, hogy az én örömöm legyen bennetek is és teljes legyen örömötök” (Jn 15,10-11).

A szeretet új parancsa az ősegyházban

Így már értjük az első jeruzsálemi hívők életét, akik a mennybemenetel után „mindannyian egy szívvel – egy lélekkel (örömmel) állhatatosan imádkoztak” az emeleti teremben és pünkösöd napján is „ugyanazon a helyen mindnyájan együtt voltak” (ApCsel 1.13/a.14; 2,1).

És pünkösöd után?

„Aznap mintegy háromezer lélek tért meg. Állhatatosan kitarítottak az apostolok tanításában, a kenyértörésben és az imádságban . . . A hívek mind összetartottak és közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztották azok közt, akik segítséget szenvedtek. Egy szívvel-lélekkel mindennap összegyűltek a templomban. A kenyeret házaknál törték meg, s örömmel és tiszta szívvel vették magukhoz az ételt. Dicsőítették az Istent, és az egész nép szerette őket. Az Úr pedig naponként vezetett hozzájuk olyanokat, akik hagyták, hogy megmentse őket“ (ApCsel 2,41/b-47).

Pünkösöd előtti néhány napról nem sok tudósítani valója van Szent Lukácsnak a hívők kis közösségéről; a Szentlélek eljövele után azonban kezd megvalósulni a szeretet „új parancsa“. Érdemes tehát ezt a szöveget az utolsó vacsorán elhangzott fentebb elemzett „új parancs“ követelményeivel összevetni.

Az „egy szív, egy lélek“ jelzi az örömet és a benső egységet, s azt, hogy „összegyűltek, együtt voltak“, a külső látható összetartozást. Szívesen voltak egymás társaságában. A szegények segítése pedig tanúskodik áldozatkészégükről.

Később hasonlókat olvasunk az Apostolok Cselekedeteiben: „A sok hívő mind egy szív, egy lélek volt. Egyikük sem mondta vagyonát sajátjának, mindenük közös volt . . . Mindnyájan bőven részesültek a kegyelemben. Nem akadt közöttük szűkölködő . . .“ (ApCsel 4,32-34/a). Továbbá: „Mindnyájan egy emberként voltak a Salamon-csarnokban. Mások közül senki sem mert közéjük elegyedni, de a nép sokra tartotta őket“ (ApCsel 5,13).

Ákárcsak a fent idézett szövegben (vö. ApCsel 2,47), itt is említés történik a kívülről való megbecsüléséről. Valóra vált tehát Jézus kívánsága: „Arról ismerik meg, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt“ (Jn 13,35).

Úgy tűnik, hogy a jeruzsálemi ősegyházban a hívők – az apostolokat és a diakónusokat nem számítva (vö. ApCsel 6,5,8; és 8,4-8) – nem rendelkeztek rendkívüli adományokkal, de a legfontosabbal igen: a szeretettel. Viszont, érdekes módon, a korintusi egyház bővelkedett különböző karizmákban, főleg a nyelvek adományában. Szent Pálnak azonban intenie kellett őket, hogy a legfontosabb ajándéokra, a szeretetre törekedjenek.

És ma?

Valami hasonló igény tapasztalható korunk vallásos kiscsoportjainál is. Szeretik és segítik egymást, szívesen, olykor látható örömmel vannak együtt, és ha nem is alakul ki mindig az „egy szív, egy lélek“, szeretnek közösségben imádkozni. Evangelizációs törekvések is jelentkeznek, akárcsak a jeruzsálemi egyházban: „Amíg imádkoztak, megremegett a hely, ahol összegyűltek. Mindnyájukat eltöltötte a Szentlélek, és bátran hirdették az Isten szavát“ (ApCsel 4,31). Vagy: „Az apostolok nagy erővel tanították Urunk, Jézus feltámadását, és mindnyájan bőségesen részesültek a kegyelemben“ (ApCsel 4,33).

A szeretet személytől személyhez vezet. Az első tennivaló tehát: elfogadni a másikat. Ez nem mindig könnyű. Elfogadni olyannak, amilyen. — S ha elfogadtuk, ahhoz is kell értenünk, hogy befogadjuk őt lelkünk mélyébe. Jézusban keressük az egységet, a lélekben egymásban élést. Keressük az alkalmat, hogy szívesen legyünk egymás társaságában, hogy őszintén feltárulkozzunk és a másik feltárulkozását szeretettel fogadjuk és befogadjuk. Adjuk tudtára: „Te jelentesz valamit a számomra” és én is jelen akarok lenni a te számodra, ahogyan igényled, ahogyan igényelsz engem. Veled vagyok, érted vagyok itt, ha befogadsz, szívesen élek benned, amint te is élheted bennem a magad életét. Ezért örömmel imádkozom veled, érted és távollétedben lelkeddel egyesülve. Így leszünk egy szív és egy lélek, így növekedik bennünk a számunkra legfontosabb, a szeretet. Így tölt el bennünket egyre jobban a szeretet és öröm lelke: a Szentlélek, és így kapunk szeretetben fogant erőt, részesülünk „bőséges kegyelemben”, hogy „hirdessük Isten szavát” és „nagy erővel” tanúsítsuk „Urunk, Jézus feltámadását”.

És így, nem „rendkívüli” kegyelmekkel és karizmákkal, hanem a mindenél „értékesebb adománnyal”, a „mindennél magasztosabb”, s ezért „rendkívülőbb” utat, a szeretet útját járva teljesedjünk ki személyes és közösségi kereszténységünkben.

Moór Imre

LEVELESLÁDÁNKBÓL

Kérdésekre válaszolunk

Mi az engesztelés? Az ember nem tudja megbántani Istent, a véges a végtelent. Akkor miért engeszteljen?

Érdekes, hogy az ember körömszakadtáig védi szabadságát, sőt függetlenségét. Az ezzel járó felelősséget azonban már nem akarja vállalni. Ezért próbál menekülni a lelkiismeretében fellépő büntudattól és, amely végső, Isten előtti felelősségének jele.

Az ember nagyon is véges lény, de lelkében mégis ablak tárul fel a végtelenre: legbensőbb lényege az abszolútra vágyik, értelmével s önmagát ajándékozó képességével bizonyos fokig mindent megközelíthet. Találkozhat tehát a Végtelennel.

Valóban nem bánthatja meg Istent úgy, hogy fizikailag okozzon neki fájdalmat. S lelki síkon is csak képletesen beszélhetünk fájdalomról Istennél. De az emberi szabadság rejtélyes valóságához tartozik, hogy állást foglalhat Istennel kapcsolatos viszonyában. Igennel vagy nemmel felelhet neki. S ez a nem a bűn. Az ember elfordulhat Istentől, bár evvel vesztébe rohan, mivel nem követi alapvető igényét: nem keresi az igazi Abszolútumot. Nemleges válasza, engedetlensége tükröződik büntudatában, hiszen többé-kevésbé világosan érzi, hogy céltalanná, értelmetlenné vált az élete. S ez végtelenül komoly dolog. Ezért találkozunk minden vallásban az ún. engesztelő áldozatokkal. Saj-

nos, néha eltorzult formában: a bűnös ember büntelen társát (gyermeket, szüzet) áldozta fel Istennek, hogy valamiképpen megszabaduljon a lelkét nyomó teherrel.

Isten annyira értékeli az embert, hogy tiszteletben tartja nemleges válaszáat is, szabad választásának torzszülöttjét. Ugyanakkor szereti őt, s mindent megtesz azért, hogy az ember valamiképpen mégiscsak Őfelé nyissa meg szíve szeretetét, s evvel elhagyja a kárhozatba vezető utat. Ennek a drámának megisméltlődő fejezeteit tárja elének a Biblia. Végső aktusában Jézus a főszereplő. Benne láthatjuk, hogy Isten mégsem vetette el az embert, jóllehet ez elhagyta az Istentől kirajzolt boldogság útját. Jézus nemcsak az örök Atya Fia, hanem valóságos ember is. Halált megvető szeretettel mondott igent, engedelmeskedett Atyjának. (Igazi az a szeretet, amely képes mindenre, még a halálra is másokért.) Elismerte Isten teljes, abszolút fenségét. Nem Jézus halála teszi az Atyának, hanem haláláig engedelmes szeretete: „Azért szeret az Atya, mert odaadom életemet . . .” (Jn 10,17).

„Jézus bünt nem követett el, hamisság nem volt szájában” (1Pét 2,22). „Vétkeinket saját testében fölvitte a fára, hogy meghaljunk a bűnnek, s az igazságnak éljünk” (uo. 24). A bűnösök barátja lett, hogy mindenki megszabadulhasson bűneitől, ha vele egyesül. Jézus, mint egy második Ádám, a bűnbeseit embernek nyújt lehetőséget, hogy visszatérhessen az isteni útra, ismét Atyjának nevezhesse az Istent. Egy „korporatív személyiség” szerepét is betöltötte – mondják a teológusok szent Pálnak a Rómaiakhoz írt levelére hivatkozva (Rom 5,12-19).

Amikor engesztelünk, mindenekeelőtt elismerjük, hogy a bűn bűn; végzetes szakítás Istennel. Amikor azonban erre rádöbbenünk, szeretettel fordulunk az Atyához. Megtehetjük, mert Jézus, a szeplőtelen kinyilvánítja: bűnbánatunkkal, a keresztség felvételével, a kiengesztelődés szentségével „képviseléséhez” tartozunk. Ez a lépés – ha igazán következetes – megköveteli, hogy mi is éppen úgy, haláláig tartó szeretettel vállaljuk az engedelmességet Istennel szemben. Egyszermind emberi szívünk törvénye, hogy ha Isten ennyire szeret minket, akkor – bár Jézusba „kapaszkodva” – saját magunk is „helyrehozzuk ballépésünket”. Be akarunk tehát kapcsolódni Jézus Szívének indítékaiába, jóvátévő életáldozatába: elvetjük azt, ami eddig a bűnbe vitt, azt szeretjük, amire Jézus példája és tanítása ösztönöz. Ezt a törekvést nevezzük engesztelésnek.

B. A.

A Szolgálat 72. számában olvastam Josef Müllner kitételét: „Szeretem ezt az imádságot (a rózsafüzért), de túlértékelése még ma is ellenszenves számomra. Főleg ha ilyeneket hallok: 'Már csak a rózsafüzér mentheti meg a világot!'” – Mi nem helyes ez utóbbi állításban? A fenti kitételek nem távolítják el inkább a gondolkodó keresztényeket a rózsafüzértől, mintsem közelebb vinnék hozzá?

Semmi esetre sem kívántunk közleményünkkel bárkit is eltávolítani a rózsafüzér imádkozásától. Ellenkezőleg: éppen az volt a célunk, hogy segítségére legyünk azoknak, akik nehézséget tapasztalnak ebben az imában. Saját lelki

életünkben is adódhat ilyen szakasz, de másoktól is igen gyakran halljuk, hogy ugyanannak az imaformának elmondása inkább elszórakoztatja mintsem felfrissíti őket. Főként pedig azok szoktak küzdeni a rózsafüzér imádkozásával, akik a keresztény élet peremére szorultak, vagy még csak közelednek a Krisztussal és a Szűzanyával való bensőségebb kapcsolathoz. Elsősorban ezeket tartottuk szem előtt írásunkban, mert lelkipásztori tapasztalatunk szerint az ilyen esetekben igen hasznosak az áthidaló próbálkozások.

Mi nem helyes a „Már csak a rózsafüzér mentheti meg a világot!” állításban? Mindenekelőtt azt a benyomást keltheti, hogy ez az egyetlen üdvös imádság, a többi egyáltalában nem, vagy csak kevésbé hatékony. A túlságosan leegyszerűsített, kisarkított fogalmazások könnyen félreérthetők, és éppen a kereső, Krisztushoz közeledni akaró személyek az ilyen állítás hallatára akadállyal találhatják magukat szembe, ha még nem tudják kellőképpen értékelni a rózsafüzért.

Egy példa érzékeltetheti, hogy mit akarunk mondani. Ha mindenképpen egyszerűsíteni kívánunk, nem lenne helyesebb az állítás: „Egyedül a szentmise mentheti meg a világot: ebbe kell belekapcsolódnunk minden hívőnek!”? Krisztus rendelése szerint ugyanis az Eucharisztia alkotja közösségének nélkülözhetetlen és legmagasztosabb hálaadó, dicsőítő és engesztelő áldozati istentiszteletét. Ő maga jeleníti meg egyházában Atyjának bemutatott megváltói áldozatát. — Ne felejtsük el azt sem, hogy az Egyház hivatalos liturgiájába, istentiszteletébe iktatta a zsolozsmát.

Szép, evangéliumi szellemű s az Egyháztól is melegen ajánlott ima a rózsafüzér. Hitünk középpontjához, Krisztushoz vezet. Az ő életének titkairól elmélkedünk az Üdvözlőgyegek pergetésekor, az ő imáját visszhangozzuk a Miatyánkokban, s a Fiúval együtt imádjuk, dicsérjük az Atyát és a Szentlelket a Dicsőségek zengésében. De mégse vessünk követ azokra a testvéreinkre, akiknek szívét esetleg más imák ragadják meg. Ne értékeljük őket kevesebbre, ha talán nehézséget éreznek a rózsafüzér napi és megszokott formájának elimádkozásában, s ehelyett más imákat végeznek mély áhítattal és kitartó hűséggel. Az ilyen „túlértékelés” veszélyére utaltunk, ettől szeretnénk óvni magunkat és másokat.

Hitünk szerint a megváltás Jézus Krisztus áldozatának gyümölcse. Őt pedig az örök Atya küldte közénk, s emberként született Máriaától. Szűz anyja tisztelete tehát nélkülözhetetlen összetevője az evangéliumi üzenetnek. A rózsafüzér imádkozásával erősítsük magunkban ennek az örömhírnek főbb jeleneit s esdjük ki a békét földünkre. S mindezt igazi szeretetben: megbecsülve azokat, akik más utakat követnek Máriával, hogy Jézushoz jussanak.

(J. M.)

LEVELEK A MISSZIÓKBÓL

Csak röviden jelentkezhetek Indonéziából, ázsiai hazámból. Az öt és félhónapos európai csavargásra és sétálgatásokra már nincs időm visszagondolni. Visszapillantva meg kell állapítanom, hogy túl sok volt az élmény és talán intenzívebbek, mint az előző három szabadságom élményei az utóbbi 25 év folyamán. Már éreztem, hogy

gyomrunk nem szokik hozzá az európai háziasszonyok konyhaművészetéhez, és a túlságosan kiszabott, percekét is számlálgató életstílus sem nekünk, „ázsiaiaknak” való.

Az utolsó tíz nap Európában, november elején a sok esővel meg hideg széllel nem kedvezett a hangulatunknak. Persze a mindennapi búcsúzkodással összefüggő érzelmek sem járultak hozzá az idegek erősítéséhez!

Hollandiában, november 10-én reggel áldott meg engem a volt ranggui misszionárius, aki 1931-től ácsmester volt ott és szorgalmasan ültette és hirdette az igét 1955-ig. Az öregúr az idén tölti be a 90-ik életévét. Remegő kezével még legépelte egy bennszülött nyelven fogalmazott levelet a ranggui híveknek. Az első ács és asztalos tanoncának a fiát júniusban fogják pappá szentelni, egy másik fiatalal együtt, akinek apja arcrákban halt meg, édesanyja meg amolyan varázsló hírében áll.

Jakartában szokatlanul hűvös volt. Éjjelenként 24 fokot mértem, s nappal csak 33 fokig emelkedett a hőmérő. November 14-én Szurábájába repültem, miután beváltotam a német és svájci pénzemem.

Szurábájában alig tudtam vásárolni, mert a boltokban mindenhol vallási témákról akartak a népek diskurálni. Pedig sok mindenre kellett gondolnom, például egy 7,7 kilowattos áramfejlesztőre, sok orvosságra, alumínium tetőre, hangszórókra stb. A ranggui középiskolát tovább kell fejleszteni. Tavaly 420 diákunk volt, az idén pedig 525-en tolonganak, nyüzsgőnek a plébániám körül. Még a háztartási tanfolyam épületét is megszállták „ideiglenesen”. Októberben egy gonosztevő felgyújtotta a középiskola irodáját. Szerencsére az egyik boyomnak az este hasmenése volt és időben észrevette a tüzet. Gyorsan felriasztotta az egész vidéket, és majdnem minden iratot sikerült megmenteniük. A rendőrségi vizsgálat mindeztideig eredménytelen maradt.

Szurábája nagyvárosában meglátogattam egy 81 éves, még a háború előtt ideszakadt öreg magyar férfit. Felesége kínai néni. Elénekeltek a Himnuszt. Két felnőtt lánya ismeri a „Debrecenbe kéne menni” című dalt.

Rutengban egy napot töltöttem. Azonnal autót kerestem Ranggu irányába, de az utolsó 11 kilométert mégis gyalog tettem meg, zuhogó esőben. Az erősen megáradt patakokon csak segítséggel mertem áthaladni. Hazaérve, nevettek rajtam a népek: szerintük túl kövér voltam.

Az adventi plébániai körutam fárasztó volt. A 8 kilós többlettel, kis pocakkal nehezebb a hegyekre mászni. Szerencsémre sohasem kapott el az eső. Az első körutamon 150 gyermeket kereszteltem.

Más téren viszont „történelmi” eseményekről is adhatunk hírt. 1986-ban már elindulhattak az első floreszi missziósnővérek Afrikába és Dél-Amerikába.

Mielőtt befejezném ezt a levelet, először is bocsánatot kérek mindazoktól, akik leveleikre személyes választ várnak. Sajnos, időhiány miatt csak általános leveleket írhatok. Ez már régi „rossz szokásom”, de szerintem ezen nem változtathatok. A lényeg az, hogy időről időre találkozhatunk, egymásnak beszámolhatunk, és így egymást megerősíthetjük a hitben. Az európai levegő pesszimizmussal fertőzött meg, mindezek ellenére azonban leveleitek amolyan lelki balzsamot jelentenek a számomra.

Ha feladom a postát, s ezért Rangguba akarok menni, gyalogolni kell öt órát. Így nem vihetek magammal semmit, kedves leveleiteken kívűl.

Még egyszer hálásan köszönöm a figyelmeteket és mindazt, amit a ti jószágotokból európai utam alatt tapasztalhattam és élvezhettem.

P. Mészáros Ferenc SVD
Tromol Pos 2
Ruteng 86501
Flores N. T. T.
Indonesia

+

Többen bizonyára hallották már a balesetem hírét, ami miatt 4 hónapig ágyhoz kötött beteg voltam. Most, két hónap után úgy-ahogy tudok járni.

Hálát adok a jó Istennek, hogy ez alatt az idő alatt több időm volt foglalkozni a lelkeimmel. Adja a jó Isten, hogy többet lássak, önzetlenül szeressek, fáradhatatlanul dolgozzak és még rendületlenebbül higgyek.

A múlt év szeptember 30-án történt a baleset. Telefonon hívtak a főirodába, hogy vegyem föl a munkások fizetését. Felpattantam a kis motorbiciklire és egy teherautó elütött útközben. Egy egész napig eszméletlen voltam. Csak azután tudtam meg, hogy munkásaim azonnal elvitték a közelben levő nagy kórházba. Ott megállapították, hogy a bal lábam térdkalácsában a csontok eltörték, s a lábszárcsont is megrepedt. A jobb vállam is megsérült. De a legsúlyosabb volt az agyrázkódás, amelynek hatását még érzem többé-kevésbé: szédülés, fejfájás, hallási zavar, amelynek orvoslására fülhallgatót használnak. A kórházban úgy döntöttek, hogy gipszbe kell tenni a lábam. Egy hónap múlva levették a gipszet, de úgy látták, hogy operálni kell, mert a csontok nem forradtak össze. Operáció után öt acélcsavar maradt a lábamban. Újra gipszbe tették. Hogy a csavarokat ki fogják-e venni, az kétséges.

Most már tudok járni. Folytathatom a munkámat. A jó Isten kegyéből az idén 81 éves vagyok. Az említett lábtöréstől eltekintve egészségem elég jó.

Én magam már nem motorbiciklizhetek, sőt gépkocsit se vezethetek. Ha utazgatnom kell, egy munkásom vezeti a kocsit. Még mindig elég dolgom akad. A napokban is kértek, hogy menjek a hegyekbe egy apáca kolostorba, mert nincs vizük. Régen nem esett már az eső. Remélik, hogy földalatti vízforrást tudok találni és ott kutat áshatnak vagy fúrhatnak. A múltban már többször találtam ilyen földalatti folyóvizet.

Betegségem miatt tavaly karácsonyra nem tudtam levelet írni. Ezt pótolva nagyon kellemes húsvéti ünnepet kívánok mindnyájuknak.

Fr. Bencze István S. J.
Hsinchuang, Taipei Hsien
Taiwan, Republic of China

+

Imádkozom önökért és kérem az önök imáit is, hogy áldozatukból jó haszna legyen Isten országának Kínában.

Ebben az évben két nagyobb terv került megvalósításra. Hsinchuban, a Szt. József Otthonban 70 szellemileg visszamaradt fiú számára van egy védett műhelyünk, ahol az idősebb gyermekeket nekik megfelelő munkára képezzük ki. Mivel túl szűk volt a hely, még egy emeletet húztunk rá, hogy ne legyenek annyira összeszorítva. Az anyagot nagyobb gyárakból kapjuk (pl. doboz anyagot, karácsonyfa díszeket), amit ők kézzel vagy egyszerűbb gépekkel összeállítanak. Célünk, hogy hasznos, de szép életük is legyen, hisz annyi minden kimaradt az életükből. A kapott segítséggel lassanként majd jobban berendezkedhetünk Kuanhsinben (egy félórás autótű), a Jézus Szíve Otthonban, ahol 50 szellemileg ugyancsak fogyatékos lány él. Számukra gazdasági iskolát létesítettünk. Van virág- és zöldségkertészet, varroda, állattenyésztés teljes kecske, amit a tanulók fejnek és a tejet eladják a városban. A kezdet nagyon jó. Éppen most, amikor államilag felülvizsgálták munkánkat, eddigi megvalósításainkért külön elismerést és 200.000 itteni dollárt (kb. 5.000 US dollár) kaptunk, amit „csak a diákok és a tanítók javára” lehet fordítani.

Nagy vigasztalás volt ez a tanítóknak, akiknek százszor is újra és újra gyakorolni kell a gyerekekkel a legegyszerűbb feladatot is. De csodálatos, hogy mennyit ki lehet hozni a legtöbb fogyatékosból! Persze az ilyen iskolát mindig fejleszteni kell, ki kell cserélni a kopott anyagot, s tartani a lelket a tanítóknak, hogy jó kedvvel tanítsanak. Erre kell az anyagi eszköz, meg a sok tanító fizetésére. Egy tanító csak 4–5 tanulóval foglalkozhat. Ezért olyan drága a speciális iskola. A szegény persze nem jut hozzá, ha külön nem segítik.

Másutt az állam fedezi a költségeket a fogyatékosok családjai helyett. Itt a pogány kultúrában még nem jutottunk el ideig. De már figyeli az állam a missziók munkáját, és megkezdte a saját berendezéseinek a létesítését is, de még csak a kevésbé sérültekkel. Tíz évvel ezelőtt, amikor mi megkezdtük, nem volt még speciális iskola. A mi gyermekeinket az állami iskola még ma sem veszi fel. A mi vágyunk, hogy senkít se kelljen visszautasítanunk, ha nem is képes teljes összeget fizetni. A lehetőségekhez mérten mindig kérünk valamit a fogyatékos gyerek családjától is. Persze ez attól függ, hogy mi is mennyi segítséget kapunk a szegény gyermekek számára.

Anyagiakon kívül mind a tanítóknak, mind a gyermekeknek lelki segítségre van szükségük. Ezt úgy próbáljuk megoldani, hogy a válogatott személyzet és tanulók külön csoportja minden nap munka előtt egy fél órás „Bibliai ismertetőt és reggeli imát” tart, gitárral, énekkel, spontán imával, amelyen mindenki részt vesz. A csoportot a tanítók — hetente felváltva — maguk vezetik. Még a protestánsok és a pogányok is bekapcsolódnak. A Szentírás a közös alap és indíték egész napra, s így mindenki saját meggyőződése, kultúrája, lelki igénye szerint vesz részt a közös imádkozáson. Így vesszük át az evangéliumokat, imádkozzuk a szoltárokat és a levelekből is vesszünk részleteket. A gyermekek persze inkább csak énekelnek és játszanak. Ez az ő imájuk.

P. Jaschko István S. J.
51 Shui Yuan Street
Hsinchu, Taiwan, R. O. C.

Egészségi állapotom ingadozott az elmúlt hetekben. Két hétig ágyban is kellett fekdünnöm: kisebb bélfertőzés vert le a lábamról. Az orvos csak rizksását és aludt-tejet engedélyezett. Úgy legyengültem, hogy még most is bizonytalan a járásom.

Iskoláinkkal, nevelőintézeteinkkel van baj. Az a hír járja, hogy az állam több iskolát visszaad az Egyháznak. De egyelőre az ellenkezője fenyeget: mohamedán igazgatót neveztek ki hozzánk, a mi igazgatónőnket pedig áthelyezték. Következménye: egyre kevesebb katolikus gyermeket vehetünk fel. Az is megtörténik, hogy a katolikus iskolák diákja mohamedán nevet mond be, amikor vizsgázní megy. Fél, hogy ha keresztény nevét használja, nem engedik át a vizsgán az állami biztosok.

Nagy örömet szereztek adományukkal. A 70 német márkát beváltotta a főnöknőnk, s egy hónapig nyugodt lesz, mert be tudja szerezni a 85 szegény gyermek élelismiszerét, rizst, lisztet, lencsét, teát és azokat a fűszereket, amelyeket itt használnak. Csak az a kár, hogy nem vagyunk képesek több gyermeket felvenni, mert házunk igen kicsi. Építkezésre most gondolni sem lehet, mert tatarozzák a Szt. József székesegyházat. Tehát a püspök úrtól sem remélhetünk pillanatnyilag segílyt.

Mária Györgyike nővér
St. Catherine's Convent
242 Aziz Bhatti Road
Rawalpindí (W. Pakistan)

Röviden szeretném közölni, hogy miben áll az én munkám.

Plébániám többszáz kilométerre terjed ki, képzelhetik, mennyit kell utaznom, hogy legalább évente egyszer eljussak minden fontosabb telepre. 183 egyházi kisközösség működik területemen, jól be kell tehát osztani az időt, hogy közreműködésemmel élő egyházi közösségek maradjanak ezek a csoportok.

A szoros értelemben vett lelkipásztori feladatok mellett gondozzuk a betegeket és törődünk a nép anyagi-gazdasági fejlődésével is. Jelenleg a következő jelentősebb tervek megvalósításán fáradozunk: missziós központot építünk és egy műhelyet a fiatal szabóknak. Ezenfelül elemi iskolára volna égető szükség, s egy második missziós központra. A missziós központok termében tartjuk a szentmiséket, amely iskola-teremnek is szolgál. Több régi épületünk van már, s így minden héten más-más missziós épületben lakom terjedelmes plébániámon. De a régi központokat szalmával vegyített vályogból húzták föl, amelyek nem esőállóak, s düledeznek. Ezért kell minél hamarabb tartósabb épületeket fölhúzni.

A másik terveünk az „Ifjúsági év” gyümölcseként született meg. Az állam egy mocsaras területet bocsátott rendelkezésünkre, hogy tegyük megművelhetővé. Felénk sok a munkanélküli. E súlyos társadalmi bajon enyhítene, ha a mezőgazdasági szövetkezetekbe tömörült fiatalok vállalnák az ilyen földek előkészítését és megmunkálását. Már évek óta próbálkozunk ezzel a tervvel, amelyben fiúk és lányok vesznek részt.

Mindegyik kapott egy szalag földet szülei birtokából: összeálltak, s közösen művelik meg az egészet. Rám hárul a feladat, hogy biztosítsam számukra a szerszámokat s két-három birkát vagy kecskét illetve egy tehenet. Természetesen valami fedél is kell a jószággnak. Az állatállomány a trágyázás végett is nélkülözhetetlen. Környékünkön ugyanis már nincs parlagon heverő szűzföld: a szaporodó lakosság csak akkor emelheti a szántóterületek hozamát, ha trágyázza a meglévőket, illetve küzd az erózió és más természeti ártalmak ellen. Ez a munka is szépen halad: némelyik kisközösségben több mezőgazdasági szövetkezet is működik, mert szép számmal vannak fiatalok.

Problémát okoz az is, hogy a dombokon, ahol a lakosság zöme él, nincs elég ivóvíz. A források lenn vannak a mocsaras területeken. Legjobb lenne, ha kutakat fúrhatnánk a dombokon, ehhez azonban hiányoznak az anyagi eszközök. Költséges a ciszternák építése is, amelyekkel felfoghatnák az esővizet. Így a lakosságknak több kilométert kell gyalogolnia, hogy vizet hozzon magának.

Köszönöm eddigi támogatásukat és sok kegyelmet kívánok.

P. Ratkos SDB
1119 Kigali
Rwanda

Itt Zaïrban, amíg egészségünk bírja, folytatjuk a munkát. A jó Isten még mindig tud segíteni, akkor is, ha emberi számítás szerint már lehetetlen. Hat afrikai nővérünk meg két novíciánk van, ami kevés a jövő biztosítására.

Megkezdődött az előkészület nálunk is a húsvéti ünnepekre. Minden pénteken sok hívó jön össze a templomban keresztúti ájtatosságra. A negyedik héten öt napos esti lelkigyakorlat volt. Virágvasárnap körmenet, igazi páлмаágakkal. A hívek buzgó ének-léssel kísérik. Utolsó héten nagy keresztút járás az utcákon. A felnőttek egymást felváltva egy nagy keresztet visznek. Közben a tömeg, térdet hajtva 14-szer megáll. Az egész úton imádkozva és énekelve haladnak, végül a kijelölt helyre felállítják a keresztet.

Ez már évek óta így történik. Megható, s igazán azokra a szenvedésekre emlékeztetnek, amelyeket az Úr Jézus Jeruzsálem utcáin elviselt.

A nagyhétben a szertartásokat esti órákban tartjuk, így a munkások is részt vehetnek. Nagycsütörtökön az Evangélium felolvasása alatt a misézó pap tizenkét embernek lábat mos. Mise után szentségimádás 11 óráig. A csoportoknak kijelöltük, melyik órában jöjjenek a templomba. Nagypénteken szintén sok hívó vesz részt a szertartáson. Nagyszombaton este van a feltámadási istentisztelet. Igyekeznünk kell, különben az ember nem kap helyet. Este csak a felnőttek jönnek; a gyermekeknek külön tartanak misét. Mise alatt gyönyörűen énekelnek, s ritmikus táncot járnak, amely náluk az öröm kifejezése. Az ilyen ünnepi mise 3—4 óráig is eltart, de senki sem tartja hosszúnak.

Karácsony A.
Kambove B. P. 60
Shaba
Rép. du Zaïre

PAPI JUBILEUMOK

Gyémántmise: Dr. Patton János ny. plébános, a pécsi székesegyház kinevezett gyónatatója 1987. február 20-án, Pécssett. Kézvezetője és szónoka: Nyárádi Ádám c. kanonok.

Aranymise: Brinzik József ny. plébános 1987. május 17-én Nagyszombatban.

A TÁVOLÁLLÓK LELKIPÁSZTORI GONDOZÁSA

Bertsch L.—Bieger E. . . : Erfahrungen mit Randchristen. Neue Horizonte für die Seelsorge (Tapasztalatok a perem-keresztényekkel). Herder, Freiburg 1985. 192 o. **Friedberger W.:** Pastoral mit Distanzierten. Situation — Theologie — Kontaktnahme (Lelkipásztorkodás a távolállókkal). Don Bosco, München 1981. 149 o. **Mette N.:** Kirchlich distanzierte Christlichkeit. Eine Herausforderung für die praktische Kirchentheorie (Az Egyháztól távolálló kereszténység). Kösel, München 1982. 204 o. **Wieh H.:** Kirchenfremde Christen. Anregungen und Hilfe für die Pastoral (Egyház-idegen keresztények). Seelsorge-Echter, Würzburg 1984. 128 o.

Sok helyen megdöbbenően éles a különbség a vallási hovatartozás és a vallásgyakorlat között. Pl. Ausztriában, 1980-ban, a lakosság 84 % vallotta magát katolikusnak és 7 % protestánsnak, de csak 36 % tartja fontosnak, hogy templomba menjen vasárnap, és 70 % megengedi a magzatelhajtást, ha a születendő gyermeknél súlyos szellemi vagy testi fogyatékossg várható (P. M. Zulehner: Religion im Leben der Österreicher. Dokumente einer Umfrage. Herder 1981, 158., 163. és 171. o.).

A négy könyv azoknak a lelkipásztori problémáival foglalkozik, akik bár meg vannak keresztelve, nem vesznek részt az egyházi életben, nem gyakorolják vallásukat. A kérdést főként három szempontból kell megközelíteni. a) Milyen formákat és szinteket találunk a távolállók (esetleg már „kivülállók”) között? A különböző szerzők különféle kritériumokat használnak. Egyetértenek, hogy a templombajárás, bár fontos, nem lehet az egyetlen mérce. Hogyan mérhetjük pl., mennyire hatja át a hit annak a mindennapi életét, aki konfliktusba került a helyi közösség vezetőjével, de szívében őszintén Krisztust akarja követni? Hová soroljuk azt, aki fiatalon kötött s „nem sikerült” házassága miatt szorult az egyházi élet peremére? b) Kapcsolatos az előző kérdéssel s mégis különböző a „miért”? Nem volt valójában evangelizálva az illető? Katekézise hiányos? Anyagi okok miatt maradt el a közösségtől? Vagy félig tudatosan maga a közösség zárja ki azokat, akik nem egészen úgy viselkednek, mint ahogy (a hagyományos, de mégiscsak másodrendű formák szerint) illene? Az utolsó esetben nem kellene inkább azt állítani, hogy a keresztény közösség távolodott el, ahelyett, hogy a távolállót vádolnánk? c) A teendők részben függenek az előbbi kérdésekre adott válaszoktól. S attól is, hogy mennyire hatja át az egész közösséget (azaz a „hűséges nyáját” s ennek vezetőjét) az meggyőződés, hogy missziós egyháznak kell lenniük, egyébként saját maguk sem haladnak a Krisztushoz vezető úton.

Bertsch és Bieger mellett még kilenc szerző működött közre az első helyen idézett könyvünkben, amely a frankfurti Katholische Glaubens-Information (a KGI, Katolikus Hit-Ismeretetés) kiadásában jelent meg. A KGI 25 óta főleg a templomok olvasóállványaira helyezett díjtalan broszúrák („levelek”) segítségével igyekszik a távolállók közelébe jutni: azok felé teremti meg a hidat, akik „valamit keresnek, ami életüket kitöltheti”, de még nem találták meg a kapcsolatot a megszokott egyházi keretekkel. Ezért a tanulmánykötet külön tárgyal a fiatalokról, nőkről, az „alternatív csoportokról”. Többször visszatér a sürgetés: az Egyháznak fel kell vetnie „a hamis lelkiismeret” elnyomott problémáit: a szabadság, büntudat, betegség, halál stb. döntő kérdéseit. Ezeket keresztül juthat el a távolállókhoz. Ezenfelül ne legyen „egyháziasan ateista”: élete mutassa, ne csak szavai, hogy számára és az emberiség számára a legfontosabb probléma az Istenhez való helyes viszony.

Mette elsőnek az ún. népegyház problémáját vizsgálja, amely törékeny lábakon áll. Új valláspedagógiai elgondolást kell tehát kidolgozni, a hangsúlyt a diaszporában élő egyházra kell helyezni. A második részben tételeket állít fel, amelyek elősegíthetik, hogy az egyház közeledjék a távolállókhoz, mert — észrevétlenül is — sokszor távolodott el az emberektől.

Friedberger könyvének kb. egyharmada összképet kíván nyújtani a távolállók problematikájáról. Majd a „közösségépítés új útjait” tárgyalja, a „gyalogos (személyes megközelítés) pasztorációtól” kezdve egészen a „nehéz dióig” (esküvő nélkül együttélők, újra házasodottak stb.) és a népmisszióig. Kitér arra is, hogy mennyit segíthet a közösség, amelyik valóban otthon nyújt a keresőknek; elemzi a vasárnap, a család stb. szerepét a lelkipásztorkodásban.

Wieh még inkább a gyakorlati szempontokat veszi sorra. Alapelve: ébredjen tudatára az egész egyházközség, hogy nem várhat pusztán másoktól lelki szolgáltatásokat, részt kell vállalnia az örömhír hirdetésében. Rámutat, hogy milyen lehetőségek nyílnak ennek a lelkületnek kiépítésére az egyházközségben belül, mit kell tenni egy átfogóbb szinten. Missziós jelleget kell öltetnie a bérmlázkodókat, szülőket, munkatársakat érintő katekézisnek.

Az említett könyvek a német nyelvterületen íródtak. Ennek ellenére rendkívül hasznosak lehetnek Európa egyéb országaiban is, hisz mindenütt égetően szükség van arra, hogy újra evangelizáljuk az egyre nagyobb számú távolállókat.

Benkő Antal

Szabó Ferenc: Lélekben és igazságban. Tanulmányok és vallomások, Topográfia Ugo Detti. Róma 1986. 510 o.

A szerző nagy szolgálatot tesz a könyvvel, mert a hazai és külföldi folyóiratokban megjelent fontosabb cikkeit, állásfoglalásait gyűjtötte össze, amelyekben a teológia, filozófia és irodalom különféle területeivel foglalkozik. A „Vallomások” című részben — visszatekintve azokra az egyéniségekre, akik szellemi-lelki fejlődését befolyásolták — saját teológiai gondolkodásába, irodalmi alkotó munkájába és spiritualitásába enged bepillantást. A teológiai napló nyomán érett gondolkodó és mély érzésű pápi egyéniség bontakozik ki előttünk. Kutatása nem szorítkozik csak az iskolai teológia vagy filozófia fogalmaira, hanem leszáll teremő erejével az élet mélyébe, oda, ahol csak az irodalmi gondolkodás vagy a költői ihlet tudja megragadni a titok kimondhatatlan varázsát. Ebből a háttérből érthetjük meg a témák gondolatvilágát és azt a szeretettel mérlegelő korrekt eljárást, amellyel P. Szabó megrajzolja a különböző teológusok vagy filozófusok felfogását, témaköreit vagy éppen portréját. A magyar olvasó számára kisebb „képcsarnok” is ez a gyűjtemény, amely közel hozza a kor nagy gondolkodóit és párbeszédbe léphet velük.

Az első rész röviden összefoglalja azt a módszert, amellyel P. Szabó — Teilhard nyomán — teológiai és filozófiai témákról gondolkodik: A Teremő — létet adva — cselekvőkké tette a dolgokat és az embereket, éppen ezért a haladás soha sem lehet az Isten vetélytársa. Ernst Jüggellel vitatkozva rámutat a katolikus istentan korlátaira, óv egy új gnóztistól és elvezet Varillon nyomán az alázatos isteni szeretetre, amely Jézus Krisztus emberi szívén át van jelen a világban.

A Feltámadottban pedig a Pantokrator kozmikus víziója bontakozik ki. „A Lélek nem helyettünk cselekszik, hanem velünk.”

Nagyon aktuális a keresztyén hazaszeretetről szóló rész: felfedi Illyés Gyula gondolatainak bibliai alapját és a Himnusz könyörgésének kollektív büntudatát. Melyik nemzet fia merne így írni és gondolkodni nemzete létéről és sorsáról?

A marxizmus és keresztyénység közötti párbeszéd világos megkülönböztetései is útmutatók: megadják a keresztyén vonalvezetés és megszgyéjt.

Az első rész végén három nagy teológus művét méltatja: P. Rahner-nél kiemeli, hogyan lehetséges a Lélek megtapasztalása az élet leghétköznapiabb eseményeiben,

élményeiben is. — P. de Lubac írásainak jellemzője a nyitott magatartás, amellyel rendszeresen és rokonszenvvel tanulmányozza a katolicizmustól távolabb eső eszméket, hogy felfedezze bennük a rejtett igazságot és védelmezze a kibontakozó jót, anélkül, hogy előárulná a keresztény hit lényegét vagy a keresztény sajátosságát. — Külön örülhetünk, hogy P. Szabó velősen összefoglalja, méltatja és kritikusan elemzi Hans Urs von Balthazar hatalmas művét: a *Herrlichkeit és a Theodramatik* öt impozáns kötetét. Hiteles és szakszerű ismertetést kapunk korunk nagy teológusának eredeti tételeiről.

A filozófiai részben legértékesebb és leghasznosabb olvasmány „Bergson útja az evangéliumok Krisztusa felé”. Bergson az életet a szellem hordozójaként fogta föl. Szerinte az időtartam nem hérakleitoszi folyam, hanem olyan változás, mely megmaradásból és új teremtésből tevődik össze. A fejlődő világegyetem életlendülete teremtő energia, és valamiképpen szellemi természetű. Isten a szeretet, a kiáradó, szabadon szökellő jóság, teremtő lendület: olyan lényeket teremt, akik méltók arra, hogy szerethesse őket. Bergson a katolicizmusban a judaizmus beteljesedését látta. Meglátásait követő katolikus gondolkodók érdeme, hogy a század elején új szellemi reneszánsz indul el a bölcséletben.

Az irodalmi részben megcsodálhatjuk Babits „csillagait”, amint egy küzdelmes, kálváriás hitben találkozik a keresztén fűgő Krisztussal; továbbá azt is, hogy miképpen hozza szintézisbe az ellentéteket, amikor a katolikumot, a teljességet keresi. Nem olvashatjuk meghatódás nélkül Gabriel Marcel szeretetteljes gondolkodásának filozófiáját: „Az egyenlőség egocentrikus: állítom, hogy egyenlő vagyok veled; a testvériség heterocentrikus: ha testvérem vagy, nemcsak tőlem különbözök ismerlek el, hanem még annak is örülök, ha különb, felsőbbrendű vagy. Számtalan ideológus tévedése ez volt: nem látták, hogy egyedül a testvériség irányul az emberi lényegre, míg az egyenlőség csak a jogokra vonatkozik.” — Mounier hite és hősi humanizmusa után Gilbert Cesbron tanúságtételét emeli ki a szerző. Ez a rész a Teremtés dicséretével zárul, amelyben P. Szabó Weöres Sándor és Juhász Ferenc arcképéhez ad néhány jellegzetes vonást. „Az Istenbe olvadó ember számára nincs többé kívánatos és nem-kívánatos, nincs többé semmiféle fokozat; mindent végtelenül és kívánság nélkül szeret.”

Szabó Ferenc nemcsak őszinteségével ragad meg bennünket, hanem nyíltságával is: betekintést nyerünk egy író, teológus és szerzetes pap problémáiba.

Németh József

Ó meg én. Bossis Gabriella naplója I—II. A magyar fordítást átdolgozta és sajtó alá rendezte Máté János. „Eola” könyv-, művészeti és zeneműkiadó, Bécs, 1986. 780 o.

Gabrielle Bossis (1874—1950) francia színésznő lelki feljegyzései különféle fordításokban már évtizedek óta ismertek a magyar olvasók körében. Máté János most egy olyan szöveget kínál fel, amellyel az eredeti „Élő tanítás értelmét, tartalmát és mondanivalóját” akarja hitelesen közvetíteni „a magyar gondolkodásmódnak megfelelően”. Úgy gondoljuk, célját sikerült elérnie: a bensőséges párbeszédok során Jézus és partnere „magyarul” szólalnak meg.

„Az életszentség új formáira van szükség” — hallja egyszer Gabriella az Úr szavait. Az új formák egyike kétségtelenül az a „hétköznapi misztika”, amelybe — a kegyelmi élet „normális” kibontakozása eredményeképp — minden keresztény életnek bele kellene nőnie. Gabriella esetében ez sajátos Krisztus-misztikát, szenvedés-misztikát és — részben — a hagyományos jegyes-misztikát jelenti. Beszélgető partnere mindig Jézus, a megtestesült Ige; a konkrét élethelyzetek mindig az Üdvözítő szenvedésével való azonosulásra készítetik, a Titokzatos Testében győtrődő Krisztus engesztelését, vigasztalását sürgetik. Az Úr sokszor „atyai” Gabriellával, „kislányának, szegénykémmek” nevezi, de megjelennek kapcsolatukban a jegyesi viszony jellemzői

is. — A tizennégy évet átívelő feljegyzések (1936—1950) háttérben ott húzódik a korszak minden feszültsége: társadalmi ellentétek, bombázás, megszállás, menekülés, nemzeti ellenállás, pénzhiánya, alkohol, szomszédos és távoli népek problémái. Jézus azt kívánja egyre sürgetőbben, hogy Gabriella mindezt Vele együtt élje meg, legyen testvérei számára az Ő kedvessége, szeretete, békéje és sugárzó mosolya. — Igényes ez a misztika, hétköznapi kemény aszkézist kíván: benső elszakadást, függetlenséget a föld minden javától, teljes benső megtagadást, olykor külső vezeklést, és az észrevétlenül áldozatok szakadatlan sorát. . . A szívében hang nélkül szóló Krisztus — úgy tűnik — szinte soha nincs megelégedve, mindig többet, bensőségebbet, mélyebbet, teljesebbet kíván, — de a szerető szív alázatával, már-már könyörögve. Gabriella élete is így a „soha-meg-nem-elégedés” himnuszává válik. „A szeretet soha nem mondja: elég!” Gabriella feladata: „boldoggá tenni azokat, akik közé Én helyeztelek” (692). Ne legyen szerzetes, ne tegyen fogadalmat, éljen úgy, mint mások, „csak” legyen egészen és fenntartás nélkül Jézusé. „Téged azért hívtalak, hogy Velem bensőséges kapcsolatban élj, hogy megmutasd az embereknek, milyen egyszerű és milyen örömteli ez az élet” (354). — A benső Hang stílusa egyszerű, hallgatója gondolkodásmódjához, élethelyzetéhez alkalmazkodik. Véleményünk szerint nem volt szükség ezeket a természetes emberi egyszerűséggel kimondott szavakat lapszerű összefoglaló mottókkal „továbbfordítani”. Ez a „kategóriákba, szabatos fogalmakba való beleszorítás” megszünteti a párbeszédet élénkségét, spontán közvetlenségét.

Ettől eltekintve nagy elismeréssel kell szólnunk a könyv szerkesztéséről, áttekinthetőségéről, nyomdatechnikai kivitelezéséről. A szerető gondosság úti rápecsétjét minden oldalára. — Olvasását Daniel Rops ezekkel a szavakkal ajánlja: „Hogy Krisztus valóban beszélt-e ehhez a lélekhez, azt megmondani nem az egyszerű olvasóra tartozik. De az bizonyos, hogy ez a lélek Benne élt Krisztusban, és visszasugároz reánk valamit az Ő Fényéből.” És mi mára van szükségünk?

Puskely Mária

Raissa Maritain: Nagy barátságok (Les grandes amitiés). Fordította: Rozorné Jávor Tünde; a verseket fordította: Dr. Kerekes Károly.

Jacques Maritain: A filozófia alapelemei (Eléments de Philosophie). Fordította: Dabóci Mária. Szent István Társulat, Budapest, 1986. 448 o.

A Szent István Társulat a Horváth Sándor-Emlékkönyv után ezzel az újabb kötettel lepi meg a magyar olvasóközönséget. A kettő egymással összefügg, nemcsak mert Dabóci Mária neve kapcsolja őket össze, hanem azért is, mert ismét a tomizmus ismertetéséről van szó.

Jacques Maritain századunk első felében az újjáéledt francia tomizmusnak egyik legjelesebb képviselője és terjesztője volt. Felesége, Raissa maga is részt vett férje szellemi viaskodásában és munkájában. Az itt lefordított művében férje igazságkereső életútját vázolja. Maritain, aki protestáns volt, 1906-ban katolizált, felesége pedig megkeresztelkedett. A magyar fordítás jól adja vissza Raissa Maritain könnyed, művészi, érzékeny stílusát.

Maritainnek a filozófiai alapelemekre vonatkozó írása tulajdonképpen kezdőknek készült, de épp ezért értékes, ha a skolasztikát meg akarjuk ismerni. Főleg manapság, amikor a filozófiai eszmefuttatásokban a világos gondolatok helyett határozatlan, elmosódott fogalmakkal, vagy inkább képekkel találkozunk és szabatos meghatározásokra alig akadunk. Dobóci Mária fordításért is, az előszaváért is elismerés illeti.

A Vatikáni Zsinat záróülése után, az aulát elhagyva, az egyik teológus megjegyezte: végre eltemettük a skolasztikát! Nem volt igaza, de jellemző arra, ami a Zsinat után történt. A Zsinat a papnevelésről szóló határozatában kiemeli a mindig érvényes filozófiai örökség fontosságát és azt kívánja, hogy a papnövendékek a spekulatív teológia tanulmányozásában a mestert, Aquinói Szent Tamást kövessék (15—16); a keresztény nevelésről szóló nyilatkozat pedig a katolikus egyetemeknek az egyháztanfi-

tók, főleg Aquinói Tamás műveinek a tanulmányozását ajánlja (10). A Zsinat után viszont — és ezért nem szabad magát a Zsinatot hibáztatni — sokan mindent megtettek, hogy a skolasztikát, nevezetesen a tomizmust diszkreditálják. Ez bizonyos mértékben érthető, mert a század elején az Egyház főképpen a tomizmus segítségével hártotta el a modernizmus veszélyét. Nos a modernizmus, ha más formában is, ismét újjáéledt. Sok teológus gyakorlatilag magáévá teszi a Kant-féle konceptualizmust, és a metafizikai ismeret eleve lehetetlennek tartja. Márpedig Szt. Tamás filozófiája, melyet a teológia szolgálatába helyezett, metafizikai alapokon nyugszik. Ha tehát a tomizmust kiiktatjuk, az Egyházat a modernizmus elleni küzdelmében egyik leghatékonyabb fegyverétől fosztjuk meg. Ezért fontos, hogy a katolikus értelmiséget a skolasztikával, nevezetesen a tomizmussal kapcsolatba hozzuk.

Amikor fiatal koromban tanulmányaimat Franciaországban végeztem, többször volt alkalmam Maritaint hallgatnom. Gyakran ellátogatott domonkos barátaihoz, részt vett vitáinkon. Kedves, megközelíthető ember volt. Amikor megtudta, hogy a lektorátusi dolgozatomat a szubszisztenciáról készítem, odajött hozzám, egyszerű kispaphoz és segítségét ajánlotta fel. Nemcsak tudása, hanem lelkesedni és lelkesíteni tudó egyénisége is lenyűgöző hatással volt ránk. Mintha filozófus és költő lett volna egy személyben. Emiatt sokan félre is ismerték. Egyik előadása kezdetén, mellettem ülő társam — aki először hallgatta Maritaint — odasúgta: ilyen szépen fésült, hullámos haj aligha takar sok filozófiai gondolatot. A konferencia végén becsületesen visszavonta véleményét: úgy látszik, a hajnak még sincs döntő szerepe a filozófiában — jegyezte meg mosolyogva. Maritain mégsem volt száraz filozófus, világtól elzárkózó szobatudós, hanem látnok, aki ismerte kora bajait, szellemi útvesztőit és orvoslásukat Aquinói Szt. Tamás teológiájában vélte felfedezni.

E gyönyörű kiállítású magyar könyv is segítségére lehet mindazoknak, akik keresik az igazságot és akik még mernek hinni benne!

Mehrle Tamás

Zs o l o z s m á s k ö n y v h í v e k s z á m á r a . Fordította: P. Farkasfalvy Dénes O. Cist. OMC, Bécs, 1986. 1024 o.

Évek óta várják már a magyar papság és a zsolozsmázó hívek a teljes magyar breviárium megjelenését s most váratlanul külföldről kapnak egy izléses, szép kötetű és formájú, bibliapapíron, kétszínben készült ezer oldalas, mégis könnyen kezelhető kötetet. A Rómában és Amerikában élő tudós és sokoldalú ciszter: P. Farkasfalvy Dénes lepett meg bennünket vele, aki a fordítás munkáját végezte, a kiadás a bécsi OMC érdeme. Farkasfalvy természetesen felhasználta korábban megjelent zsolttár-(1975) és himnuszfordítását (1984), melyek műfordítói készségét már elárulták. Talán meglepő, hogy mindez egy ember munkája, aki sokszor merész rövidítéseket és tömörítéseket választ, kétségtelenül a magyar nyelv szellemének megfelelően. A kötet, mint címe mondja: a „hívek számára” készült, de a papok is használhatják. A himnuszokat és a bibliai énekeket minden imádságos óránál megismétli és így mentesít sok kereséstől és forgatástól.

A megjelent kötet természetesen kis csalódást is jelenthet azok számára, akik a teljes magyar breviáriumot várták, mert az új római beosztást követve csak a zsolttárakat és kantikumokat közli a himnuszokkal, antifónákkal, rövid olvasmányokkal és könyörgésekkel; a nagy ünnepeket és vasárnapokat; az időszakokra egy közös formulát; ugyanígy a kommunékat. Közli viszont a hétköznapi szentírási olvasmányainak lelőhelyeit is. Várjuk a beigért olvasmányos füzeteket, melyek esetleg az egyes időszakok egyéb részleteit is közölhetnék. Reméljük, hogy a külföldi példák nyomán a magyar egyházi irodalom „klasszikusait” is felöleli majd.

Farkasfalvy zsolttár- és himnuszfordításairól a szakemberek részben már nyilatkoztak. Egyszerűségét, szépségét és eredetiségét, szívből kívánjuk, a használat folytán tapasztalják meg az imádkozók.

Eneklés szempontjából bizonytalannak adódnak problémák. Az idősebbek emlékeznek még Sik Sándor három zsolnárfordítására. Az első szabadabb, költőibb fordítás után a másodikban sokan dolgoztak: biblikusok, zenészek, liturgikusok, sajnos el is veszítette költői hamvát, eredetiségét; szükség volt egy harmadikra, melyben ismét jobban érvényesült a költőiség. Farkasfalvy egyesíti magában a szentírástudózt és a költői műfordítót, mégis azt kívánja, hogy későbbi, hasonló munkák tökéletesítsék és túlszárnyalják. Tehát ne konkurenciának, hanem inkább segítségnek és még jobb, használhatóbb kiadásra lelkesítőnek tekintsük ezt a kiadványt.

Galambos Iréneusz OSB

Loyolai Szent Ignác Lelkigyakorlatos Könyve. Szent István Társulat, Budapest, 1986. 383 o.

Lelkigyakorlatos könyv új magyar fordítása jelentős mérföldkő a megújuló magyar katolikus életben. Ezért kaphatott helyet „A lelki élet mesterei” c. sorozat második köteteként, amelynek szerkesztői: Ákos Géza és Csanád Béla.

Az izléses kiállítású mű négy részre oszlik. Az első rész: Bevezető a lelkigyakorlatos könyvhöz; csekély változással Hitter József SJ 1940-ben kiadott tanulmányának újnyomása. Röviden bemutatja Szent Ignác életét és korát valamint a lelkigyakorlatos könyv megírásának körülményeit („Sitz im Leben”). Adalékokat közöl a könyv eredetiségéről, sikeréről és történetéről. Ehhez fűződnék a szövegkritikai megjegyzések és az irodalmi utalások. Ez utóbbit napjainkig vezették.

A második rész közli a lelkigyakorlatos könyv új magyar fordítását, amelynek jelen változata egy hattagú munkaközösség érdeme (Bálint József, Hevenesi János, Morlin Imre, Rózsa Elemér, Ruppert Pál jezsuiták és Juhász Mária angolkissasszony nővér). Hitter József szövegéből indultak ki, de a spanyol eredeti szövegnek kívül szem előtt tartották Roothaan latin, Schiavone olasz és Knauer német fordítását. Erőt és fáradtságot nem kímélve gyönyörű új magyar szöveg született, amelyet — összevetve más nyelvre kiváló fordításaival — a legsikerültebbek közé sorolhatunk. Feltétlenül hű az eredeti szöveghez, ugyanakkor azt a benyomást keltheti a járatlan olvasóban, hogy nem fordítással, hanem korunk érett szerzőjének eredeti munkájával áll szemben. Messze fölülmúl tehát minden eddigi magyar fordítást, s kijavítja az eddigiekbe becsúszott hibákat. A gördülékeny stílus feledtetni az eredetiben található nehézségeket és zökkenőket is. Dicséret illeti tehát a munkaközösséget, hogy bátrak voltak, s nem pusztán szószерinti, hanem eredetien s alkotóan értelmes magyar szöveget adtak az olvasó kezébe.

A harmadik részben az ún. Directorium (a lelkigyakorlat adóinak szóló irányelvek) első magyar fordítását olvashatjuk Hevenesi János tollából. Ez a fordítás is egyszerre hű és modern: választékos magyar nyelven adja vissza az eredeti latin szöveg értelmét és finomságait. Ennek a szövegnek a közzététele nagy segítségére lehet a Leányfaluban működő lelkigyakorlatos házknak. Főleg a lelkigyakorlat vezetők számára kincsesbánya a Directorium, de azoknak is, akik közelebből kívánják megismerni a szentignáci keresztény életfelfogást.

A negyedik részben — „Magyarázatok” — Hitter József és a jelzett munkaközösség tagjai mellett Dombi József, Csávósy Elemér és Mócsy Imre írásait találjuk. Értékes és átgondolt tanulmányok, amelyek főleg a választás fontosságát emelik ki a szentignáci lelkigyakorlatban. A legújabb kutatások hangsúlyozzák, hogy Szent Ignácnál a választás az igazi, gyökeres megtérés következménye. Rendszere tehát mindenekelőtt ezt akarja előmozdítani a lelkigyakorlatozóban. A vezető pedig csak akkor segíthet a lelkigyakorlatozóknak ennek elérésében, ha mind elméletileg, mind tapasztalatban magáévá tette a kegyelem és a szabad akarat működésének megnyilvánulásait, vagyis azt, hogy miképpen váltja meg Krisztus a bűnös embert, s árasztja rá adományait, hogy Övele élhessen. Nadal Jeromosnak (akit sokan Szent Ignác alteregójának tekintenek) a teoló-

giája nagyban segíthet, hogy mindezekről a kérdésekről alapjaiban ismerhessük meg a lelki gyakorlatok szerzőjének felfogását: megtanít, hogy kikerülhessük a kvietizmus és aktivizmus veszélyeit, mert megérteti az „in Deo operari” (Istenben tenni mindent) elvét, s ezenfelül áthidalja az asketizmus és miszticizmus közötti űrt, mert feltárja a tevékenységben szemlélődő életformát.

A végső megjegyzések nem vonnak le a nyomdatechnikailag is remek kiadvány értékéből. Célunk az ösztönzés: mit lehetne még — a legközelebbi kiadásban — bedolgozni az első és negyedik részbe, hogy így tökéletesebben megvalósíthassuk Szent Ignác célját, s ezzel Isten nagyobb dicsőségét szolgálhassuk.

Héjja Gyula

Federico Ruiz, Bevezetés Keresztes Szent János tanításába.
Ford. Puskely Mária, szerkesztette Puskely Mária és Sági Ilona. Prugg Verlag, Eisenstadt, 1987. 208 o.

Ezzel a könyvvel nem „könyvet” vesz kezébe az olvasó, hanem egyszerű egyetemi jegyzetet. A szerző, a spanyol karmelita F. Ruiz, a római Teresianum Pápai Intézet professzora, nemzetközileg elismert Keresztes Szent János szakértő — olvasuk az Előszóban. A szerkesztők úgy állították össze a spanyol misztikus doktróról szóló szemeszter anyagát, hogy bőven kiegészítették a magyar olvasóközönség számára már nehezen hozzáférhető Keresztes Szent János-idézetekkel. Az így kialakított mű viszonylag teljes képet ad a karmelita egyháztanító klasszikus rendszeréről.

Az első négy fejezet az embert, hivatását, az avatott lelki vezetőt és a spanyol irodalom klasszikus alakját mutatja be, illetve elemzi misztikus nyelvezetének sajátosságait. A következőkben megismerkedhetünk a lelki kibontakozás folyamatával: élet az érzékek szintjén, a hit mélységei, tisztulás a szeretetben, a remény és emlékezet szerepe, majd a sötét éjszaka. Az egész folyamat dinamikáját a szeretet biztosítja; ez az út, az eszköz és egyben a cél is.

Aki bele-beleolvasott már Keresztes Szent János műveibe, bizonyára megállapította: nem könnyű olvasmány. Költőiség, száraz teológiai fejtegetések, misztikus lobogás, jelképek sokasága rejti a személyes élményekben gyökerező mondanivalót. Nos, Ruiz professzor könyve rácsot ad a kezünkbe: ha ezen keresztül nézünk a spanyol misztikus tanrendszerére, világosan kirajzolódnak alapgondolatai. Legrövidebben ő ezt így énekelte: „Todo-nada”, Minden-semmi, hogy a „Mindent” elnyerje az ember, vagyis szeretetben egyesüljön Istennel, semmit sem tarthat meg magának. És mégsem a lemondás, a „semmi” a lényeg, még csak nem is a „sötét éjszaka”, hiszen az ember a „Mindenben”, Istenben, újra „mindent” megtalál. Ővé lesz a teljes élet. Ruiz professzor műve kétségtelenül szakkönyv; olvasása tevékeny együttműködést, bizonyos előismereteket kíván, és még valamit: „Keresztes Szent János lelkiségéből, tanításából csak az ért meg valamit, aki mer kockáztatni, azaz aki mindjárt a gyakorlatban ki is próbálja az olvasottakat” (Előszó). Ekkor észreveszi, hogy Federico Ruiz nemcsak bevezette, hanem mesteri módon már messzire is vitte Keresztes Szent János rendszerében.

A fordító érezhetően küszködött azzal, hogy az olasz/spanyol kulcsszavakat korszerű és mindenki számára érthető magyar nyelven fejezze ki. Elismeréssel kell még szólnunk a könyv tudatosan leegyszerűsített szemléltető ábráiról és az ügyesen alkalmazott nyomdatechnikai fogásokról.

A könyv megrendelhető: Karmelitenkloster, A-4020 Linz, Landstrasse 33.

Msgr. Nyáry Ernő OCD

HALOTTAINK

- Hegyi Imre** ny. pléb. dec. 24-én; Üllön temették (72,28)
- Veszélt István** esp.-pléb. Bácskertesén (Kupusina) febr. 2-án (82,58)
- Hegedűs András** szomódi pléb. febr. 8-án (66,34)
- Illés István** érs. tan., lelkész febr. 11-én; tem. Salgótarjánban (77,53)
- Dr. Sebestyén J. Jeromos OSM** febr. 14-én (75,56,49)
- Dr. Kurcz Pál** Duisburg-Serm-i (NSZK) lelkész febr. 15-én (59,34)
- Bognár Ferenc** kanonok, ny. pléb. febr. 18-án; tem. Vecsésen (71,47)
- Dr. Fábrián Mihály** szentszéki tan., ny. pléb. febr. 18-án Kolozsvárott; tem. febr. 26-án Korondon (75,48)
- Ollop Ernő** tb. esp. v. értényi pléb. febr. 18-án; tem. Pécssett (82,59)
- Dr. Sándor Frigyes** p. tanácsos, ny. pléb. febr. 19-én (80,56)
- Dr. Buzás Gerő** ny. szentpéterúri pléb. Szentkirályszabadján febr. 21-én (83,60)
- Medgyesi József** érs. tanácsos, pléb., Bajaszentistvánon febr. 21-én (64,41)
- Bohár Antal** c. esp. gamási pléb. Székesfehérváron márc. 2-án (72,46)
- Dr. Sobotka Rudolf** hittanár és középiskolai hitoktatási tanfelügyelő Kismartonban (Eisenstadt) március 6-án (66,39)
- Józsa Lajos** tb. esp., ny. Győr-Szabadegyház-i pléb. márc. 10-én (80,55)
- Krischker Hugó** esp. noszlopi pléb., püsp. tan. márc. 13-án Pápán (57,32)
- Menyhárt László** tb. esp., bogyoszlói pléb. márc. 17-én (68,43)
- Volosínovszki Máté Mihály OSBM** márc. 17-én Hajdúdorogon (76,48)
- Bujdosó Mihály Flórián SVD** missziótestvér márc. 26-án Alcsutdobocon; tem. Lajosmizsén
- Pálos István** esztergomi s. püspök, az Esztergomi Papnevelő Intézet rektora márc. 28-án (74,51,12)
- Horváth Sándor SJ** márc. 31-én Tsuwanoban, Japánban (64,44,33)
- Gáspár Márton** ny. pléb., ápr. 1-én Windsorban, Kanadában (75,51)
- Grynaeus György** tb. kanonok, ny. pléb., ápr. 2-án Szombathelyen; tem. Badacsonyban (92,69)
- Joó András SJ** ápr. 8-án Pannonhalmán (92,66)
- Csontos Márton OFM** ny. pléb. ápr. 9-én Szombathelyen (81,57)
- Dr. Sudár Dezső** esp.-pléb. ápr. 16-án; tem. Sióágárdon (77,54)
- Kubiss István** ny. esp. ápr. 17-én Szalkán (84,56)
- Horváth Vendel** tb. főesp., ny. pléb. ápr. 18-án (84,59)
- Villányi János** érs. tan., ny. pléb. ápr. 22-én (76,48)
- Regős Frigyes** tb. esp., ny. pléb. ápr. 24-én Csapodon (83,60)
- Nagy Gyula** c. esp., ny. pléb. ápr. 22-én (84)
- Restály Mihály** esp.-pléb. Nászszegen (73,47)
- Dr. Belon Gellért** pécsi s. püspök május 23-án; tem. június 4-én Pécssett (76,53)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

KÁDÁR GÁBOR LÁSZLÓ O. CIST. egri érsek
(1927—1986)

Istenben boldogult Gábor testvérünk 1927-ben született Egerben tizenegygyermekes, példátlanul vallásos, középosztálybeli családból. Az egri Szent Bernát Gimnáziumban kiváló eredménnyel érettségizett diák és lelkes cserkész, 1945. szeptember 4-én öltötte magára Zircen a rend ruháját. Teológiai tanulmányainak befejezése után 1950. június 6-án szentelték pappá, még a rend szétszórattatása előtt. A csendet, nyugalmat kedvelő, elmélyedésre hajlamos, tehetséges fiatalembert a magyar nemzet és nép múltjának mélységei vonzották. Hazájának és rendjének történelme érdekelte, és történelem szakos középiskolai tanárnak is készült. Erdeklődését az egri főegyházmegye szolgálatában is megtartotta. Már 16 éves káplánsága idején megérlelődött benne a gondolat, hogy megírja az egyházmegye történetét, különös tekintettel az egri székesegyház felépítő Pyrker Lászlóra, aki lilienfeldi ciszterci szerzetesként emelkedett az egri érseki székbe.

1970—72 között egyháztörténeti tanulmányokat folytatott a párizsi Institut Catholique-en. Onnan hazatérve, 1972. február másodikán nevezték ki veszprémi segéd-püspökné. A szerény, magát minden körülmények között szerzetesnek valló, imádságot és könyveket szerető ember rendkívüli megpróbáltatásnak érezte a püspöki méltóságot. Csak úgy tudta vállalni, hogy szolgálatnak fogta föl, és engedelmességet követelő jelet látott benne. Ám a Gondviselés újra meg újra próbára tette engedelmességét. Csakhamar a veszprémi egyházmegye adminisztrátora majd püspöke lett, 1978. március 2-tól pedig egri érsek.

Türelmes egyszerűséggel és a Gondviselésbe vetett bizalommal vállalta és viselte a püspöki terheket, minden képességét a reábizottak javára szentelve, és szenvedései közepette is a Boldogságos Szűz Mária oltalmára hagyatkozva, akinek anyai közbenjárását mindig bensőséges odaadással kérte önmaga és övéi számára.

Egerbe voltaképpen hazatért. Annak a népnek és papságnak a körébe, amelyből kinőtt és származott. Mindig mindenkinek jót akart, mindenkinek lelki javát szolgálta. A papi élet útmutatójaként valóban „elől járt”, szeretettel teli jóságos szíve pedig mindenkinek kitért. Súlyos betegségét „egyenesen állva” szenvedte és magáról megfeledkezve viselte, mígnem a betegség letörte. A fák állva halnak meg, — szokták mondani. Gábor érsek még utolsó napjaiban is a közlegő Pyrker-jubileum, a székesegyház felépítése 150-ik évfordulójának előkészítésén buzgólkodott, a főegyházmegye lelki megújulásának szánva a jubileumot. Ő maga ezt — sajnos — már nem érthette meg. A magyar egyház olyan püspököt veszített el személyében, aki mindenkor csak a saját lelkiismeretére hallgatott.

Gábor testvérünk jóságos emberségére, szerény, egyszerű életpéldájára, imádságos szerzetespapi lelkületére, Isten akaratát mindig elfogadó nemes életére még sokáig fogunk emlékezni mindazok, akiknek megadatott, hogy megismerhessék Eger második ciszterci szerzetes érsekét.

1986. december 29-én koncelebrált szentmise után temették elődei mellé az egri bazilika kriptájában.

-s -n

Dr. KALMÁR ÖDÖN JENŐ O. CIST.
(1914—1986)

Halálával a szétszórásban élő magyar cisztercieknek egyik legjelentősebb alakja hagyta el a rend budapesti munkaterületének jelképessé csonkult őrhelyét. Kalmár Ödönben a rendi hivatástudat papi és lelkipásztori vonása kimagasló erővel érvényesült. A Magyarász Ferencek, Farkas Alberikek nemes sorának utolsó nagy alakja volt, és egész életét a szoros értelemben vett papi szolgálat heve emésztette el.

1914-ben született Dombóváron, 1932. augusztusban lépett a rendbe és 1939-ben szentelték áldozópappá. Magyar-francia szakos tanár volt, de csak rövid ideig tanárkodott a budapesti Szent Imre Gimnáziumban. Már párizsi tanulmányi idejének a vé-

gén eldőlt életútjának iránya: franciás szellemiség és eljegyzettség a modern francia lelkipásztorkodás igényeivel illetve gyakorlatával. Az Institut Catholique-ben életre szóló barátságot kötött a francia katolikus élet több kimagasló egyéniségével. Ezek a kapcsolatok újra meg újra visszavezették Franciaországba, amikor a hatvanas évek végén ismét lehetővé váltak odautazásai. Városi plébános korában vállalta a budapesti francia követségen a hitoktatói feladatot, és ez a tevékenység idehaza is ébren tartotta benne rendje szülőotthona, Cîteaux és Clairvaut iránti hűségét. Az utolsó volt közöttünk, akiben szinte megapasztalhatóan élt rendi eredetünk tudata és szelleme.

Szentimreváros hatalmas területe lehetőséget adott neki, hogy valósággal művészi módon bontakozhassanak ki lelkipásztori képességei. A plébániát lelkészi munkaterületekre tagolta és megfelelő kápolna-hálózatot alapított. Megszervezte a házapostolokat, a ciszterci világi „harmadrend”-et kibontakoztatta. Ezáltal a lelkipásztori tevékenységet ugyanarra a színvonalra emelte, amin a rend budai gimnáziuma állt a nevelő-oktatásban. A gimnázium tanárai pedig roppant segítséget jelentettek e lelkipásztorokodás eredményességében.

Az ötvenes évek elején el kellett hagynia plébániáját, és életének az a hosszú időszak következett, amikor csak az izbégi sekrestyesség jelentett számára jelképes papi szolgálatot. 1963-ban visszatérhetett a lelkipásztori munkába, és kiegészítőként a budapesti Szent István Bazilikában, majd 1969 óta a józsefvárosi Jézus Szíve templom „rector ecclesiae”-jeként működve, újra megmutatkozhatott különleges lelkipásztori karizmája. Itt élt és dolgozott — a templom eredetét hangsúlyozottan tiszteletben tartva — 1986. február 23-án bekövetkezett haláláig. A szétszórtásban élő rendi testvérek különös hálával őrzik a rendi család iránt ezekben az években is mindvégig odaadó hűségének emlékezetét.

Utolsó éveit betegség, szenvedés terhelte, de bölcs, kiegyensúlyozott lelkületén ez az időszak sem ütött sebet. A betegséget éppoly példás türelemmel viselte, mint az élete derekán rászakadt megpróbáltatásokat.

Halandó teste immár — a Farkasréti temetőben történt beszentelése után — a zirci temetőben nyugszik, ahová a zirci Bazilikában bemutatott koncelebrált szentmise után kísérték ki rendi testvérei.

P. B.

Dr. PONGRÁCZ ELEMÉR
(1902—1986)

Két héttel a halála előtt, egyik tanítványának aranymiséjén így búcsúzott: Tíz év múlva találkozunk a gyémántmisédén is. Ez a tanítványa írta róla: Pongrácz atya élete naphimnusz volt, hiszen örök mosoly ragyogott az arcán.

A kiskunmajsai egyházközség, amelynek 32 éven át volt lelkipásztora, a naphimnusz remek soraival vett búcsút gyászjelentésében a tb. kanonok, ker. esperes, gyémántmisés ny. plébánosától.

Budapesten született 1902-ben. Amikor teológiára jelentkezett, püspöke a bécsi Pazmaneumba küldte. Vácot szentelték pappá 1925-ben, s Bécsben szerezte meg a teológiai doktorátust.

Vérbeli hitoktató volt. Először Mindszenten, később Csongrádon a gimnáziumban mint hittanár és cserkészparancsnok nyerte meg növendékeit Krisztusnak. Minden idejét és erejét rájuk szentelte.

„Sohasem láttuk őt haragosnak, indulatosnak, idegesnek. A kiegyensúlyozottság és kiforrottság jellemezte élete minden szakaszában. Első állomáshelyén, Mindszenten „szelíd angyalnak” hívták. A csongrádi Szent Imre Gimnáziumban az akkori, száraznak tűnő hittananyagot humorral, jókedvvel fűszerezve adta elő és írta a lelkünkbe. Mint cserkészparancsnok és énekkari vezető mindenben és mindenkiben meglátta a jót, és képes volt rá is vezetni a jóra kiforrotlan „fiat”. Ő kapta elsőnek a „kis tiszt” jelzőt. Az ének, a gitár, a jókedv sok kellemes órát szerzett mindnyájunknak.

A tanári karban ő volt a mérleg nyelve, és ezért mindenki szerette és tisztelte. Egyénisége vonzott mint a mágnes, és szép sorjában 6 papi hivatás sarjadt ki a vetésből, meg sok-sok derék katolikus magyar. Sohasem volt fáradt, gyűrött; neki nem volt rossz napja — írja róla aranyimés volt tanítványa.

Kiskunhalason is ilyen hittanár volt, ezért vitte őt be hamarosan főpásztora a váci szemináriumba 1935-ben, ahol mint tanár és előljáró 1940-ig működött.

Új színt, új hangot hozott ebbe a közösségbe is. Örömmel várták az óráit, amelyeken pasztorálist adott elő. Minden órájának megvolt a külön íze, zamata, sava-borsa. Tanítványai élvezték, s átvették gyakorlati tapasztalatát és jóízű humorát.

Igazi nagyságát a nehéz időkben ismerték fel: 1940-től 1945-ig a váci Szt. József intézetben nevelte, mint igazgató — háborús körülmények között — a szegény gimnazista növendékeket.

A háború után kisebb helységeken majd 1955-től a halála előtti esztendeig Kiskunmajsán vezette a plébániát. Élete utolsó évében — gyémántmiséjét követően — mint nyugdíjas, ott maradt kisegítőnek és még ekkor is vállalta a felső tagozatosok templomi hitoktatását.

Évtizedeken át édesanyja betegsége okozott neki sok gondot és túlterheltséget, majd több mint húsz éven át viselte hősies türelemmel és mosolygós lélekkel a maga súlyos betegségét.

Majsa fiatal munkatársai írták róla: Derűje, humora, jósága otthont teremtett számunkra. — Mindig nagyon szeretett tanítani. Nem irtózott az újtól, képezte magát; tudott modern lenni a szónak szép, nemes értelmében. Szerény és igénytelen maradt élete végéig. Nem kérkedett nagy tudásával, nem érezte senkivel szellemi fölényét. Sokat imádkozott; a szentolvasót minden nap többször is elmondotta. Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy mint egy édesapa, úgy szeretett minket. Ugyanakkor gyakorlati készsége is fejlett volt: templomát, tanyai kápolnáját, plébániáját rendben tartotta, felszerelte, korszerűsítette.

Égész Majsa tele volt tanítványaival. Boldogan emlegette, hogy bárhová nyitott be — hivatalba, patikába, üzletbe, iskolába — mindenhol ismerős arcok mosolyogtak rá. Imádságos lélekkel készült a halálra. Végrendeletében két kedvenc énekét is megjelölte, hogy énekeljék a gyászmisén. (Hálát adok, hogy minden percem neked adhatom . . . Ha jön az Úr, ha visszatér, végy majd a szentek közé.) Mindkettő el is hangzott a majsai rekviemen.

Több püspök 19-á, sok-sok paptársa, híveinek sokasága kísérte utolsó nyugvóhelyére 1986. július 19-én.

Munkatársai

RUPPERT PÁL S. J.
(1915—1986)

Hétgyermekes család utolsó gyermekeként látta meg a napvilágot a Pécs melletti Palotabozsokon 1915. okt. 23-án. Úgy látszik, a nagy család minden tagja mosolygva köszöntötte az új jövevényt, ezt tükrözhetette Ruppert atya arca egy életen át. Egy hindu közmondás szerint két ember között a legrövidebb út a mosoly. Apostoli működését a gyermekek között, majd a leányfalusi lelkigyakorlatos házban így jellemezte egyik rendtársa: a mosoly apostolkodása. Életútját azonban kevésbé mosolygató események is szabdalják.

Középiszkolai tanulmányait Pécsen, a Pius Gimnáziumban végezte, kitűnő eredménnyel. 1935-ben lépett be a jezsuita novíciátusba Budapesten. További rendi kiképzését Kassán (filozófiai), Kalocsán (nevelő) és Szegeden (teológia) kapta. 1947. június 22-én szentelték pappá.

Még oktathatta a latin, német és görög nyelvet a novíciusoknak és retorikusoknak, és az akkor még a jezsuiták kezén levő budapesti Jézus Szíve templomban. 1950. február 2-án letehetette utolsó fogadalmait, de a szerzetesrendek működési engedélyének

megvonása után — kevés kivétellel — már csak lelképásztori kisegítő munkát végezhetett.

Először az Erzsébet apácák Budakeszi úton levő nyugdíjas hölgyek otthonának volt a lelkésze, majd néhány hónapig tartó vidéki kisegítő lelkészkedés után a budapesti Jézus Szíve templom segédlelkésze lesz. 1951. november 1-én az esztergomi egyházi hatóság közölte vele, hogy papi szolgálatot többé nem végezhet. Így polgári munkakört keresett. 1951-től az Április 4. Kisipari Termelő Szövetkezet irodájában dolgozik.

„Ezekben a napokban” — írja önéletrajzában — naponként misézhettem a budapesti VIII. kerületi Krisztus Király kápolna sekrestyéjében. Vasárnaponként és nagyobb ünnepnapokon mindig valahol papi kisegítésben voltam gyóntatni, nagy ritkán prédikáltam is.”

Munkahelyén szerették, becsülték szerény, készséges magatartásáért. A lelképásztori kisegítő munkában sem hiányzott az eredmény: papi hivatása is kierlelődtött lelki és őszinte, hitből fakadó életpéldájára. Csak egyszerű pap vagyok: „simplex sacerdos” — volt kedvenc mondása. Nem voltak tudományos ambíciói, nem akart ünnepelt szó-nokként tündökölni. Csak egyszerű igehirdetőként, egyszerű gyóntatóként, egyszerű lelképásztoriként akart szerepelni.

Szavajárása volt ez is: „Be kell állni a sorba, és a többivel együtt vinni Krisztus keresztjét, a papi kötelességek terhét!” Nem külön utakat kell keresnünk — mondotta — hanem a kitaposott utakon kell járnunk, amelyeket az egyház már két évezred folyamán kipróbált.

Minden szerénysége mellett tudott határozott és energikus is lenni. Nem egyszer hallottam tőle — mondotta egyik barátja — a nehéz években: „Ellenfeleinkkel való tárgyalásainkban bármennyit is engedünk, egyszer csak el kell érkeznünk ahhoz a ponthoz, amikor kimondjuk az utolsó kis „nem”-et, és utána nincs tovább hátrálás.”

Élete utolsó szakaszában mégis teljes bizonytalanság és határozatlanság vett rajta erőt. Szörnyű megpróbáltatásokon ment keresztül.

1977 augusztusában nyugdíjba ment, s újból teljes erővel a lelképásztori hivatásnak élhetett: 1982 szeptemberéig Iregszemcsén káplán. Ekkor Rómába küldik két évre, lelkigyakorlatos munkák tanulmányozására. Hazatérve a Szent Gellért Lelekgyakorlatos Házban, Leányfaluban működik.

1985-ben megbetegedett. Műtétileg hozzáférhetetlen helyen rákos elváltozást állapítottak meg a budapesti ORFI urológiai osztályán. Gyógyszeres terápiát javasoltak, amelyben mindvégig részesült is.

A mosoly ekkor halt el derűs arcáról. Aggodalmak, bizonytalanság, kishitűség győztörté. Néhány hónapig gyógyulás jelei mutatkoztak, de állapota végül is annyira leromlott, hogy a kihívott orvos a pécsi Irgalmas Kórházba utalta. A szenvedés, a közeli halál gondolata és Urunk irgalmas kegyelme lelkét teljesen átalakította. A kórházi ágyon újból határozott és bátor lett. A boldoggá avatás előtt álló német jezsuita, P. Rupert Mayer halálra felkészítő imáját imádkozta. Halála előtt így nyilatkozott: „Szívesen halok meg.”

Augusztus 6-án, Urunk színéváltozásának ünnepén tért meg Teremtőjéhez.

(B. J.)

P. LABANCZ LÁSZLÓ MEDÁRD O. F. M.
aranyfogadalmas ferences Atya
(1911—1986)

Rendtársunk 1911. január 1-én született Poljanában; vasutas családból származott. Édesapja pályafenntartási munkálatoknál teljesített szolgálatot. Így történt, hogy amikor állandó otthonuktól hosszabb ideig távol voltak, László Poljanában látta meg a napvilágot. A helységnek magyar neve nem volt. Ma Jugoszláviához tartozik, Ljubljánától (Laibach) kissé nyugatra fekszik.

Többen voltak testvérek. Először szabómesterséggel próbálkozott. A gimnáziumot Csurgón végezte, s amikor a jó Isten hívó szava megcsendült fülében, világi pap akart

lenni, hogy szüleinek anyagiakban is segítségére lehessen. Mivel azonban a csurgói gimnáziumot nem ismerték el megfelelő végzettségnek a veszprémi egyházmegyében, nem vették föl a teológiára. 1933-ban megismerkedett egy ferences atyával, akinek a segítségével Szent Ferenc fiai közé léphetett.

1938-ban szentelték pappá. Ugyanabban az évben már társmagiszter Búcsúszentlászlón és hitoktató. Azután társ-szerkesztője a „Szent Antal” hitbuzgalmi folyóiratnak Pápán. Később hitszónok Nagykanizsán. 1945-ben ismét a Szűz Anya kegyhelyén, Búcsúszentlászlón buzgólkodott mint plébános és házfőnök. 1948-ban a veszprémi kolostor lakója és hitszónok.

Élete küzdelmekkel terhes. Hat évig volt börtönben, majd 1956. március 15-től 1971. március 15-ig a Solidaritas Szövetkezet bórkesztyű szabászatán dolgozik. Közben vásárnaponként több helyen is kisegítet, meghívásra lelki gyakorlatokat vezetett. Leghosszabb ideig a diósi plébániára járt rendszeres kisegítőként. 1979-től egészen haláláig az Alkantari Szent Péter templomban teljesített papi szolgálatot.

Az egyházi sajtó terjesztésében mindvégig aktívan tevékenykedett. Szívégye volt, hogy sokak számára hozzáférhető legyen a vallásos irodalom. Ennek érdekében áldozatos lélekkel megtett minden tőle telhetőt. Anyagiakkal is segítette több templom restaurálását.

Medárd atya sírkövére vésett imája jól jelképezi és jellemzi életfelfogását:

„Istenem és Mindenem! Dicsőítlek a teremtés, megváltás és megszentelés kegyelméért!

Hála neked, Szentlélek, hogy gyarló mivoltom ellenére elfogadtál, az üdvösség munkásává avattál. Külön köszönöm, hogy Szent Ferenc példájára szolgálatomban az egész teremtett világot szeretettedbe zárhattam.

Köszönöm Jézusom, hogy eleséseimből a Te karjaidla menekülhettem s Te mindig Szívedre fogadtál engem. Hittel, reménnyel s szeretetből fakadó mélységes bűnbánattal és bizalommal kérek, fogadj be örök országodba, Amen.

Most, midőn a Halál Angyala az Örök Hazába vezetett, Isten szent színe előtt mindenkítől bocsánatot kérek, akiket életemben akarva-akaratlan megbántottam.

Ugyanakkor minden megbántást szívből megbocsátok a Szent Szív nevében.”

Rendtársa

SZABÓ JÓZSEF

(1931—1986)

Szabó József uri plébános 1931. március 18-án született Tiszabercelen. 1955. június 19-én szentelte pappá dr. Kovács Vince a váci székesegyházban. Tizennégyen indultunk a szentelési oltártól az egyházmegye különböző helyeire.

József atya a jóságos nógrádi nép körében, Bercelen kezdte kápláni éveit. 1956-ban Galgamácsán majd pedig Kiskunfélegyházán hitoktató. Innen évente helyezte tovább a főpásztor Kispest-Wekerletelepre, Szolnok-Belvárosba majd újra Kiskunfélegyházára, innen vissza Szolnok Jézus Szíve plébániára.

1962-től 1966-ig a váci székesegyházban karkáplán és hitoktató. 1966-tól 1971-ig Újpesten káplán a Magyarok Nagyasszonya plébánián. Mindenhol kibontakozott derűs, gyermekeket szerető és jó szervező egyénisége. Soha nem panaszkodott az áthelyezések miatt. Engedelmesen fogadta főpásztor kezéből az újabb diszpozíciókat, ami pedig nem kis probléma a papi életben.

A Gondviselés 1971. szeptember 5-én rendeli Uriba mint vikáriust a betegeskedő Vangel Imre mellé. Két évig segíti gyöngéden és figyelmesen gyenge egészségu oltártestvérét. Itt bontakozik ki az önfegyelemnek szép példája: mindig szeretettel beszél elődjéről, aki 20 évig volt Uriban plébános. S amikor Vangel atya bevonult a székesfehérvári papi otthonba, utóda minden búcsúra meghívta, s az asztalnál, az oltár mellett egyaránt tapasztalhatta Szabó atya nagylelkűségét.

Az uri híveknek valóban jó pásztora lett. A legnagyobb gonddal arra vigyázott, hogy a legkisebbeket, a gyermekeket hitoktathassa, Jézus köré gyűjthesse a templomba.

Szelíd mosolyával fegyelmezett és meleg légkört teremtett az iskolában és a templomban. Kántorokat képeztetett, ifjúsági csoportba vonta be a nagyobbakat. Ezek a fiatalok tőle tanultak meg imádságos kapcsolatban maradni Jézussal. Gyönyörűen hangzott a gyermekek szépen csengő hangján a sok ifjúsági ének.

Mindig nagy hozzáértéssel és kiváló szervezéssel készítette elő a programot minden bűcsúra és lelkiyakorlatra.

Kiépítette a templom új liturgikus terét, tataroztatta a templomot. Utolsó napjaiban is az volt a gondja, hogy biztosítsa az egyházközösség jövőjét. Azt akarta, hogy az ő betegeskedése időszakában és az utána következő lelkipásztor munkájának a megkönnyítésére legalább egy világi munkatársának biztosítson létalapot. Becsületes, jószándékú lelkiatya volt Isten népének.

Akik közelebről ismertük, tudtuk róla, hogy szabadidejét mindig paptestvérei között szerezte eltölteni. Még szabadságát is úgy vette ki, hogy azzal paptestvéreirehöz igazodott. Itt figyelhettük meg, milyen szerényen és észrevétlenül szolgált még akkor is, ha nem ő volt a házigazda. Engedte társait beszélni, s úgy odafigyelt, hogy a beszélő érezte: Szabó atya számára abban a pillanatban senki sem olyan fontos, mint az, aki ővele beszél.

Mi volt ennek a titka, honnan merítette ezt a szívjóságot? Egészen összeforrott Jézussal, aki barátságát ajánlotta föl, amikor meghívta őt papjának. Pedig a 40-es évek végén nehéz időköt éltünk.

Mint biológusok kirándulgattunk az Eger környéki csodálatos vidéken, s Józsi lelehajolt a különböző gyógyfűvekért, gyűjtötte, szárítgatta, amire aztán súlyos betegsége miatt nagy szüksége lett. Érszükület kínozza hosszú éveken át, de ezzel szoktatta az Úr a még súlyosabb szenvedésekhez. Tulajdonképpen mi sem tudtuk, mikor kezdődött el a lassú sorvadás. Megfontoltan beszélt mindig, az ételt is sokáig rágta. Állapota egyre súlyosbodott, egészen addig, hogy már nehezen értettük meg beszédét. És ekkor bontakozott ki igazi lelki nagysága. Küszködve a beszéddel, az étellel, az itallal, panasz nélkül viselte el a szenvedést. Sokszor két-három óra is eltelt, amíg rá merte szólni magát, hogy lenyelje azt az egyetlen falatot.

Az osztálytársai közül mondta az egyik, nem is olyan régen: Nem értettem meg a szavát, ezért újra kérdeztem. Ekkor József atya kezébe vette a papírt, a ceruzát és leírta azt, amit nem tudott kimondani. Mindezt a legtermészetesebben, azzal a szelíd mosollyal, amellyel viselte élete minden keresztjét.

A múlt nyáron még együtt voltunk, hálát adni 30 év után a kegyelemért, amit az Úrtól kaptunk. Van egy fénykép, amelyen az atya, az Atlanti-óceán közelében tőlünk félrevonulva küszködött az étel fogyasztásával, hogy kínjait ne vegyük észre. Egyedül akart maradni a keresztjével. Elfogadta mindazt, amit a Gondviselés számára nyújtott. Szívesen maradt volna még köztünk; a lourdes-i forrásnál is megfürdött, kérve az általa annyira tisztelt és gyöngéden szeretett Szűzanyát, hogy járjon közbe gyógyulásáért. Ezt a kegyelmet nem kapta meg.

Augusztus 25-én öntudattal suttoghatta Jézusnak: Akár élek, akár halok, életemben, halálomban Tied vagyok.

Paptestvére

Dr. SARLÓS KÁROLY ENGELBERT O. S. B.
(1916—1986)

1934. július 27, délelőtt. A győri állomásra minden irányból beszaladnak a vonatok. A szerelvényekből fekete zakós, szürkecsíkos nadrágú, az akkori ünnepi férfidivat szerint öltözött fiatal emberek szálltak ki. Mindenik kezében nagy bőrdöng, rajta szijjal átkötött sétabot. Ritka és talán furcsa látvány, de biztos ismertetőjel, hogy egy helyre utaznak. Az ötödik vágány előtti peronon összebarkóznak, és amikor a vasúti őr nagy csengettyűjével újra beszállásra szólítja az utasokat (akkoriban még nem volt

hangszóró), és a piros csákós MÁV-tiszt mellett Szakács Béla bácsi, a „tisztletbeli győri állomásfőnök” megadja a jelt az indulásra, a pesti Schwab (Sarlós) Karcsi már matematikai feladatokat old meg a vasúti fülkében.

A pannonhalmi állomáson egy sor hintó várta a szülői kísérettel érkező bevonulókat. Karcssival, a későbbi és rendi nevével Engelberttel, egy hintón vonultunk fel a Szent Hegyre, és ugyanabban az órában léptünk be mindketten az ősi Monostor kapuján. Fiatal, magas bencés házgondnok, a későbbi főpát, Legányi Norbert fogadott bennünket jószágos mosolyával. Perceken belül megjelentek a „praeceptorok”, akik egy héten át bevezettek az elemi rendi tudnivalókba, amelyeket azután a tapasztalt, bölcs és szentéletű magiszterünk, az áldott emlékéü Niszler Teodoz próbált nagy türelemmel tökéletesíteni bennünk.

Engelbert nem okozott gondot senkinek. A jó lsten ritka észbeli tehetséggel, jószággal és gyermeki lelkülettel áldotta meg. Szerette a filozófiát, fújta latinul a dogmatikát, de igazi szerelme élete végéig a matematika maradt. Elméleti ember volt, ezért szórakozottsága miatt sok humoros esetnek voltunk tanúi. Amikor séta előtt, az előírás szerint lekefélte a kalapját, hol a kalap, hol a kefe esett ki az ablakon. Egyszer, tanulva a kalap-esetből, oly erősen rázta ki két kézzel a portörölő rongyot, hogy az kettészakadt. Ilyenkor „kulpázni” kellett. Bekopogtatott a magiszterhez, és filozófus észjárással jelentette: „Elszakadt a rongy.” A bölcs magiszteri válasz csak ennyi volt: „Magától?” — Gyakorló éveiben Budapesten sokat foglalkozott pszichológiával, pedagógiával, ebből (szuggesztíó) is doktorált.

Lelkiismeretesen készült a tanári pályára. Sopronban kezdte működését, de csak rövid ideig taníthatott, mert 1943-ban behívták katonai szolgálatra. A katonaságot orosz fogságban fejezte be. Jellemző rá, hogy rövid időn belül megtanul oroszul. Ez mentette meg a kemény munkától; irodába került, ahol az adminisztrációs feladatok mellett a tolmács szerepét is betöltötte. 1948-ban szabadult, de a körülmények hamarosan Nyugatra kényszerítették őt is. Hosszú hónapokon át élvezték az osztrák bencések és ciszterciák vendégbarátságát, míg végre megkaptuk Brazíliából a beutazási engedélyt.

Ócska, kiselejtezett hadihajón, nyolcszáz kivándorlóval vágtunk neki az óceánnak. Kétszer álltunk le a nyílt tengeren géphiba miatt. De a Gondviselés jóvoltából 1949. április 13-án, 19 napi keserves hányattatás után, Santosban brazil földre léptünk.

„Frage nicht, sage nicht, handle!” — Ausztriából magunkkal hozott jelszóval Engelbert azonnal megkezdte São Paulóban a munkát. A legrövidebb időn belül megtanult portugálul úgy, hogy néhány hónap múlva már mint kiegészítő tanár tanított a brazil bencések Szent Benedek Gimnáziumában.

Aktívan vett részt a Délamerikai Magyar Hírlap és a Könyves Kálmán Szabadegyetem munkájában is. Lelkesedése a tetőpontra hágott, amikor szóba került a Szent Imre Gimnázium megalapításának gondolata. A legnagyobb örömmel tanította a matematikát. 1958-ban átvette a gimnázium vezetését. Példaadó tanár és lelkiismeretes igazgató volt. Állandóan az iskola hírneve lebegett szeme előtt. Gondosan megválogatta a tanárokat. Közben meghívták tanítani a Katolikus Egyetemre. Engelbert legnagyobb boldogsága az volt minden évben, hogy az utolsó évfolyam növendékeiből sokan, előkészítő kurzus nélkül a legjobb egyetemekre jutottak be. Egy alkalommal szülői értekezleten az egyik diákunk apja azt mondta: A „Szent Imre Gimnázium São Paulo egyik legjobb iskolája.” Egy másik szülő kijavította: „Brazília egyik legjobb iskolája.” Ez az elismerés volt Engelbert legnagyobb földi jutalma.

Ez az ízig-veéig tudós tanár mindvégig buzgó talkipásztor és imádkozó szerzetes maradt. Az utolsó napig szívesen prédikált és tartalmas szentbeszédeit mind a magyarok mind pedig a brazilok mindig szívésen hallgatták. Jutalma az lett, hogy a koston kápolnájában, ima közben szólította magához a mennyei Atya.

K. Sz.